

MARTIN

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO,
SOCIÁLNEHO A KULTÚRNEHO ROZVOJA
MESTA MARTIN
PRE ROKY 2016 – 2023

Vážení občania,

predstavujeme Vám nový Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023.

K vypracovaniu tohto kľúčového strategického dokumentu sme pristúpili z viacerých dôvodov. Tým najdôležitejším z nich je to, že v Slovenskej republike, tak ako v celej Európskej únii, sa rozbieha nové programové obdobie na čerpanie eurofondov. Bez aktuálneho programu rozvoja by naše mesto nemalo možnosť uchádzať sa o tieto zdroje. Okrem toho je strategické plánovanie neoddeliteľnou podmienkou efektívneho a zodpovedného spravovania každej samosprávy, naše mesto nevynímajúc.

*Mgr. Imrich Žigo
gestor spracovania PHSKR
a viceprimátor mesta Martin*

Predchádzajúci program rozvoja nášho mesta, vypracovaný pre roky 2008 – 2015, bol už dvakrát aktualizovaný. Vzhľadom na nové výzvy, ktoré prichádzajú ruka v ruku s novým programovým obdobím, bolo vhodnejšie pristúpiť k vypracovaniu úplne nového programu. To nám zároveň umožnilo, aby sme sa ohliadli späť a zhodnotili, či sme v snahe zabezpečiť všestranný rozvoj svojho spoločenského, kultúrneho, ale aj hospodárskeho života, boli dostatočne aktívni, a zároveň zanalyzovať, akým smerom sa vyvíjajú potreby a príležitosti pre ďalšie napredovanie v záujme zvyšovania kvality života nás všetkých.

Mesto Martin vskutku vynaložilo enormné úsilie, aby pružne zareagovalo na rozvojové príležitosti, ktoré prinieslo uplynulé programové obdobie. Výsledky tejto práce na seba nenechali dlho čakať, či už v podobe komplexnej rekonštrukcie troch základných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Martin, alebo v podobe rekonštrukcie časti centrálnej pešej zóny a Námestia Francúzskych partizánov v mestskej časti Sever a ich prepojenia cyklistickou cestičkou. Spomeňme tiež rozvoj cykloturistickej infraštruktúry na „tankovej ceste“, na nábreží Turca a tiež v širšom okolí nášho mesta. Rozvoju cestovného ruchu sme sa snažili pomôcť podporou zakladania a fungovania špecializovaných organizácií, ako aj sériou projektov, ktorých výsledkami boli konkrétne produkty cestovného ruchu podporené marketingovými aktivitami. Mesto sa však rozvíjalo aj vďaka mnohým iným organizáciám v ňom pôsobiacim. Keby tomu tak nebolo, nestál by v nemocnici nový chirurgický pavilón. Jesseniova lekárska fakulta by sa nemohla pochváliť novými vzdelávacími objektmi, ani Martinským centrom pre biomedicínu, a v našom meste by neboli vznikli ani nové zariadenia sociálnych služieb. Významnou modernizáciou prešli Obchodná akadémia v Martine, Gymnázium Viliama Paulínyho – Tótha, či Múzeum

Andreja Kmet'a. Slovenská národná knižnica zas výraznou mierou prispela k zachovaniu kultúrneho dedičstva digitalizáciou nielen svojich vlastných zbierok. Všetkým subjektom, ktoré sa do spoločného rozvoja nášho mesta zapojili, patrí veľká vďaka. Bez partnerov by sa veci hýbali vpred pomalšie a mnohé ocenenia, ktoré sme za svoje aktivity získali, by možno naše mesto obišli.

Nový program sme sa snažili pripraviť pri či najširšom uplatnení princípu partnerstva s významnými organizáciami v našom meste. Ich zástupcovia sa spolu s relevantnými pracovníkmi mestského úradu a poslancami mestského zastupiteľstva stretávali na pravidelných zasadnutiach piatich pracovných skupín, ktoré organizoval spracovateľ dokumentu - Rozvojová agentúra Žilinského samosprávneho kraja. Účasť verejnosti, či už vo forme vyše tisíc štyristo vyplnených dotazníkov, alebo vo forme príspevkov občanov na dvoch verejných prerokovaniach dokumentu, taktiež prispela k adresnejšiemu nasmerovaniu jeho strategických cieľov a opatrení. Tie sa následne pretavili do štyridsiatich štyroch projektových zámerov v akčnom pláne. Všetkým, ktorí sa na príprave tejto stratégie podieľali, taktiež ďakujeme.

Stoja pred nami nové výzvy, na ktoré musíme zareagovať cielenými a na mieru šitými aktivitami. Iba tak sa budeme právom môcť považovať za „smart city“, teda za inteligentné mesto. Verím, že pri ich realizácii vždy vytvoríme dostatočný priestor na spoluprácu s organizáciami, podnikateľskými subjektmi a s neziskovým sektorom v našom meste. Výsledky týchto aktivít tak budeme môcť považovať za spoločné vlastníctvo nás všetkých. Všetkým Vám k tomu prajem veľa energie, kreativity a čo najintenzívnejší pocit spolupatričnosti k nášmu mestu a ľuďom, ktorí v ňom žijú.

OBSAH

Úvod.....	5
1 SOCIO – EKONOMICKÁ ANALÝZA	7
1.1 Komplexná analýza prostredia.....	8
1.1.1 Prírodný potenciál	8
1.1.2 Demografický potenciál	21
1.1.3 Ekonomický potenciál a trh práce.....	26
2 INFRAŠTRUKTÚRA A OBČIANSKA VYBAVENOSŤ	37
2.1 Dopravná infraštruktúra.....	38
2.1.1 Transeurópska dopravná sieť a Martin.....	38
2.1.2 Nadradená cestná sieť vedúca okresom Martin	38
2.1.3 Cesty I. II. a III. triedy.....	39
2.1.4 Dopravné intenzity a nehodovosť.....	41
2.1.5 Mestské komunikácie	43
2.1.6 Autobusová doprava	43
2.1.7 Cyklistická doprava	45
2.1.8 Železničná doprava	46
2.1.9 Letecká doprava	46
2.2 Inžinierske siete.....	46
2.2.1 Vodovodná sieť	46
2.2.2 Kanalizačná sieť.....	47
2.2.3 Systém zásobovania teplom.....	48
2.3 Občianska infraštruktúra a vybavenosť	49
2.3.1 Infraštruktúra vzdelávania	49
2.3.2 Zdravotnícka infraštruktúra.....	55
2.3.3 Kultúrny potenciál.....	57
2.3.4 Šport	62
2.3.5 Cestovný ruch.....	67
2.3.6 Výskum a vývoj	69
3 SWOT analýza.....	71
4 ROZVOJOVÁ STRATÉGIA.....	79
5 REALIZAČNÁ ČASŤ	87
6 FINANČNÁ ČASŤ.....	95

Akčné plány.....	101
Doprava a infraštruktúra	101
Ľudské zdroje.....	113
Kultúra.....	127
Šport	137
Cestovný ruch	143
Dotazník pre verejnosť	150

Úvod

Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023 (ďalej iba „PHSKR“) je v súlade s platnou legislatívou (zák. č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov) strednodobým strategickým dokumentom. Je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (2010), zohľadňuje ciele a priority ustanovené v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2014 – 2020 (2015), na území ktorého sa mesto Martin nachádza, ako aj ciele a priority ostatných národných, regionálnych a miestnych koncepcných a strategických dokumentov a nie je v rozpore so záväznou časťou územnoplánovacej dokumentácie mesta Martin. Strategická časť dokumentu je tiež v súlade s aktuálnymi strategickými dokumentmi na úrovni Európskej únie, najmä so Stratégiou Európa 2020, ktorej ciele sú na národnej úrovni premietnuté do Národného programu reforiem a Partnerskej dohody na roky 2014 – 2020.

Dokument nadväzuje na predchádzajúci PHSKR mesta Martin pre roky 2008 – 2015 a jeho aktualizácie.

Zámer, proces a postup spracovania nového PHSKR bol schválený na rokovaní Mestského zastupiteľstva v Martine dňa 29.1.2015. Dokument spracovala na základe výsledku verejného obstarávania Rozvojová agentúra Žilinského samosprávneho kraja, n.o. v úzkej spolupráci s odbornými útvarmi mesta a pri uplatnení partnerstva so zástupcami štátnych inštitúcií, odborníkmi z podnikateľskej sféry a mimovládnych organizácií.

Za mesto Martin bol zostavený Riadiaci tím PHSKR a zriadilo sa 5 pracovných skupín podľa nosných strategických oblastí: Doprava a infraštruktúra, Ľudské zdroje, Šport, Kultúra, Cestovný ruch. Skupiny boli 10-12 členné, ich členmi boli predstavitelia samosprávy, odborných inštitúcií a kľúčoví aktéri z jednotlivých oblastí (zástupcovia spoločností a organizácií, predstavitelia kultúrnych a športových inštitúcií). Komisie sa stretli od marca do novembra 2015 na šiestich pracovných stretnutiach, kde postupne riešili návrhy jednotlivých častí dokumentu.

Dokument je v súlade s požiadavkami zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja členený na:

- **Analytickú časť**, ktorá obsahuje najmä analýzu východiskovej pozície mesta a regiónu, odhad jeho budúceho vývoja, identifikáciu vnútorného potenciálu a limitov jeho rozvoja,
- **Strategickú časť**, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja mesta a regiónu, hlavné ciele a priority rozvoja v nasledujúcom období,
- **Programovú časť** obsahujúcu zoznam opatrení a aktivít na dosiahnutie definovaných cieľov, v členení podľa definovaných oblastí – Doprava a infraštruktúra, Ľudské zdroje, Šport, Kultúra, Cestovný ruch,

- **Realizačnú časť** popisujúcu organizačné zabezpečenie realizácie programu vrátane systému monitorovania a hodnotenia jeho plnenia,
- **Finančnú časť** definujúcu zdroje na finančné zabezpečenie realizácie opatrení a aktivít.

Okrem práce odborných pracovných skupín mala možnosť zapojiť sa do procesu tvorby PHSKR i široká laická a odborná verejnosť, a to prostredníctvom podnetov na základe dotazníka dostupného v elektronickej i tlačenej podobe v mesiacoch júl – august 2015. Možnosť využilo viac ako 1400 občanov. Ich relevantné názory a pripomienky boli predmetom rokovaní pracovných skupín pri práci na strategickej časti dokumentu a akčných plánov. V rámci prípravy dokumentu sa tiež uskutočnili dve verejné prerokovania návrhu PHSKR, a to koncom augusta a začiatkom novembra 2015.

V súlade s platnou legislatívou v oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie bolo 9.10.2015 spracované a Okresnému úradu v Martine ako relevantnému orgánu štátnej správy zaslané oznámenie o strategickom dokumente, na základe ktorého bolo zrealizované zisťovacie konanie. Jeho výsledkom bolo rozhodnutie z dňa 24.11.2015, že uvedený strategický dokument sa nebude posudzovať podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

MESTO MARTIN

**Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre
roky 2016 – 2023**

1 SOCIO – EKONOMICKÁ ANALÝZA

1.1 Komplexná analýza prostredia

1.1.1 Prírodný potenciál

1.1.1.1 Geomorfologické členenie

Turčianska kotlina, ktorej prirodzeným centrom je mesto Martin, patrí v rámci geomorfologického členenia, tak ako celá Slovenská republika, do územia spadajúceho pod Alpsko – himalájsku sústavu. Tú v SR zastupujú dve podsústavy – Karpaty, deliace sa na provinciu Západné Karpaty a Východné Karpaty, a Panónska panva. Turčianska kotlina patrí do provincie Západné Karpaty, ktorá sa ešte delí na dve subprovincie - vonkajšie Západné Karpaty (prevažná časť Kysúc a Oravy) a vnútorné Západné Karpaty (Liptov, prevažná časť Turca a Horného Považia).

Subprovincia Vnútorných Západných Karpát, kam patrí aj Turčianska kotlina s jej pohoriami, sa člení na päť oblastí z ktorých do územia Turca zasahuje prevažne Fatransko – tatranská oblasť (Malá Fatra, Turčianska kotlina, Veľká Fatra, Žiar) a okrajovo tiež Slovenské stredohorie (Kremnické vrchy).

1.1.1.2 Klimatické pomery

Územie Turca ovplyvňuje prevládajúce západné prúdenie vzduchu v miernych šírkach medzi stálymi tlakovými útvarmi, Azorskou tlakovou výšou a Islandskou tlakovou nížou. Jeho podnebie je tiež ovplyvnené kontinentálnymi vzduchovými hmotami, tropickými hmotami, ktoré sem prenikajú od Stredomoria najmä v letných mesiacoch, a arktickými vzduchovými hmotami od severovýchodu, ktoré sem prenikajú v zimnom období.

Slovensko možno rozdeliť podľa Mapy klimatických oblastí SR (Lapin, Faško, Melo, Šťastný, Tomlain, 2002) do troch klimatických oblastí (teplá, mierne teplá, chladná), pričom Turčianska kotlina patrí do mierne teplej oblasti (priemerne menej ako 50 letných dní za rok s denným maximom $\geq 25^{\circ}\text{C}$, júlový priemer teploty vzduchu $\geq 16^{\circ}\text{C}$), kým pohoria, ktoré ju obkolesujú do chladnej oblasti (vlhké podnebie s júlovým priemerom $< 16^{\circ}\text{C}$). Centrálna časť Turčianskej kotliny vrátane územia mesta Martin patrí do okrsku M5, charakterizovaného ako okrsk mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, dolinový/kotlinový.

1.1.1.3 Hydrogeologické pomery

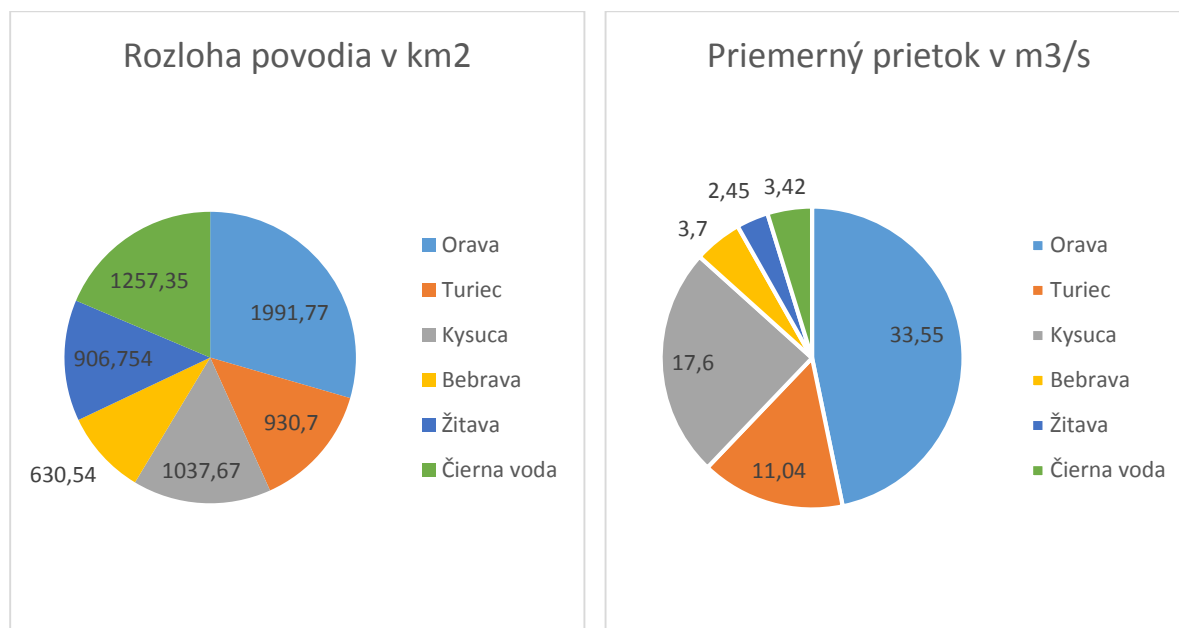
Z troch skupín hydrogeologických regiónov v SR rozdelených podľa určujúceho typu priepustnosti (Malík, Švasta, 2002) sa v Turci nachádzajú dva:

- medzizrnová priepustnosť (Turčianska kotlina)
- krasová a krasovo – puklinová priepustnosť (pohoria obkolesujúce Turčiansku kotlinu patriace do subprovincie Vnútorné Západné Karpaty)

Turčiansku kotlinu odvodňuje rieka Váh, do ktorej sa vlieva jej hlavný turčiansky prítok, rieka Turiec. Váh vzniká sútokom Čierneho a Bieleho Váhu v Kráľovej Lehote. Je to

najdlhšia slovenská rieka s dĺžkou 367,2 km a celkovou veľkosťou povodia 19 660,977 km². Jeho priemerný prietok je 153 m³.s⁻¹, čím sa radí na tretie miesto medzi slovenskými riekami za Dunaj a Moravu. Povodie Váhu vo svojej hornej časti vrátane Turčianskej kotliny odvádza až 28,3% celkového ročného objemu odtoku Slovenska. Turčianska kotlina tak spadá do úmoria Čierneho mora. Turiec spolu s Oravou a Kysucou sú tromi najvýznamnejšími prítokmi Váhu, a to tak z hľadiska priemerného prietoku, ako aj z hľadiska rozlohy ich povodí.

Obr. 1: Prítoky Váhu s plochou väčšou ako 500 km²

Zdroj: MŽP SR – Plán manažmentu čiastkového povodia Váhu

Z 9 vodných nádrží v Žilinskom kraji sa nachádza v Turci vodná nádrž Krpeľany a z dvoch vodárenských nádrží v Žilinskom kraji je v Turci jedna - Vodárenská nádrž Turček, ktorej voda je prevažne distribuovaná do Banskobystrického kraja. Región Turiec a osobitne okres Martin patrí medzi najbohatšie zásobárne vody v SR, pričom najvýznamnejšie zdroje sa nachádzajú na území Chránenej vodohospodárskej oblasti Veľká Fatra.

1.1.1.4 Nerastné suroviny

Región Turiec, tak ako celý Žilinský kraj, v porovnaní s inými regiónmi SR nepatrí medzi najbohatšie z hľadiska zásob a ťažby nerastných surovín. Dolomitické vápence a pieskovce na území Žilinského kraja sú bohaté na ložiská stavebného kameňa. V oblasti Malej Fatry sa ťažia vápence ako surovina na výrobu cementu a vápna. Značné zásoby tehliarskych hĺn podnietili v minulosti vznik viacerých tehelní, konkurencia a globalizácia postupne toto odvetvie v kraji eliminovali. Hospodárska kríza v prvej dekáde 21. storočia v kombinácii s globalizáciou na stavebnom trhu viedla k utlmeniu, resp. neoživeniu už skôr pozastavenej výroby tehál v Žilinskom kraji vrátane prevádzky v Martine.

Podľa platnej legislatívy (banský zákon) sa nerasty delia na vyhradené a nevyhradené. Prírodné nahromadenie nerastov sa nazýva ložiskom. Ložiská vyhradených nerastov, tzv. výhradné ložiská, predstavujú nerastné bohatstvo štátu a sú v jeho vlastníctve. Zo 621 výhradných ložísk sa k 1.1.2011 nachádzalo na území Žilinského kraja 44 výhradných ložísk, z toho ťažba prebiehala na dvadsiatich z nich. V Turci bolo evidovaných päť výhradných ložísk, pričom ťažba prebiehala v dvoch z nich.

V Turci ani v Žilinskom kraji sa energetické suroviny nenachádzajú v ekonomicky významnom množstve. Ani na rudné suroviny nie je Turiec bohatý, nachádzajú sa tu ale ložiská nerudných surovín. V Budiši je ložisko živca, významné dolomitové ložiská sa nachádzajú v Rakši a tiež v Kľačanoch na hranici Turca a Oravy. Stavebné suroviny je možné ťažiť vo vysokej kvalite na množstve lokalít v Žilinskom kraji vrátane regiónu Turiec, kde základom pre kvalitný stavebný kameň sú ložiská žúl a granodioritov v Malej Fatre. Riečna niva Váhu je zásobárňou štrkopieskov žulového charakteru. Ich najvýznamnejšou ťažobnou spoločnosťou v okrese Martin je Bravur, a.s. z Vrútok.

Tab. 1: Výhradné ložiská v Turci v r. 2010

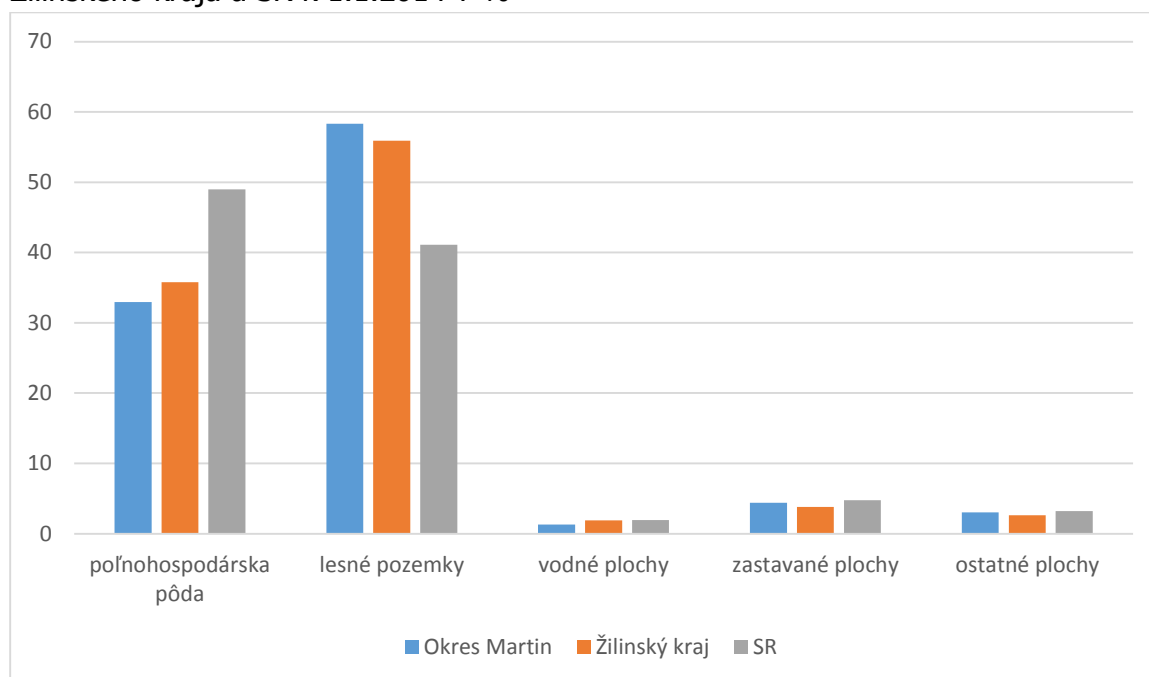
Surovina	ťažené	neťažené
Nerudné suroviny		
dolomit	-	Rakša (TR)
živec	-	Budiš (TR)
Stavebné suroviny		
stavebný kameň	Vrícko (MT), Dubná skala (MT), Horná Štubňa (TR)	
tehliarske suroviny	-	Martin (MT), Turčianska Štiavnička (MT)

Zdroj: GÚDŠ SR

1.1.1.5 Pôda

Podiel poľnohospodárskej pôdy na celkovom pôdnom fonde Žilinského kraja činí 35,8% a podiel lesných pozemkov činí 55,9%, čím si Žilinský kraj udržiava jedinečnosť medzi krajinami SR, ako jediný kraj s prevažujúcimi lesnými pozemkami na celkovej ploche. Naopak z hľadiska podielu poľnohospodárskej pôdy na svojom pôdnom fonde nedosahuje priemer SR. Tieto isté charakteristiky platia aj pre región Turiec, dokonca ešte výraznejšie. Kým v okrese Martin poľnohospodárska pôda činí iba 33% pôdneho fondu, lesy zaberajú až 58,3%. V okrese Turčianske Teplice poľnohospodárska pôda pokrýva 38,5% pôdneho fondu okresu, kým lesy pokrývajú až 56,2%. Porovnanie jednotlivých druhov pozemkov v okrese Martin, Žilinskom kraji a SR na celkovom pôdnom fonde poskytuje obr. 2.

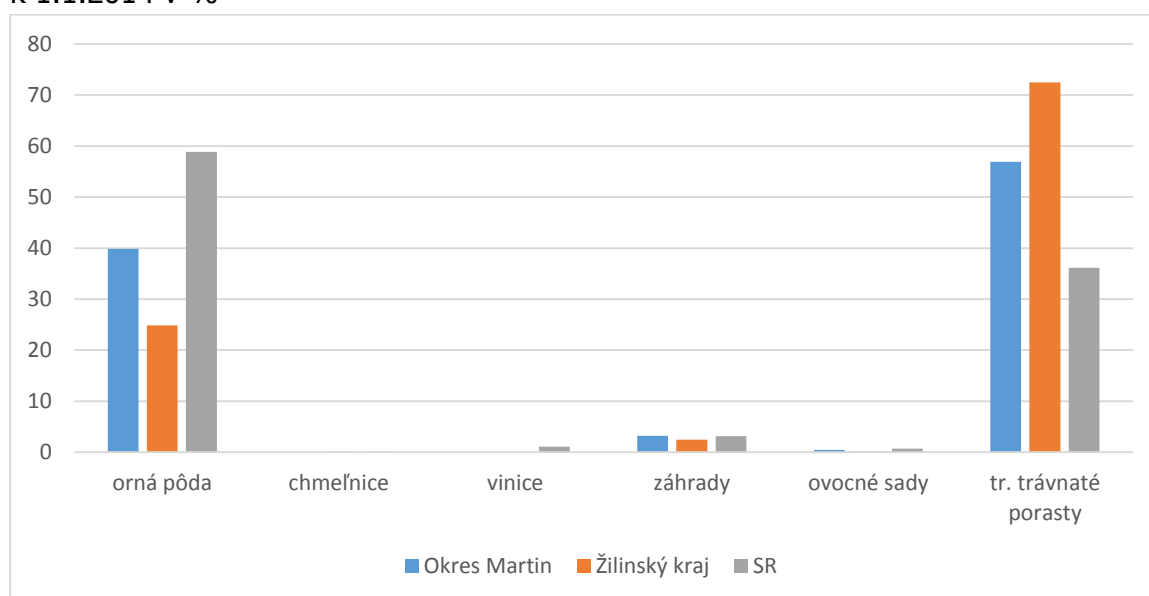
Obr. 2: Porovnanie podielov druhov pozemkov na pôdnom fonde okresu Martin, Žilinského kraja a SR k 1.1.2014 v %

Zdroj: ÚGKaK SR – Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR k 1.1.2014

Pri bližšom štúdiu využitia poľnohospodárskej pôdy, ktorej je v okrese Martin 24 247 ha, vyplýva, že v okrese Martin, tak ako aj v prípade Žilinského kraja, podiel ornej pôdy na celkovej ploche poľnohospodárskej pôdy nedosahuje priemer SR. Podobne nadpriemerný podiel je u trvalých trávnatých porastov. U oboch typov využitia poľnohospodárskej pôdy je ale situácia v okrese Martin bližšia k priemeru SR, než je tomu v prípade Žilinského kraja ako celku.

Obr. 3: Porovnanie využitia poľnohospodárskej pôdy okresu Martin, Žilinského kraja a SR k 1.1.2014 v %

Zdroj: ÚGKaK SR – Štatistická ročenka o pôdnom fonde v SR k 1.1.2014

1.1.1.6 Rastlinstvo

V zmysle fytogeografického členenia patrí územie regiónu Turiec do oblasti západokarpatskej kveteny (Carpaticum occidentale). Je rozčlenené do obvodu predkarpatskej flóry (Kremnické vrchy), do obvodu vysokých (centrálnych) Karpát, do okresu Fatra (Lúčanská Malá Fatra, Veľká Fatra, Krivánska Malá Fatra), a do obvodu vnútrokarpatských kotlín (Turčianska kotlina).

V rámci výškovej stupňovitosti patria lesné spoločenstvá v regióne Turiec v zmysle vymedzenia lesníckej fytocenológie a typológie k vegetačným stupňom uvedeným v tabuľke 2.

Tab. 2: Lesné vegetačné stupne v okrese Martin

Vegetačný stupeň	Popis
3. dubovo – bukový (300 – 700 m)	Vývoj maloplošný. V pôvodnom zložení prevládajúcou drevinou bol buk, prímесou dub zimný a hrab.
4. bukový (400 – 800 m)	Buk má v tomto vegetačnom stupni absolútnu prevahu. Má veľkú zmladzovaciu schopnosť. Výraznejšie zastúpenie má jedľa, lipa a javor. Smrek sa v pôvodných porastoch nevyskytoval.
5. jedľovo – bukový (500 – 1000 m)	Ide o najrozšírenejší typ lesa v okrese. V pôvodných porastoch úplne chýbal dub, smrek sa vyskytoval len v menšom zastúpení. Základnými drevinami boli buk a jedľa s rozličným pomerom zastúpenia. Značnú biologickú aktivitu mal javor horský. Prímес tvoril jaseň štíhly a brest horský.
6. smrekovo – jedľovo – bukový (900 – 1300 m)	Je rozšírený v Malej aj Veľkej Fatre najmä v horských polohách s nadmorskou výškou 1000 – 1300 m n.m. Základné dreviny sú: smrek, jedľa a buk. Na vápencoch je primiešaná borovica a smrekovec.
7. smrekový (1250 – 1550 m)	Smrekový zonálny stupeň nie je súvislý. Vyvinutý len fragmentálne vo Veľkej Fatre, Krivánskej i Lúčanskej Malej Fatre.
8. kosodrevinový (od 1450 m - fragmentálne)	Kosodrevinový (subalpínsky) stupeň s prevahou kosodreviny a s vtrúseným smrekom a s vývojom vzácných úzko lokálnych endemických druhov jarabín i z hľadiska celosvetového rozšírenia s unikátnym výskytom v Krivánskej Fatre jarabiny Margittaiho (<i>Sorbus margittaiana</i>), vo

Veľkej Fatre jarabiny (<i>Sorbus montisalpae</i>). V Lúčanskej Fatre sú prirodzené porasty kosodreviny umelo dosádzané.

Druhovú rozmanitosť s množstvom reliktných a endemických druhov podmieňujú predovšetkým vývojové procesy, k nim pristupujú špecifické javy späté s geomorfologicko – ekologickými fenoménmi (reliéfové, hydrologické a topoklimatické podmienky). Na centrálne karbonátové pohoria (Veľká Fatra, Krivánska Malá Fatra) sa viaže vysoký počet západokarpatských endemitov napr. poniklec slovenský (*Pulsatilla slavica*), klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), lomikameň trváci (*Saxifraga wahlenbergii*) atď.) a reliktov ako dryádka osemlístková (*Dryas octopetala*). Na hrebeni Lúčanskej Malej Fatry sa uchovali zvyšky reliktnej vegetácie vrchovísk so zastúpením druhov: kľukva močiarna (*Vaccinium oxycoccus*), šucha čierna (*Empetrum nigrum subsp. hermaphroditum*), jedinú lokalitu v celom obvode Fatra tu má ostrica barinná (*Carex limosa*).

Rozsiahly mokrad'ový vegetačný ekosystém bol v Turčianskej kotline tvorený zložitými časopriestorovými mozaikami aluviálnych slatinných zamokrených až mezofilných lúčnych spoločenstiev, ako aj stanovištne diferencovanými ostrovmi xerotermofilnej vegetácie. Unikátnu vegetačnú diverzitu reprezentujú mnohé vzácne populácie cievnatých rastlín ako: ostrica vysoká (*Carex elata*), ostrica predĺžená (*Carex elongata*), ostrica trsnatá (*Carex cespitosa*), mliečnik huňatý (*Euphorbia villosa*), fialka vyššia (*Viola elatior*), iskerník veľký (*Ranunculus lingua*). Prioritný z hľadiska ochrany prírody, vedecky a ekologicky významný je výskyt glaciálneho reliktu *Carex buxbaumii*.

Z mnohých hľadísk jedinečné sú slatinné biotopy (najmä na travertínoch ako napr. Rojkov) s mnohými vzácnymi, ohrozenými a zanikajúcimi pamiatkami z postglaciálnych období ako rosička anglická (*Drosera anglica*), rosička okrúhlohlístá (*Drosera rotundifolia*), porasty ostrevky slatinnej (*Sesleria uliginosa*). Na ekologicky najextrémnejšie stanovištia najvyšších polôh (steny, rímasy, previsy, zosuvy, lavínové dráhy) sa viaže mimoriadne rozmanitá nelesná vegetačná a druhová mozaika. Viaceré druhy cievnatých rastlín, ktoré sa uplatňujú na tvorbe štruktúry majú v regióne Turiec jedinú izolovanú lokalitu v celých Západných Karpatoch, ako napr. pochybok huňatý (*Androsace villosa*).

Z hľadiska prírodoochranej významnosti, udržania stabilného a zachovalého stavu fenomenálnych zvyškov prírody je v k. ú. Mesta Martin prioritné stanovište Veterná hoľa (1431 mn.m.) v Lúčanskej Malej Fatre. Ide o horský vrchoviskový komplex s prilahlými prameniskami, prechodnými rašeliniskami, trasoviskami a rašelinnou smrečinou na jednom z najstarších zarovnaných povrchov na území Slovenska predstavujú súčasne európsky významné biotopy na Slovensku. Vo vrchoviskovej vegetácii na Veternej holi sa uplatňujú druhy páperník pošvatý (*Eriophorum vaginatum*), kľukva močiarna (*Oxycoccus palustris*), šucha čierna (*Empetrum nigrum s. l.*), sitina niťolistá (*Juncus filiformis*), v prirodzených zavodnených depresiách v celom obvode Fatra celkom izolovane ostrica barinná (*Carex limosa*). Prameniská, prechodné rašeliniská a trasoviská

na Krištofových jarkoch reprezentuje unikátna vegetácia s kombináciou druhov ako páperník pošvatý (*Eriophorum vaginatum*), páperník úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), vrbovka ovisnutá (*Epilobium nutans*), vrbovka močiarna (*Epilobium palustre*), vrbovka kuričkolistá (*Epilobium alsinifolium*), fialka močiarna (*Viola palustris*), žerušnica horká (*Cardamine amara subsp. opicii*), ostrica sklonená (*Carex demissa*), ostrica žltá (*Carex flava s. str.*) atď. Najspodnejšiu vrstvu utvárajú koberce rašelinníkov (*Sphagnum magellanicum*, *Sphagnum fuscum*, *Sphagnum rubellum*, *Spagnum fallax*).

1.1.1.7 Živočíšstvo

Región Turiec patrí z hľadiska zoogeografického členenia do paleoarktickej oblasti zahrňujúcej Európu, severnú Afriku a severnú a centrálnu Áziu. Z hľadiska terrestrického biocyklu patrí Turiec do podoblasti Eurosibírskej, pričom Turčianska kotlina, pohorie Žiar a Kremnické vrchy patria do provincie listnatých lesov, podkarpatského úseku a územie pohorí Malá Fatra, Veľká Fatra do stredoeurópskych pohorí, podprovincie karpatských pohorí. Z hľadiska limnického biocyklu patrí Turiec do Pontokaspickej provincie, hornovážskeho okresu. Podľa regionalizácie území európskeho významu (Natura 2000) patrí územie okresu Martin do alpskeho bioregiónu.

Vo Veľkej Fatre je zistených okolo 3000 druhov bezstavovcov, najviac motýľov (932 druhov), potom chrobákov (717 druhov), dvojkrídlovcov (509 druhov), pavúkov (326 druhov). Z Krivánskej Malej Fatry sa udávajú podobné pomery - vyše 1000 druhov motýľov, zhruba toľko chrobákov. Z bezulitných mäkkýšov stojí za zmienku nápadný slizniak karpatský (*Bielzia coerulans*) a západokarpatský endemit slizniak fatranský (*Deroceras fatrense*). Z najvýznamnejších motýľov je prítomný napr. chránený jasoň červenooký (*Parnassius apollo*).

Mihul'ovce (Petromyzontes) a ryby (Osteichthyes) majú zo všetkých stavovcov najobmedzenejší životný priestor, a to nielen brehmi Váhu, Turca a prítokov, ale od polovice 20. storočia aj malým množstvom vody ($3 - 4 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ miesto žiadúceho desaťnásobku) v starom koryte Váhu pod Vodným dielom Krpeľany resp. bariérami (2 hate) na dolnom toku Turca v Martine. Napriek tomu v tokoch dosiaľ pretrvávajú aj niektoré najcennejšie druhy tunajších vôd - hlavátka (*H. hucho*), kolok (*Zingel streber*), podustva (*Chondrostoma nasus*), nosál (*V. vimba*), lipeň (*Th. Thymallus*) a i. Medzi rozšírenejšie druhy obojživelníkov patrí skokan hnedý (*Rana temporaria*) a ropucha (*B. bufo*), a tiež európsky významný kunec žltobruchý (*Bombina variegata*). Ropucha zelená (*Bufo viridis*) a zelené skokany (*Rana kl. Esculenta*) sídlia v stojatých vodách turčianskych nív, rosnička (*Hyla arborea*) aj v mokrad'kách a vlhších krovinách podhorí. V bučinách neďaleko potôčikov a prameňov býva salamandra (*S. salamandra*), v horských mokrad'kách európsky významný endemický mlok karpatský (*Triturus montandoni*). Z plazov možno spomenúť užovku obojkovú (*Natrix natrix*) a vzácnu užovku fíkanú (*Natrix tessellata*), vretenicu obyčajnú (*Vipera berus*) a jaštericu živorodú (*Lacerta vivipara*). Na lesných okrajoch a krovinatých malofatranských stráňach býva vzácna užovka stromová (*Elaphe longissima*).

Vtáky svojím druhovým bohatstvom, presahujúcim 270 druhov, prečísľujú všetky stavovce. Za významne väčší podiel tu nehniezdiacich druhov vďaka okresu Martin hlavne migračne výhodnej polohe na križovatke tvaru „T“ dvoch vtáčích migračných trás stredoeurópskeho významu. S tým, že osi trás tvoria rieky, súvisí medzi nehniezdičmi dominantný podiel vodných vtákov. K bežnejším sa ráta invázny kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*), volavka popolavá (*Ardea cinerea*), krotká labuť veľká (*Cygnus olor*), od roku 2006 už aj hniezdiaca, hus siatinná (*Anser fabalis*), bieločelá (*A. albifrons*) i divá (*A. anser*), kačice chrapky (*Anas crecca*), chrapačky (*A. querquedula*) i hvizdárky (*A. penelope*). Zriedkavejšie až veľmi vzácne sú napr. potápka červenokrká (*Podiceps grisegena*), bučiak veľký (*Botaurus stellaris*), malý bučiačik (*Ixobrychus minutus*) a väčší chavkoš nočný (*N. nycticorax*), vzácna volavka purpurová (*Ardea purpurea*), beluša malá (*Egretta garzetta*) aj častejšia veľká (*E. alba*), veľmi vzácna hus krátkozobá (*Anser brachyrhynchus*) i malá (*A. erythropus*). Z druhov hniezdiacich na brehoch vôd možno spomenúť kačicu divú (*Anas platyrhynchos*), menej častú sliepočku vodnú (*Gallinula chloropus*), lysku čiernu (*Fulica atra*), rybárika (*Alcedo atthis*) či nenápadnú brehuľu (*R. riparia*). V otvorenej krajine na väčších plochách polí, lúk a pasienkov žije napr. škovránok poľný (*Alauda arvensis*), jarabica (*P. perdix*), prepelica (*C. coturnix*) a cíbik chochlatý (*V. vanellus*). V urbanizovanom prostredí miest a dedín, priemyselných i poľnohospodárskych areálov a iných stavieb sídlia aj bocian biely (*C. ciconia*), sokol myšiár (*Falco tinnunculus*), v sadoch hrdlička záhradná (*Streptopelia decaocto*) a d'ateľ hnedkavý (*Dendrocopos syriacus*). Na budovách žije dážd'ovník (*A. apus*), belorítka (*Delichon urbica*), oba druhy ohozené napr. zatepl'ovaním panelových domov. Najmä na dedinách sídli lastovička (*Hirundo rustica*), spomenúť možno aj trasochvosta bieleho (*Motacilla alba*), žltochvosta domového (*Phoenicurus ochruros*), alebo miznúcu kavku (*Corvus monedula*), ktorej menšia populácia žije ešte aj v Martine. Z ornitofauny podhorských a horských lesov sa môžu spomenúť bocian čierny (*Ciconia nigra*), rizikový orol skalný (*Aquila chrysaetos*) i sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*). Redšie hniezdi aj jastrab veľký (*Accipiter gentilis*), častejší býva krahulec (*A. nisus*) a bežný myšiak hôrny (*B. buteo*). Na nerozdobené a nevyrušované časti starých horských lesov (najmä ihličnatých) sa viažu rozdrobené vymierajúce lokálne populácie hlucháňa (*Tetrao urogallus*), zvlášť staré horské smrečiny sú domovom dvoch zriedkavých druhov malých sov, kuvička vrabčieho (*Glaucidium passerinum*) a pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*). Väčšia sova obyčajná (*Strix aluco*) a ešte väčšia dlhochvostá (*S. uralensis*) hniezdi aj v iných typoch lesa. Už len lokálne zachované väčšie porasty kosodreviny (Meškalka, Stratenec, Suchý) popri hojnej vrchárke modrej a kolibkárikovi spevavom vzácne obýva stehlík čečetavý (*Carduelis flammea*), hol'niak a tiež malá populácia červenáka karmínového (*Carpodacus erythrinus*). V hrebeňových skalách hniezdieva niekoľko párov vysokohorskej vrchárky červenkavej (*Prunella collaris*).

Pokiaľ ide o cicavce, v biotopoch vôd a mokradí žijú napr. piskory, krt (*Talpa europaea*) a široké spektrum hlodavcov od najmenej myšky drobnej (*Micromys minutus*) až po naturalizovanú ondatru pižmovú (*Ondatra zibethicus*). Na hlodavce sú naviazané mäsožravce, ako napr. lasica hranostaj (*Mustela erminea*), v bezlesí na väčších poliach, lúkach a pasienkoch lasica obyčajná (*Mustela nivalis*), kuny, líška obyčajná

(*Vulpes vulpes*), atď. Veľká časť srncov stále žije aj v lesoch, kde však na ne kompetične tlačí väčší a početnejší (miestami i premnožený) jeleň (*Cervus elaphus*). Prirodzeným regulátorom počtov párnokopytníkov je tu hlavne európsky významný vlk (*Canis lupus*) a pri srncovi aj vzácnejší rys (*Lynx lynx*). Nechýba medveď hnedý (*Ursus arctos*), ktorému vyhovuje okrem živočíšnej potravy (zdochliny, včelie plásty) i rastlinná, pestované plodiny (ovocie, kukurica) a zle uskladnený komunálny odpad. Spomedzi stredných a menších lesných šeliem k líške pristupuje jazvec lesný (*Meles meles*) a kuna lesná (*Martes martes*).

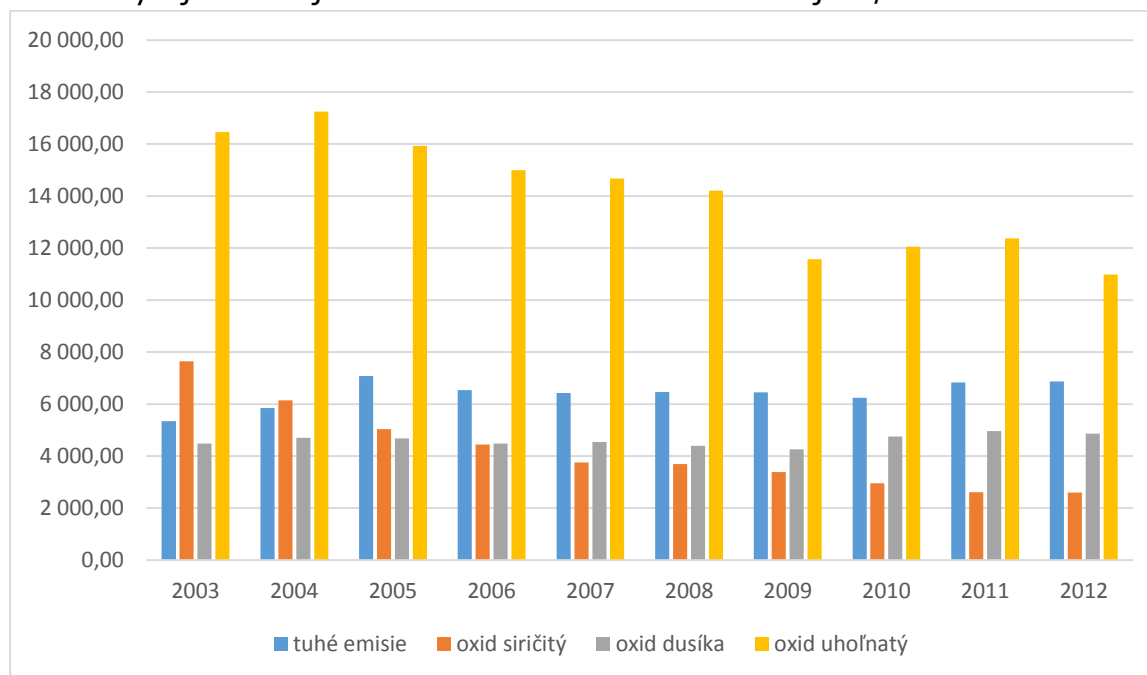
Zo súčasných procesov ovplyvňujúcich biotu územia medzi najvýznamnejšie patrí deštrukcia a strata biotopov priamymi aj nepriamymi zásahmi ľudí (odlesňovanie, poľnohospodárstvo, výstavba, ťažba surovín, priemysel, doprava, atď.). Dochádza k miznutiu citlivých druhových populácií, gíld, zoskupení i celých biotopov, prípadne k vytváraniu resp. prehlbovaniu exktinkčného dlhu v ich zvyškoch, a to najmä v sídlach a ich bezprostrednom okolí. Z hľadiska typov biotopov najväčšie straty v záujmovom území zaznamenali kotlinové lesné biotopy (lužné lesy, dubohrabiny, dubiny - z niektorých typov ostali už len niekoľkohektárové zvyšky resp. narušené sukcesné štádiá) a takmer všetky typy vôd a mokradí. S procesom deštrukcie biotopov úzko súvisí ďalší veľmi významný ekologický proces - ich fragmentácia vedúca k zväčšovaniu izolovanosti populácií a zväčšovaniu podielu okrajových biotopov na úkor biotopov vnútra. V lesných ekosystémoch za to môže predovšetkým jednostranne spriemyslené lesné hospodárstvo, založené na zväčšovaní podielu smreka, budovaní hustej siete lesných ciest, presadzovaní ťažkých mechanizmov, holorubných ťažbových postupov a biocídov aj v chránených územiach. Najintenzívnejšie a koncentrované vplyvy dopravy sa ukazujú v miestach dopravných úzkych miest - v Strečnianskej a Kral'ovianskej tiesňave a v priestoroch ich vyústenia do Turčianskej kotliny, pričom dochádza ku kolízii dopravných trás s migračnými trasami rôznych živočíšnych druhov. Na fragmentácii vodných a mokrad'ových ekosystémov má rozhodujúci podiel vodná energetika, vodárenské a vodohospodárske stavby a úpravy, ako aj odvodňovanie mokradí a regulovanie malých kotlinových vodných tokov. Tieto zásahy vedú k obmedzeniu až prerušeniu migrácií a rozptylu mnohých organizmov, narušeniu živinového a teplotného režimu vody, narušeniu prirodzeného ročného chodu prietokov a ich objemu a k narušeniu erózo-depozičných a iných korytotvorných procesov eróziou dna a jeho zahlbovaním v úsekoch pod hrádzami (napr. v úseku Váhu Sučany - Turčianske Kláčany) sprevádzané súbežným poklesom hladín podzemných vôd v príľahlej nive a vysušovaním veľkých plôch krajiny i mezoklímy v regióne. Ako tretí proces vystupuje synantropizácia bioty, ktorá sa prejavuje zväčšovaním podielu druhov, gíld i zoskupení profitujúcich z ľudských zásahov do prírody a v štruktúre krajiny zas už spomenutým gradientom umelej modifikácie krajiny. S týmito tromi hlavnými podprocesmi (ničenie biotopov, ich fragmentácia a synantropizácia bioty) ústredného procesu umelej modifikácie krajiny súvisia tiež procesy kolonizácie nepôvodnými druhmi organizmov s osobitným zreteľom na invázne druhy.

1.1.1.8 Environmentálna regionalizácia a kvalita životného prostredia

Jedným z výstupov environmentálnej regionalizácie je mapa klasifikujúca územie SR do 5 stupňov kvality životného prostredia – prostredie vysokej kvality, prostredie vyhovujúce, prostredie mierne narušené, prostredie narušené a prostredie silne narušené. Územie pohorí obkolesujúcich Turčiansku kotlinu patrí do prostredia vysokej kvality. Severná časť kotliny, kde sa nachádza intenzívnejšie osídlenie patrí do vyhovujúceho prostredia. Územie miest Martin, Vrútky a ich najbližšie okolie patria do mierne narušeného a narušeného prostredia.

Na základe údajov SHMÚ sú v Turčianskej kotline nevhodné rozptylové podmienky emisií, pričom v 74% dní v roku je bezvetrie alebo malá rýchlosť vetra do 2 m/s, čo ešte znásobujú časté inverzné stavy. Mestá Martin a Vrútky a ich najbližšie okolie patria spolu s Žilinou a Ružomberkom medzi tri lokality v Žilinskom kraji, kde opakovane dochádza k prekročeniu limitných hodnôt znečistenia ovzdušia, najmä v zime a na jar. Z uvedeného dôvodu je toto územie nachádzajúce sa v severnej časti Turčianskej kotliny vyčlenené ako oblasť riadenia kvality ovzdušia s rozlohou 86 km². Pokiaľ ide o namerané zložky znečistenia v ovzduší Žilinského kraja, najväčší objem znečistenia v t/rok vykazuje oxid uhoľnatý (CO), kde ale za dekádu 2003 - 2012 možno sledovať najzásadnejšie zníženie znečistenia. V súčasnosti merané hodnoty tejto zložky v ovzduší Žilinského kraja neprekračujú povolené limity. To nemožno konštatovať o tuhých emisiách (PM₁₀ a PM_{2,5}), ktoré sú najsmrteľnejšou formou znečistenia ovzdušia s priamym dopadom výskyt rakoviny pľúc a iných dýchacích a srdcovo – cievnych ochorení. Proti uplynulým dekádam došlo k poklesu znečistenia emisiami tuhých látok v ovzduší vďaka zmene palivovej základne v prospech ušľachtilých palív a zavádzaniu resp. zvyšovaniu účinnosti odlučovacej techniky. Zvýšenie využívania pevného paliva na kúrenie v domácnostiach ale naopak negatívne prispieva k nárastu tejto zložky v ovzduší. Práve domácnosti (malé zdroje) sú najvýznamnejším zdrojom znečistenia emisiami PM₁₀ a PM_{2,5}. Až za ne sa radí priemysel (veľké zdroje). Pokiaľ ide o dopravu, prispievajú k ich tvorbe najmä dieselové motory. Pokiaľ ide o oxidy dusíka (NO_x), jeho stav stagnuje, ale neprekračuje povolené hodnoty, u oxidu siričitého (SO₂) možno v prípade Žilinského kraja sledovať dlhodobý klesajúci trend.

Obr. 4: Vývoj znečisťujúcich látok v ovzduší v Žilinskom kraji v t/rok za r. 2003 - 2012

Zdroj: ŠÚ SR

Meranie kvality ovzdušia v meste Martin zabezpečuje automatická monitorovacia stanica SHMÚ na Ul. Jesenského. Odporúčaná limitná denná hodnota PM_{10} pre územie SR je $50 \mu g/m^3$. Namerané hodnoty na uvedenej monitorovacej stanici dokladujú opakované prekračovanie tohto limitu. Každoročne dochádza k situácii, kedy Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Martine vydáva z dôvodu pretrvávajúcej nevhodnej kvality ovzdušia spôsobenej nadmernými hodnotami zložiek PM_{10} a $PM_{2,5}$ akčné plány na zabezpečenie kvality ovzdušia.

Pokiaľ ide o pitnú vodu, patrí región Turiec medzi regióny s dostatočnými zásobami pitnej vody a systémom jej distribúcie. Tak, ako v iných častiach Žilinského kraja, limitné hodnoty najčastejšie prekračujú mikrobiologické ukazovatele, menej často zvýšená koncentrácia železa. Podiel vzoriek z rozvodných sietí pitnej vody, ktoré nedosahujú požadovanú kvalitu pitnej vody, neprekračuje 5% všetkých vzoriek, pričom u neuspokojivých vzoriek okamžite dochádza k realizácii opatrení na odstránenie zistených nedostatkov.

Najväčším zdrojom hluku v regióne Turiec, osobitne v okrese Martin, je cestná doprava, čo súvisí s nevybudovanou nadradenou cestnou sieťou, ktorá by riešila plynulý presun tranzitnej dopravy s minimálnymi dopadmi na kvalitu životného prostredia v území.

1.1.1.9 Ochrana prírody

Prírodné bohatstvo Žilinského kraja sa priamo odzrkadľuje aj v počte a plochách chránených území. Národné parky (NP) a chránené krajinné oblasti (CHKO) sa označujú ako veľkoplošné chránené územia (VCHÚ). Pokrývajú viac ako 50% celkového územia Žilinského kraja. Do okresu Martin zasahujú dva z nich – Národný park Malá Fatra

a Národný park Veľká Fatra, ktoré v ňom zaberajú 356,25 km², čo je cca 48,4% podiel na celkovej rozlohe okresu.

V okrese Martin sa nachádza 21 maloplošných chránených území a 8 území európskeho významu. Do okresu zasahujú Chránené vtáčie územia Malá Fatra a Veľká Fatra, ktoré sú súčasťou Národných parkov Malá Fatra a Veľká Fatra.

Tab. 3: Veľkoplošné chránené územia v okrese Martin – stav k. 31.12.2013

Kategória	Názov chráneného	Stupeň ochrany	Výmera (ha)	
	územia		Celková	Z toho v okrese
NP	NP Malá Fatra	3	22630	6564
Ochranné pásmo NP	NP Malá Fatra – OP	2	23262	3865
NP	NP Veľká Fatra	3	40371	14541
Ochranné pásmo NP	NP Veľká Fatra -OP	2	26133	10655
Spolu v okrese				35625

Tab. 4: Maloplošné chránené územia v okrese Martin – stav k. 31.12.2013

Kategória	Názov chráneného	Stupeň ochrany	Výmera (ha)		
	územia		Celková	Ochranné pásmo	Z toho v okrese
NPR	Lysec, Madačov, Padva, Šútovská dolina, Tlstá, Turiec, Veľká Skalná, Borišov, Kľačianska Magura, Kláštorské lúky	5,4	5793,55	543,31	5291,26
NPP	Perlová jaskyňa, Kľacký vodopád	-	-	-	-
PR	Pod Ríglom, Biela skala, Goľove mláky, Hajasová, Hrabinka, Hrádok, Katova skala,	4	267,14	-	267,14
PP	Mažarná, Šútovská epigenéza	4	52,19	-	52,19
Spolu v okrese			6112,88	543,31	5610,60

Tab. 5: Chránené vtáčie územia v okrese Martin – stav k. 31.12.2013

ID.č.	Názov chráneného územia	Katastrálne územia v okrese	Výmera (ha)	
			Celková	Z toho v okrese
SKCHVU 013	Malá Fatra	Šútovo, Turany, Sučany, Lipovec, Turčianske Kľačany, Vrútky, Priekopa, Záturčie, Martin, Bystrička, Trebostovo, Trnovo, Valča, Turčiansky Peter, Lazany, Slovany, Kláštor pod Znievom, Vrúcko	66228,06	20792,14
SKCHVU 033	Veľká Fatra	Nolčovo, Podhradie nad Váhom, , Turčianske Jaseno, Belá, Dulice, Necpaly, Folkušová, Blatnica,	47445,01	15628,30
Spolu v okrese				36420,44

Tab. 6: Územia európskeho významu v okrese Martin – stav k. 31.12.2013

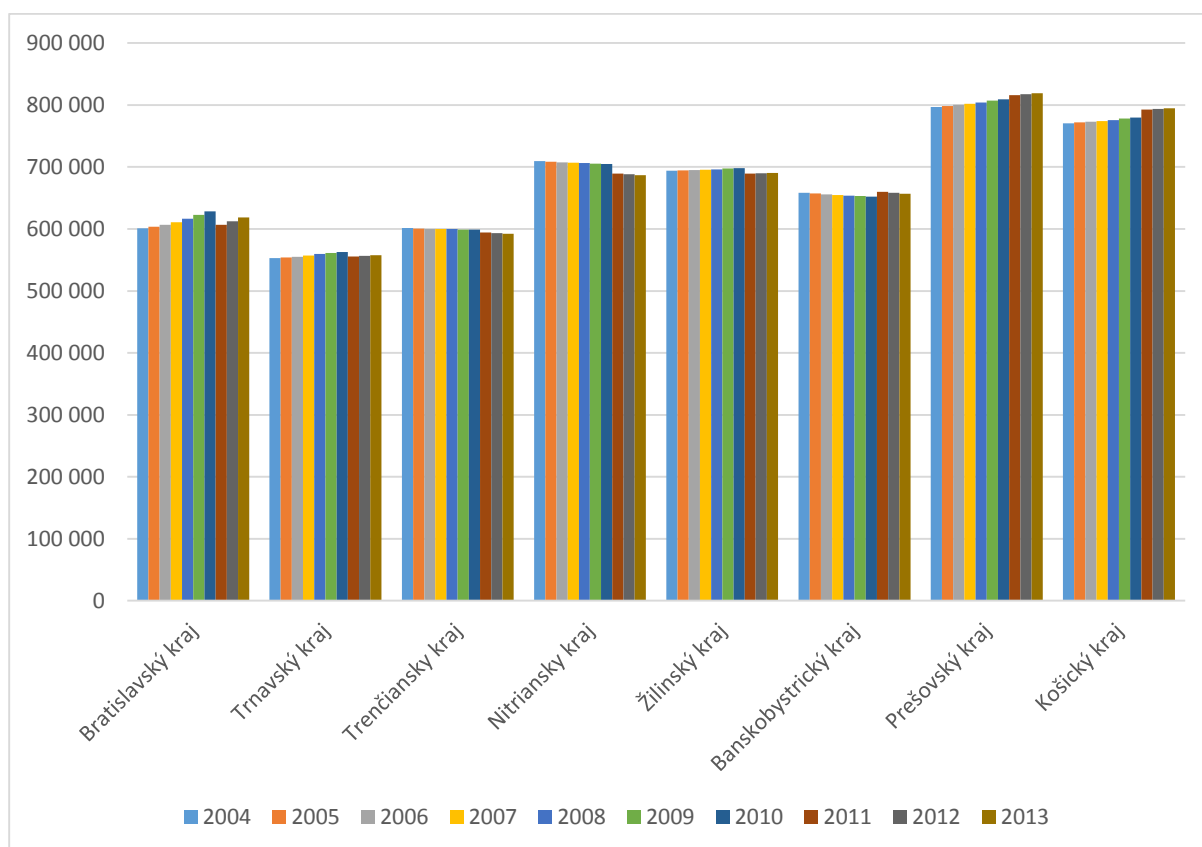
ID. č.	Názov chráneného územia	Útvar ŠOP SR	Výmera v okrese (ha)
SKUEV0665, SKUEV0664, SKUEV0252, SKUEV0240	Strečnianske meandre Váhu, Uholníky, Malá Fatra, Kľak,	NP Malá Fatra	25424,88
SKUEV0253	Váh	TANAP	
SKUEV0382, SKUEV0381, SKUEV0238	Turiec a Blatnický potok, Dielnice, Veľká Fatra	NP Veľká Fatra	

Zdroj: PHSR ŽSK pre roky 2013 - 2020

1.1.2 Demografický potenciál

V r. 2013 mal okres Martin 97 071 obyvateľov. To z neho robí druhý najľudnatejší okres Žilinského kraja s podielom 14,1% na celkovej populácii tohto regiónu. Okres má hustotu zaľudnenia 132 obyvateľov/km², čo je tretia najvyššia hodnota v kraji. Žilinský kraj patrí medzi tie kraje SR, kde v desaťročí 2004 – 2013 dochádzalo každoročne k nárastu počtu obyvateľov, s výnimkou r. 2011, kedy po zapracovaní výsledkov celoštátneho sčítania obyvateľov, domov a bytov došlo k jednorazovému poklesu jeho populácie, ktorý bol tak vysoký, že počet obyvateľov kraja na konci dekády nedosahoval počet z jej začiatku.

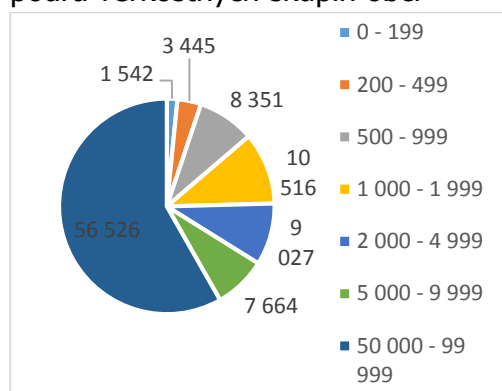
Obr. 5: Vývoj počtu obyvateľov v krajoch SR v r. 2004 - 2013

Zdroj: ŠÚ SR

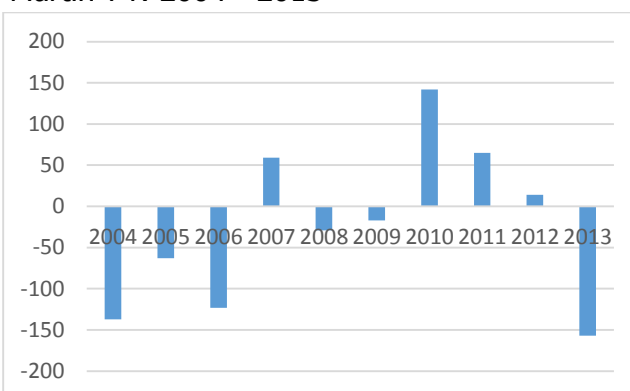
Obyvatelia okresu Martin žijú v dvoch mestách a štyridsať jeden obciach. Z hľadiska veľkostných kategórií obcí nemá ani jedna výraznejšiu prevahu nad ostatnými. Mestské obyvateľstvo okresu žijúce v Martine a Vrútkach tvorí až 66,1% obyvateľov, čo je najvyššie percento zo všetkých okresov v Žilinskom kraji. Negatívny vývoj populácie na začiatku dekády 2004 – 2013 sa postupne zastavil. V r. 2010 – 2012 celkový počet obyvateľov okresu narastal, tempo rastu ale každoročne klesalo, až v r. 2013 okres opäť zaznamenal celkový úbytok obyvateľov, čo je spôsobené prirodzeným úbytkom obyvateľstva a nestabilným migračným saldom. V rámci Žilinského kraja vykázali v sledovanej dekáde stabilný nárast populácie okresy regiónu Orava, najmä vďaka prirodzenému prírastku, a okresy regiónu Horné Považie najmä vďaka kladnému migračnému saldu.

Obr. 6: Obyvateľstvo okresu Martin podľa veľkostných skupín obcí

Zdroj: ŠÚ SR

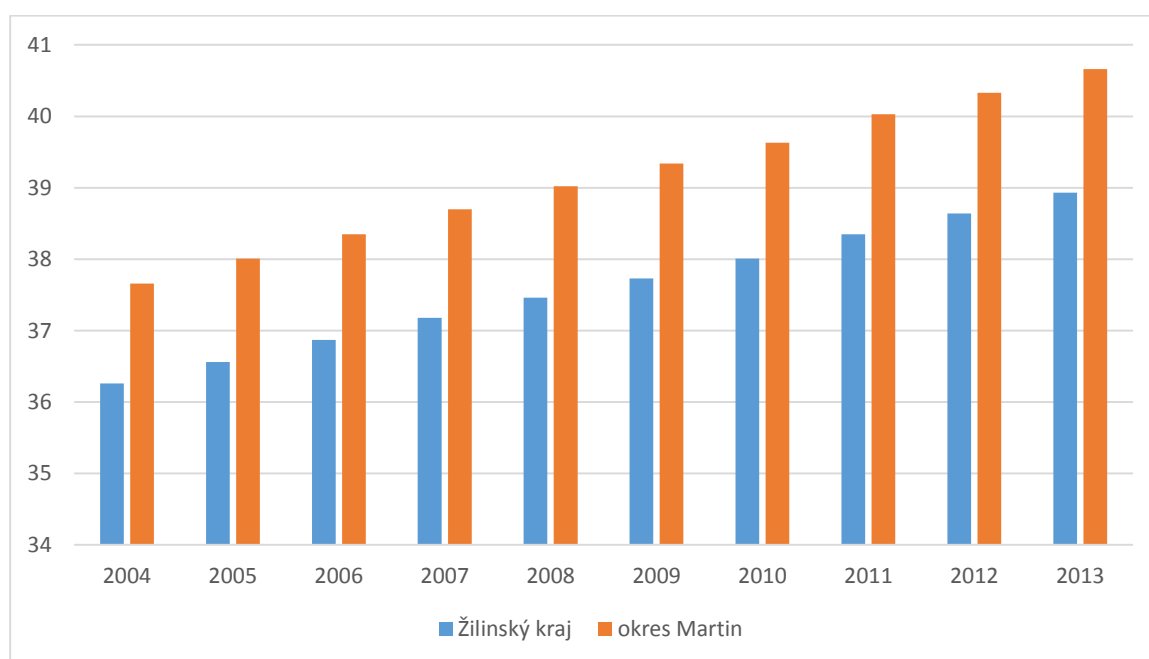
Obr. 7: Celkový prírastok obyvateľov okresu Martin v r. 2004 - 2013

Zdroj: ŠÚ SR

Ešte alarmujúcejší je vývoj priemerného veku obyvateľstva, ktorý rastie v celej Európe, pričom Žilinský kraj ani okres Martin nie sú výnimkou. Kým v r. 2004 dosahoval priemerný vek obyvateľa Žilinského kraja 36,26 rokov, do r. 2013 narástol o 2,67 roka na hodnotu 38,93 rokov, pričom po Prešovskom a Košickom kraji bol Žilinský kraj tretím najmladším v SR. Priemerný vek obyvateľa okresu Martin zatiaľ narástol z 37,66 rokov v r. 2004 na 40,66 rokov, teda presne o tri roky. Obyvateľstvo okresu Martin je teda nielen staršie než obyvateľstvo Žilinského kraja, ale aj tempo jeho starnutia je vyššie než priemerné tempo starnutia v Žilinskom kraji. Po okrese Turčianske Teplice a okrese Liptovský Mikuláš bolo v r. 2013 obyvateľstvo okresu Martin tretím najstarším obyvateľstvom v Žilinskom kraji, pričom priemerný vek mužov dosiahol 39,1 rokov, priemerný vek žien dosiahol 42,14 rokov.

Obr. 8: Priemerný vek obyvateľov Žilinského kraja a okresu Martin v r. 2004 - 2013

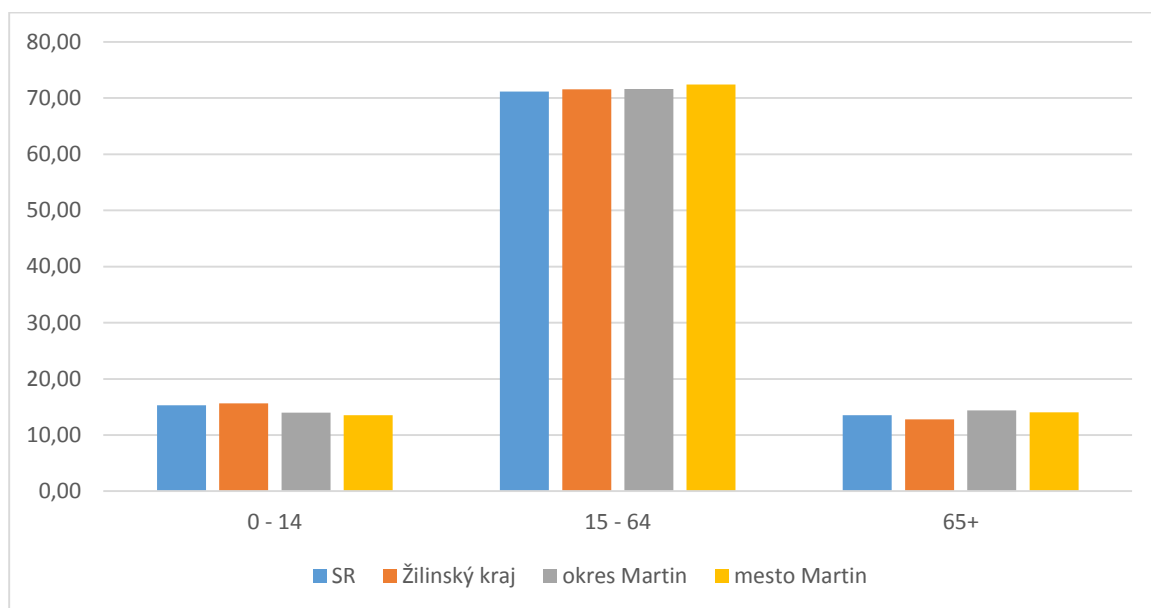
Zdroj: ŠÚ SR

K 31.12.2013 malo mesto Martin celkom 56 526 obyvateľov pri medziročnom úbytku o 497 obyvateľov. S výnimkou mesta Bytča s celkovým prírastkom o 9 obyvateľov došlo medzi rokmi 2012 – 2013 k úbytku obyvateľstva vo všetkých okresných mestách Žilinského kraja. Keďže celkový počet obyvateľov Žilinského kraja medzi rokmi 2012 – 2013 narástol o 299 obyvateľov, možno na základe uvedených údajov konštatovať všeobecný trend migrácie obyvateľstva z miest na vidiek. V prepočte na 1 000 obyvateľov zaznamenal celkový prírastok obyvateľov mesta Martin zápornú hodnotu – 8, 753, čo je druhé najnižšie číslo po meste Ružomberok. V oboch prípadoch došlo k medziročnému úbytku obyvateľstva aj v okresoch, ktorých centrami tieto mestá sú, čo dokladuje, že úbytok obyvateľstva okresných miest nebol spôsobený iba migráciou v rámci daného okresu. V prípade mesta Martin sa pod pokles obyvateľov podpísala aj negatívna hodnota prirodzeného prírastku obyvateľstva, t.j. prirodzený úbytok obyvateľstva (narodení - zomretí), ktorý dosiahol zápornú hodnotu -15. Úbytok migráciou dosiahol zápornú hodnotu -482. Možno konštatovať, že za medziročným poklesom počtu obyvateľov stojí najmä negatívne migračné saldo, pričom prirodzenému prírastku obyvateľstva nepomohlo ani 248 potratov. Pri prepočte na 1 000 obyvateľov to pre mesto Martin znamenalo 47,148 potratov, čo bolo druhé najvyššie číslo medzi okresnými mestami Žilinského kraja po Liptovskom Mikuláši s rekordným počtom 84,502 potratov na 1 000 obyvateľov.

Trend v migrácii obyvateľstva v okrese Martin prejavujúci sa jednak v postupnom náraste počtu obyvateľov v obciach do 15 km od mesta Martin na úkor obyvateľov mesta samotného, ako aj v postupnom úbytku počtu obyvateľov okresu Martin z dôvodu negatívnej migrácie v rámci okresu, možno považovať za strednodobý. Kým medzi rokmi 2001 – 2013 došlo k úbytku populácie mesta Martin o 3 607 obyvateľov na 94% stavu z r. 2001, v obciach do 15 km od mesta došlo k nárastu populácie o 2 565 obyvateľov, t.j. na 108% stavu z r. 2001.

Aj populácia mesta Martin starne. V r. 2013 bol priemerný vek obyvateľov mesta Martin 40,69 rokov, čo bolo viac než priemerný vek obyvateľov SR, Žilinského kraja a mierne viac než priemerný vek obyvateľov okresu Martin. Kým podiel obyvateľov mesta Martin v predproduktívnom veku (0 - 14) na celkovom počte obyvateľov bol 13,54%, podiel obyvateľov v poproduktívnom veku (65+) dosiahol až 14,4%, čo bolo viac, než je priemer SR ako aj priemer Žilinského kraja a iba mierne menej, než je priemer okresu Martin.

Obr. 9: Porovnanie podielov obyvateľstva v predproduktívnom, produktívnom a poproduktívnom veku v SR, Žilinskom kraji, okrese Martin a meste Martin v r. 2013 v %

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 7: Populačný vývoj v meste Martin a ostatných mestách Žilinského kraja v r. 2013

Mesto	Uzavreté manželstvá (sobáše)	Rozvedené manželstvá (rozvody)	Narodení				Potraty		Ukonč. teho-tenstvá	Zomrelí	Prírodz. prírastok (- úbytok)	Sťahovanie			Celkový prírastok (- úbytok)	Stav ku koncu obdobia
			živo	mŕtvo	spolu	z toho v man-želstve	spolu	z toho UPT		úhrn		Prišťa-hovaní	Vysta-hovaní	prírastok (- úbytok)		
Bytča	57	19	122	3	125	96	33	22	158	107	15	145	151	-6	9	11293
Čadca	126	33	254	0	254	184	31	9	285	215	39	210	301	-91	-52	24739
Krásno nad Kysucou	30	9	56	0	56	43	6	5	62	63	-7	65	85	-20	-27	6837
Turzovka	31	8	70	0	70	42	17	5	87	86	-16	71	104	-33	-49	7684
Dolný Kubín	106	45	190	0	190	144	42	32	232	146	44	243	335	-92	-48	19424
Kysucké Nové Mesto	61	38	164	1	165	101	28	21	193	151	13	153	199	-46	-33	15551
Liptovský Mikuláš	133	80	270	1	271	151	229	138	500	278	-8	371	464	-93	-101	31772
Liptovský Hrádok	36	14	49	0	49	34	8	3	57	54	-5	118	130	-12	-17	7608
Martin	263	133	524	2	526	301	248	175	774	539	-15	646	1128	-482	-497	56526
Vrútky	30	22	83	0	83	54	14	13	97	81	2	210	193	17	19	7664
Námestovo	40	14	92	2	94	76	24	12	118	47	45	89	152	-63	-18	7915
Ružomberok	121	92	292	1	293	183	82	50	375	285	7	234	502	-268	-261	27884
Turčianske Teplice	29	15	62	0	62	36	6	5	68	114	-52	107	83	24	-28	6570
Tvrdošín	43	11	112	0	112	87	23	9	135	74	38	101	140	-39	-1	9360
Trstená	49	12	72	1	73	62	14	6	87	57	15	66	117	-51	-36	7463
Žilina	421	219	840	1	841	576	274	230	1115	800	40	991	1140	-149	-109	81273
Rajec	30	6	57	0	57	35	13	7	70	46	11	84	70	14	25	5889
Rajecké Teplice	10	5	39	1	40	34	8	7	48	29	10	50	37	13	23	2932

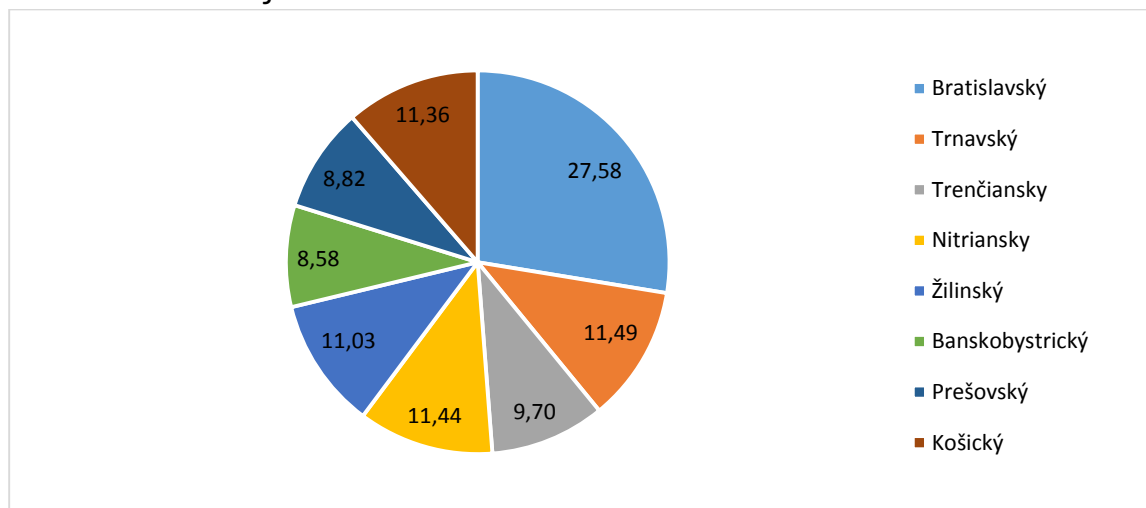
Zdroj: ŠÚ SR

1.1.3 Ekonomický potenciál a trh práce

1.1.3.1 Podniky

Mesto Martin je jedným hlavných centier priemyslu a podnikania v Žilinskom kraji, ktorý z hľadiska tvorby hrubého domáceho produktu (HDP) patrí medzi stredne výkonné slovenské regióny. V r. 2011 podiel Žilinského kraja na HDP Slovenskej republiky (68 974 mil. EUR) činil 11,03%, čo bolo 7 605 mil. EUR v bežných cenách.

Obr. 10: Podiel krajov SR na tvorbe HDP v % v r. 2011

Zdroj: ŠÚ SR

Žilinský kraj vykazuje vyššiu dominanciu priemyslu a stavebníctva než je celoslovenský priemer. Naopak v oblasti sektorov služieb s výnimkou služieb v oblasti informácií a komunikácie sa podiel na tvorbe hrubej pridanej hodnoty (HPH) zväčša pohybuje pod celoslovenským priemerom. Na základe uvedených faktov možno Žilinský kraj považovať najmä za priemyselný kraj s rozvinutým stavebníctvom. V sektore informácií a komunikácie zastáva Žilinský kraj tretiu pozíciu po Bratislavskom kraji a Košickom kraji, pričom podiel tohto sektora na tvorbe regionálnej HPH síce nepatrí medzi dominantné, vykazuje však rastúci trend.

V okrese Martin bolo v r. 2013 evidovaných 2 551 podnikov, čo bol 14,6% podiel na počte všetkých podnikov v Žilinskom kraji. Primát má okres Žilina s 36,2% podielom na počte všetkých podnikov v kraji. Priemyselných závodov bolo v okrese Martin v tomto roku 64, čo bol 17,8% podiel na počte priemyselných závodov v Žilinskom kraji. Aj u tohto ukazovateľa patrí prvé miesto okresu Žilina s 25,6% podielom na celkovom počte priemyselných závodov v kraji. Za okresom Martin sa u oboch ukazovateľov zaradil na tretie miesto medzi okresmi Žilinského kraja okres Liptovský Mikuláš. V prepočte na tisíc obyvateľov vychádza v okrese Martin 26,3 podnikov, čo je mierne nadpriemerná hodnota voči priemeru Žilinského kraja na úrovni 25,4 podnikov na tisíc obyvateľov. 2 416 z nich (94,7%) má 1 - 19 zamestnancov, 1 podnik má 500 – 999 zamestnancov a 4 podniky patria do veľkostnej kategórie 1 000+ zamestnancov.

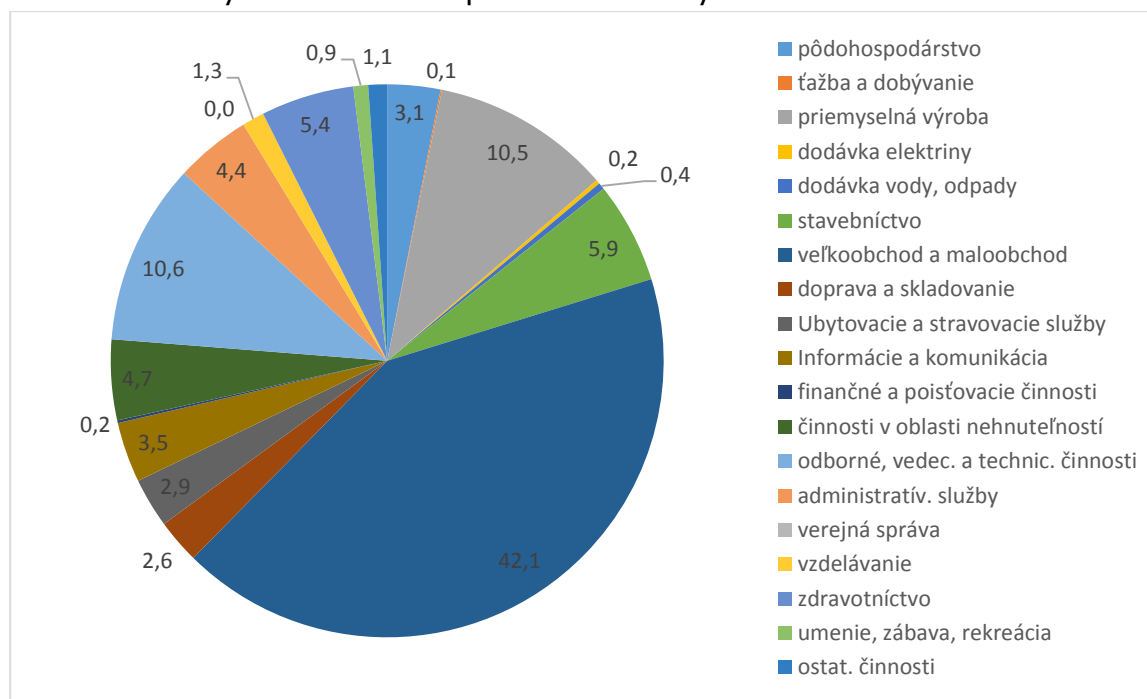
Tab. 8: Najvýznamnejšie podniky v okrese z hľadiska počtu zamestnancov v r. 2013

Názov	Počet zamest. - interval	Činnosť
Univerzitná nemocnica Martin	1000-1999	Činnosti nemocníc
ECCO Slovakia, a.s.	1000-1999	Výroba obuvi
ŽOS Vrútky a.s.	1000-1999	Výroba železničných lokomotív a vozového parku
TRIM LEADER, a.s.	1000-1999	Výroba ostatných dielov a príslušenstva pre motorové vozidlá
Volkswagen Slovakia, a.s. – závod Martin	500-999	Výroba automobilov a ostatných motorových dopravných prostriedkov
NEOGRAFIA, a.s.	500-999	Iná tlač
Alpha medical a.s.	250-499	Ostatná zdravotná starostlivosť i. n.
TEAM INDUSTRIES, s.r.o.	250-499	Výroba iných čerpadiel a kompresorov
HBM Pharma s.r.o.	250-499	Výroba farmaceutických prípravkov
Martinská teplárenská, a.s.	200-249	Dodávka pary a rozvod studeného vzduchu

Zdroj: ŠÚ SR/registeruz.sk/vlastné zistenia

V r. 2014 počet zamestnancov Univerzitnej nemocnice Martin prekročil 2 000. Medzi ďalšími významnými zamestnávateľmi v okrese, ktorí nemajú charakter podniku, je Jesseniova lekárska fakulta (250 - 499), Slovenská národná knižnica (250 - 499), či Mesto Martin (250 - 499).

Obr. 11: Podniky v okrese Martin podľa ekonomických činností v r. 2013 v %

Zdroj: ŠÚ SR

Z hľadiska počtu podnikov podľa jednotlivých odvetví bolo v okrese Martin voči krajskému priemeru viac podnikov vo veľkoobchode a maloobchode a tiež v priemyselnej výrobe. Podpriemer voči kraju vykázalo najmä stavebníctvo. Z pohľadu na najvýznamnejšie podniky v okrese Martin podľa dosiahnutých tržieb v r. 2013 boli v prvej desiatke spoločnosti ECCO Slovakia, a.s. (30 – 150 mil. EUR), ŽOS Vrútky, a.s. (30 – 150 mil. EUR), ŽP EKO-QELET a.s. (30 – 150 mil. EUR), TRIM LEADER, a.s. (30 – 150 mil. EUR), NEOGRAFIA, a.s. (30 – 150 mil. EUR), Univerzitná nemocnica Martin (30 – 150 mil. EUR), MAR SK, s.r.o. (30 – 150 mil. EUR), ŽOS TRADING, s.r.o. (15 – 30 mil. EUR), KraussMaffei Technologies, spol. s r.o. (15 – 30 mil. EUR) a Duropack Turpak Obaly a.s. (15 – 30 mil. EUR). Z hľadiska výšky splatnej dane boli za rok 2013 desiatimi najvýznamnejšími podnikmi v okrese firmy TURČAN DELTA, s.r.o. (618 248 Eur), GGB Slovakia s.r.o. (550 636 Eur), HBM Pharma s.r.o. (507 335 Eur), Alpha medical patológia, s.r.o. (432 320 Eur), Martinské bioptické centrum, s.r.o. (354 762 Eur), ECCO Slovakia, a.s. (334 417 Eur), HRANIPEX, a.s. (267 076 Eur), Engul, s.r.o. (263 961 Eur), TOPS, SPOL. S R.O. (257 437 Eur) a ZWL Slovakia – Výroba ozubených kolies Sučany, s.r.o.

Bez ohľadu na vybraný ukazovateľ je možné konštatovať, že sídlom najvýznamnejších podnikov v okrese je mesto Martin, prípadne mesto (Vrútky) a obce (Košťany nad Turcom, Sučany), ktorých katastre bezprostredne susedia s katastrom mesta Martin a majú dobré dopravné prepojenie na Martin. Medzi ďalšími významnými podnikmi, ktorých sídlom je mesto Martin, sú tiež Martinská teplárenská, a.s., TEAM INDUSTRIES, s.r.o., HBM Pharma s.r.o., či Brantner Fatra s.r.o. Medzi trinástimi podnikmi so sídlom v Žilinskom kraji, ktoré v r. 2013 zamestnávali viac ako 1 000 zamestnancov, sa nachádzali aj dva martinské podniky – Univerzitná nemocnica Martin a ECCO Slovakia, a.s. K nim je ešte možné pripočítať podniky ŽOS Vrútky, a.s. a TRIM LEADER, a.s. nachádzajúce sa v tesnej blízkosti tohto mesta.

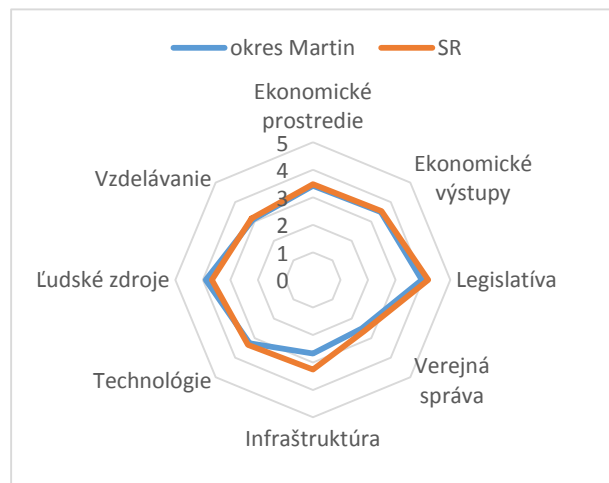
Z hľadiska výšky tržieb sa v Žilinskom kraji nachádzalo osem podnikov s tržbami vyššími než 150 mil. Eur. Ani jeden z nich nemal sídlo v martinskom okrese. Pri prehľade firiem Žilinského kraja z hľadiska výšky priznanej dane za rok 2013 sa z okresu Martin najvyššie umiestnila spoločnosť TURČAN DELTA, s.r.o. z Koštian nad Turcom, a to na 21. mieste. Na 24. mieste bola firma GGB Slovakia s.r.o. so sídlom v Sučanoch. Najvyššie umiestnenými spoločnosťami v Žilinskom kraji so sídlom na území mesta Martin boli v r. 2013 z hľadiska výšky splatnej dane firmy naviazané na sektor zdravotníctva HBM Pharma, s.r.o. (27. pozícia), Alpha medical patológia (33. pozícia) a Martinské bioptické centrum, s.r.o. (38. pozícia). V odvetví Zdravotníctvo a sociálna pomoc sa medzi TOP 10 podnikmi zo Žilinského kraja z hľadiska výšky priznanej dane za rok 2013 umiestnilo až päť firiem z Martina, čo dokazuje jeho silu v tomto odvetví. Martinské podniky sa tiež nachádzali medzi TOP 10 podnikmi u tohto ukazovateľa v odvetviach Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie (3 firmy), Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov (2 firmy), Činnosti v oblasti nehnuteľností (2 firmy), Odborné, vedecké a technické činnosti (2 firmy), Vzdelávanie (1 firma), Umenie, zábava a rekreácia (1 firma) a Ostatné činnosti (1 firma).

1.1.3.2 Fyzické osoby - podnikatelia

V r. 2013 bolo v okrese Martin registrovaných 6 992 fyzických osôb – podnikateľov, čo bol 12,3% podiel na počte fyzických osôb – podnikateľov v Žilinskom kraji. Tak, ako v prípade Žilinského kraja, dominantnú 93,9% zložku z tohto počtu tvorili živnostníci, ktorých bolo 6562. 337 fyzických osôb registrovaných v rámci slobodných povolání vykázalo 4,8% podiel na celkovom počte fyzických osôb a najmenší 1,3% podiel vykázali samostatne hospodáriaci roľníci, ktorých bolo v okrese Martin 93. V r. 2013 bolo v meste Martin 4 188 fyzických osôb - podnikateľov, čo je 59,9% podiel na ich celkovom počte v rámci okresu Martin. Z nich 3 926 (93,7%) bolo živnostníkov, 244 (5,9%) vykonávalo slobodné povolania a celkový počet dopĺňalo ešte 18 samostatne hospodáriacich roľníkov (0,4%).

Pri prepočte na 1 000 obyvateľov bolo v okrese Martin 67,7 živnostníkov, čo je mierny nadpriemer voči priemeru SR (65,1), ale zrejmy podpriemer voči priemeru Žilinského kraja (77,9). Kľúčovými odvetviami, v ktorých pôsobia živnostníci v okrese Martin, sú rovnako ako v Žilinskom kraji a v SR priemyselná výroba, stavebníctvo, veľkoobchod, maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov a v neposlednom rade odborné, vedecké a technické činnosti. Počet živnostníkov na 1 000 obyvateľov okresu Martin v oblasti priemyselnej výroby mierne prekračuje priemer SR, ale zďaleka nedosahuje priemer Žilinského kraja u tohto odvetvia. V odvetví stavebníctva nedosahuje počet živnostníkov na tisíc obyvateľov okresu Martin priemer SR a už vôbec sa nerovná priemeru Žilinského kraja, ktorý nedosahuje ani na 50%. Naopak v odvetví veľkoobchodu, maloobchodu a opravy motorových vozidiel a motocyklov presahuje počet živnostníkov z okresu Martin prepočítaný na 1 000 obyvateľov priemer SR aj Žilinského kraja. Krajský priemer prekračuje okres Martin v odvetví odborných, vedeckých a technických činností, u dopravy a skladovania a v odvetví informácií a komunikácie. Spomenutia hodná je tiež skutočnosť, že v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb nedosahujú hodnoty okresu Martin nielen priemer Žilinského kraja, ktorý má právom renomé turistického kraja, ale ani priemer SR.

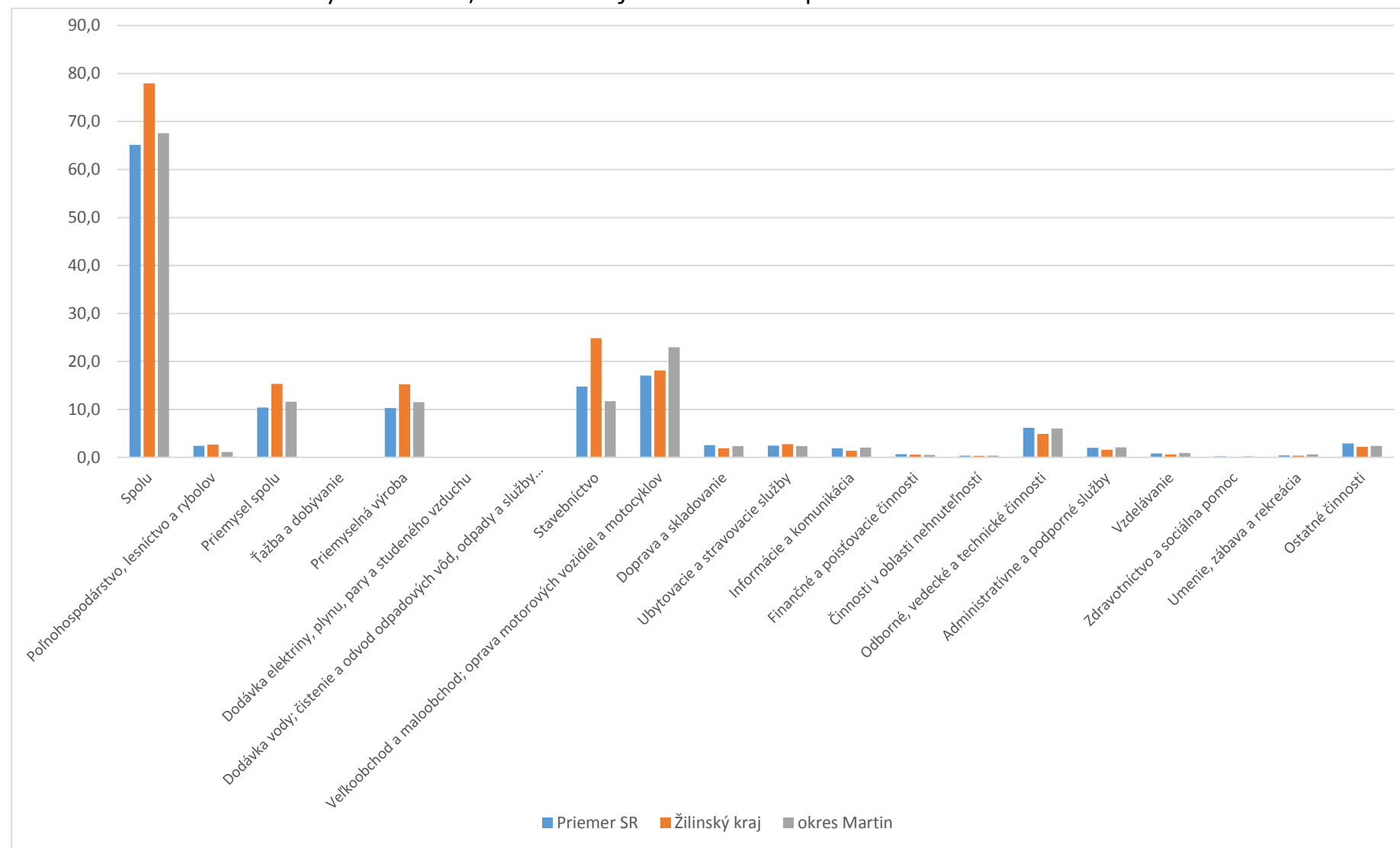
Obr. 12: Index RPP v okrese Martin

Zdroj: PAS

Podľa indexu reg. podnikateľského prostredia (RPP) Podnikateľskej aliancie Slovenska patrilo v r. 2011 okresu Martin 38. miesto v SR v atraktivite pre podnikanie. To ho radí na 4. miesto medzi jedenástimi okresmi v Žilinskom kraji. Tromi uvedenými najväčšími výhodami okresu boli spravodlivosť výberu zamestnancov vo firmách, potenciál pre rozvoj cestovného ruchu a miera korupcie medzi súkromnými firmami. Tromi najväčšími nevýhodami boli kvalita cestnej infraštruktúry, ochrana súkromného majetku a vymožitelnosť práva na súde.

Obr. 13: Živnostníci na tisíc obyvateľov v SR, Žilinskom kraji a okrese Martin podľa SK NACE v r. 2013

Zdroj: ŠÚ SR

1.1.3.3 Zamestnanosť

Vývoj zamestnanosti v okrese Martin bol nepriaznivo zasiahnutý svetovou hospodárskou recesiou, ktorej doznievanie sa prejavovalo ešte v r. 2009. Od jej ukončenia zamestnanosť v okrese Martin postupne, hoci opatrne, narastá. Mení sa však odvetvová štruktúra pracovných miest. Dlhodobý trend poklesu zamestnanosti v poľnohospodárstve stále pokračuje. Tento sektor sa z hľadiska významu pre zamestnanosť v okrese rovná odvetviu ubytovacích a stravovacích služieb. Štatistické ukazovatele sú ale u oboch odvetví skreslené, keďže vykázané údaje sú iba za podniky nad 20 zamestnancov, pričom práve v týchto sektoroch je množstvo zamestnávateľov, ktorí zamestnávajú menej ako tento limitný počet. Ťahúňom zamestnanosti je priemyselná výroba, ktorá ale aj vďaka zvyšujúcej sa produktivite práce nevytvára nové pracovné miesta napriek nástupu novej konjunktúry v európskej ekonomike. Významný rast pracovných miest v odvetví zdravotníctva a sociálnej pomoci možno pripísať aj starnutiu obyvateľstva. Stabilný rast vykazuje aj veľkoobchod, maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov. Počet pracovných miest v tomto odvetví ale zatiaľ nedosahuje ani 50% priemyselnej výroby.

Tab. 9: Zamestnanosť v podnikoch nad 20 zamestnancov v okrese Martin v r. 2009 - 2013

Odvetvie	Priemerný evidenčný počet zamestnancov				
	2009	2010	2011	2012	2013
Spolu	20 144	21 649	22 889	22 539	23 422
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	463	349	454	381	313
Priemysel spolu	8 762	8 409	8 679	8 667	8 546
Ťažba a dobývanie	124	65	D	D	D
Priemyselná výroba	7 848	7 664	7 914	7 833	7 679
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	398	381	525	466	519
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	393	298	221	272	279
Stavebníctvo	561	483	317	171	429
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	1 967	2 404	3 589	3 347	3 500
Doprava a skladovanie	1 215	1 474	1 587	1 096	1 149
Ubytovacie a stravovacie služby	155	726	588	473	313
Informácie a komunikácia	42	34	87	155	157
Finančné a poisťovacie činnosti	218	210	221	233	245
Činnosti v oblasti nehnuteľností	72	24	246	257	173
Odborné, vedecké a technické činnosti	116	42	126	171	296
Administratívne a podporné služby	931	527	551	559	575
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	2 028	2 361	1 369	1 604	2 235
Vzdelávanie	762	1 812	1 631	1 640	1 859
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	2 218	2 166	2 803	3 264	3 030
Umenie, zábava a rekreácia	348	438	487	432	500
Ostatné činnosti	285	190	154	89	102

Zdroj: ŠÚ SR

1.1.3.4 Nezamestnanosť

V prvej polovici dekády 2004 – 2013 (do ½ r. 2008) nezamestnanosť vďaka konjunktúre hospodárstva Európy klesala v celej Slovenskej republike vrátane okresu Martin. V druhej polovici roku 2008 sa ale prudko prejavil príchod hospodárskej krízy, a to aj na náraste nezamestnanosti. Až v r. 2013 dochádza opätovne k jej postupnému poklesu. V desaťročí 2004 – 2013 miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Martin klesla o 1,4%, kým priemer Žilinského kraja vykázal rast vo výške 1,4%. Okres Martin sa tak pri tomto ukazovateli dostal na podpriemernú úroveň v rámci kraja s hodnotou iba 10,1%. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese sa v sledovanej dekáde v priemere pohybovala na úrovni 1,2% pod krajským priemerom.

Tab. 10: Miera evidovanej nezamestnanosti v ŽSK a okrese Martin v r. 2004 – 2013

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Žilinský kraj	11,1	9,3	7,0	5,6	6,2	10,9	10,9	11,9	12,8	12,5
Okres Martin	11,5	8,9	6,3	5,1	5,2	10,1	9,2	9,6	9,7	10,1

Zdroj: ŠÚ SR

Za najviac ohrozenú skupinu uchádzačov o zamestnanie v Žilinskom kraji aj okrese Martin je možné považovať mladých ľudí do 25 rokov veku, pričom percento ich nezamestnanosti v rámci danej vekovej skupiny klesá úmerne k dosiahnutému stupňu vzdelania, a tiež uchádzačov vo veku 50+. Kým u prvej skupiny bolo v uplynulých mesiacoch zavedených niekoľko účinných nástrojov na podporu ich zamestnanosti, v prípade druhej skupiny problém pretrváva. Slovenská republika patrí medzi krajiny s najvyššou mierou dlhodobej nezamestnanosti v EÚ. Problém s dlhodobou nezamestnanosťou sa v okrese Martin v r. 2013 dotýkal 2 235 uchádzačov, čo bol 2,3% podiel na populácii okresu, kým v prípade Žilinského kraja tento podiel dosahoval takmer 3% jeho obyvateľstva. Z počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie tvoria dlhodobo nezamestnaní v okrese Martin 45,3%, čo je mierne menej v Žilinskom kraji (45,5%) a zásadne menej ako v SR (53,6%).

Tab. 11: Vybrané skupiny nezamestnaných v okresoch Žilinského kraja v r. 2013

	Počet uchádzačov o zamestnanie so ZP	Počet uchádzačov o zamestnanie - absolventi	Počet uchádzačov o zamestnanie - mladiství	Počet dlhodobo evidovaných uchádzačov o zamestnanie
Žilinský kraj	1 454	4 396	154	20 458
Okres Bytča	61	228	3	1 291
Okres Čadca	263	766	16	2 836
Okres Dolný Kubín	112	269	3	1 401
Okres Kysucké Nové Mesto	76	180	5	1 252
Okres Lip. Mikuláš	161	356	63	2 860
Okres Martin	181	425	19	2 235
Okres Námestovo	177	642	16	1 875
Okres Ružomberok	96	358	11	1 964
Okres Tur. Teplice	49	104	4	624
Okres Tvrdošín	87	303	3	966
Okres Žilina	191	765	11	3 154

Zdroj: ŠÚ SR

1.1.3.5 Životná úroveň

Vlastníctvo predmetov dlhodobej spotreby v rámci sčítaní obyvateľov, domov a bytov v r. 2001 a 2011 dokazuje, že podiel obyvateľov všetkých okresov Žilinského kraja vrátane okresu Martin vlastniace predmety dlhodobej spotreby u jednotlivých kategórií narastá. Kým v r. 2001 osobné auto vlastnilo 34,4% domácností, v r. 2011 to už bolo 46,6% domácností. Osobný počítač sa nachádzal v r. 2001 v 13% domácností, v r. 2011 už bol v 46,6% domácností. Kým mobilný telefón v r. 2001 malo 22,9% domácností, v r. 2011 to už bolo 77,7% domácností. Naopak poklesol počet telefónov v byte (pevná linka). Kým v r. 2001 ju malo zavedenú 73,4% domácností okresu Martin, v r. 2011 to už bolo iba 44,2% domácností, čo súvisí nielen s mobilnými telefónmi ale aj s nárastom využívania internetu, ako prostriedku komunikácie.

Tab. 12: Vlastníctvo predmetov dlhodobej spotreby v SR, Žilinskom kraji a okresoch Žilinského kraja v r. 2011

Okres, kraj	Vybavenie bytových domácností v %					
	prístup na internet	osobný počítač/notebook	Klimatizácia	pripojenie na pevnú telefónnu linku	mobilný telefón	osobné auto
Bytča	44,3	47,4	0,8	39,8	76,6	47,4
Čadca	45,6	48,9	1,0	31,6	79,3	45,8
Dolný Kubín	54,4	57,3	1,3	36,8	82,5	52,5
Kysucké Nové Mesto	48,0	51,0	1,0	34,5	78,4	46,5
Liptovský Mikuláš	51,4	53,1	1,3	43,0	78,4	49,9
Martin	52,7	53,3	1,2	44,2	77,7	46,6
Námestovo	56,5	58,0	0,9	33,2	83,8	57,9
Ružomberok	52,5	54,2	1,3	38,7	80,7	47,6
Turčianske Teplice	45,0	48,4	0,7	45,0	78,0	50,2
Tvrdošín	59,0	60,3	1,1	42,8	84,4	57,9
Žilina	48,5	51,2	1,1	42,5	74,0	47,1
Žilinský kraj	50,5	52,7	1,1	39,8	78,3	48,8
Slovenská republika	47,6	50,3	2,0	42,3	75,9	49,1

Zdroj: ŠÚ SR – Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Komfort bývania je možné sledovať aj cez posúdenie kvality a kvantity bytového fondu. Pokiaľ ide o vek bytov, najväčší počet bytov sa v meste Martin ako aj v okrese Martin vybudoval v rokoch 1961 – 1990, kedy sa v Martine rozvíjal strojársky a zbrojársky priemysel. Hoci bytová výstavba sa intenzívne rozvíjala v tom období na celom Slovensku, tempo ich výstavby v Martine bolo rýchlejšie. Naopak bytová výstavba po r. 1990 v Martine nedosahuje tempo priemeru SR ani priemeru Žilinského kraja.

Tab. 13: Bytový fond podľa doby výstavby v %

	Spolu bytov	pred r. 1919	1919 - 1945	1946 - 1960	1961 - 1970	1971 - 1980	1981 - 1990	1991 - 2000	2001 - 2005	2006 a neskôr	Nezis- tené
SR	1 941 176	2,2	6,0	13,4	17,1	22,2	16,6	4,9	2,6	3,2	11,8
ŽSK	239 799	1,8	5,7	14,2	16,3	22,1	15,0	5,4	2,9	3,5	13,1
okres Martin	34 934	1,8	5,7	14,7	19,0	24,7	17,2	4,0	1,9	2,4	8,7
mesto Martin	21 193	0,2	3,6	14,9	21,3	25,2	22,4	4,1	1,2	1,9	5,2

Zdroj: ŠÚ SR – Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011

Viac ako 50% domácností v meste Martin (53,5%) sa nachádza v bytoch s plochou 0,5 až 1,25 obytnej miestnosti na obyvateľa, čo je jednak dedičstvom hromadnej bytovej výstavby zo 70. – 80. rokov 20. storočia, jednak sa tu prejavuje charakter mestského sídla, kde je vyšší podiel bytov v bytových domoch voči vidieckym sídlam, kde prevažujú byty v rodinných domoch. Toto percento bytov mierne prevyšuje priemer Žilinského kraja a zjavnejšie prevyšuje priemer SR. Kým v prípade mesta Martin majú v tejto skupine mierne väčší podiel byty s plochou 1,0 až menej ako 1,25 obytných miestností na obyvateľa, v prípade SR aj Žilinského kraja mierne prevyšujú byty s plochou 0,5 až menej ako 1,0 obytná miestnosť na obyvateľa. To znamená, že komfort bývania v bytových domoch mesta Martin je mierne vyšší než je priemer Žilinského kraja a SR. Na druhej strane mesto Martin (ale aj okres Martin) má voči priemeru SR a tiež voči priemeru Žilinského kraja menšie percento bytov s 2,5 a viac obytných miestností na obyvateľa, v čom sa odzrkadľuje najmä nižší podiel bytov v rodinných domoch na celkom bytovom fonde na území mesta Martin v porovnaní s priemerom SR a Žilinského kraja.

Tab. 14: Bytový fond podľa počtu obytných miestností na obyvateľa v %

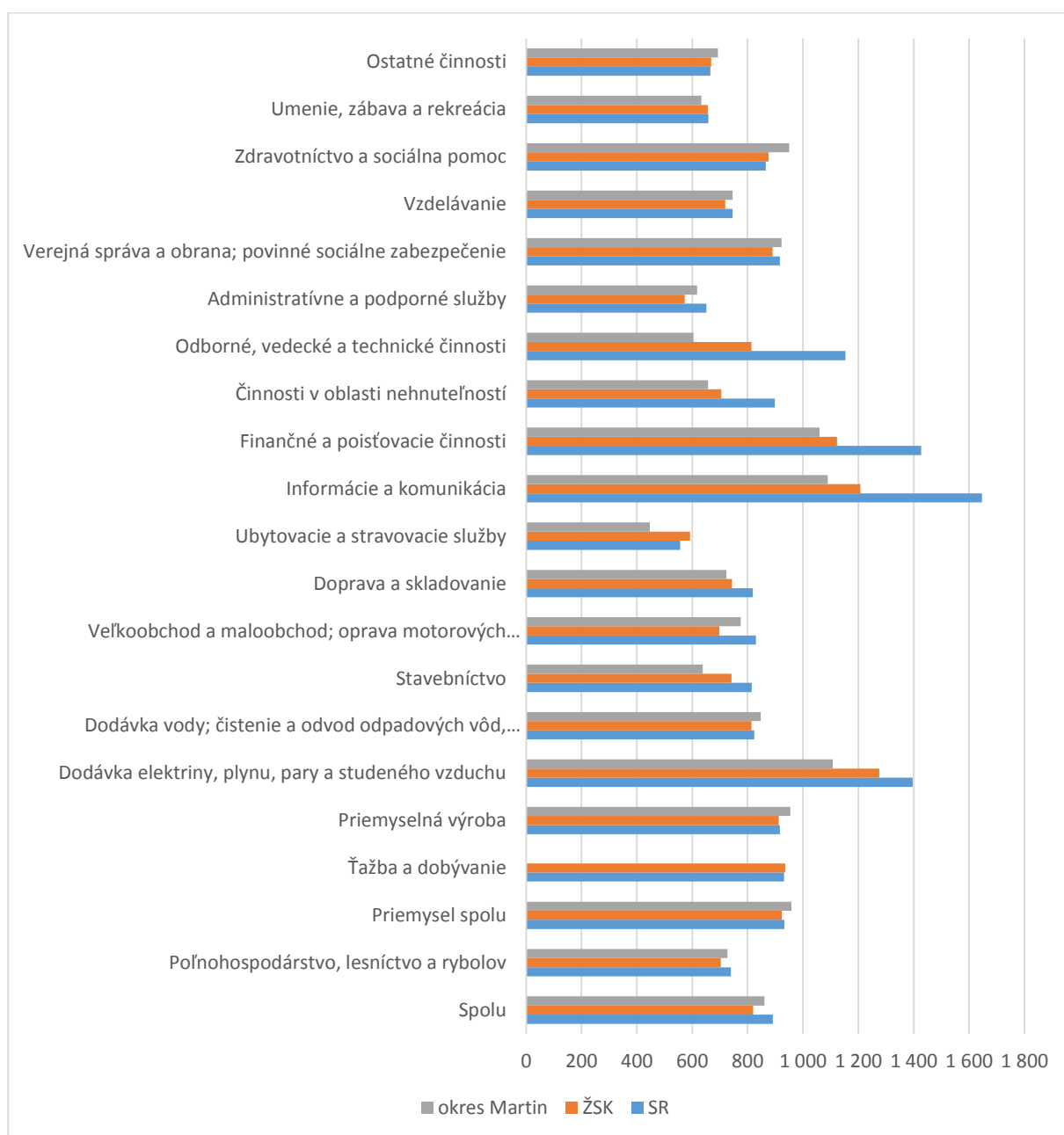
	Menej ako 0,5	0,5 až menej ako 1,0	1,0 až menej ako 1,25	1,25 až menej ako 1,5	1,5 až menej ako 2,0	2,0 až menej ako 2,5	2,5 až menej ako 3,0	3,0 a viac	Nezis- tené
SR	4,2	24,6	24,0	6,6	13,2	10,3	1,8	14,3	0,8
ŽSK	4,1	27,4	24,0	6,8	12,5	9,9	1,6	12,9	0,8
okres Martin	3,4	25,8	25,4	5,9	13,6	10,3	1,6	13,2	0,8
mesto Martin	3,4	26,6	26,9	4,5	13,5	10,7	1,1	12,5	0,9

Zdroj: ŠÚ SR – Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011

1.1.3.6 Priemerná mzda

Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v podnikoch nad 20 zamestnancov v okrese Martin činila v r. 2013 výšku 861 Eur, čím sa priemerné mzdy v okrese Martin nachádzali medzi priemerom SR (891 Eur) a priemerom Žilinského kraja (820 Eur). Najvyššie mzdy boli v odvetviach Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu Informácie a komunikácia a Finančné a poisťovacie činnosti. Naopak najnižšie mzdy boli v odvetviach Ubytovacie a stravovacie služby, Odborné, vedecké a technické činnosti a Administratívne a podporné služby.

Obr. 14: Priemerná nominálna mesačná mzda v podnikoch nad 20 zamestnancov v r. 2013 v Eur

Zdroj: ŠÚ SR

MESTO MARTIN

**Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre
roky 2016 – 2023**

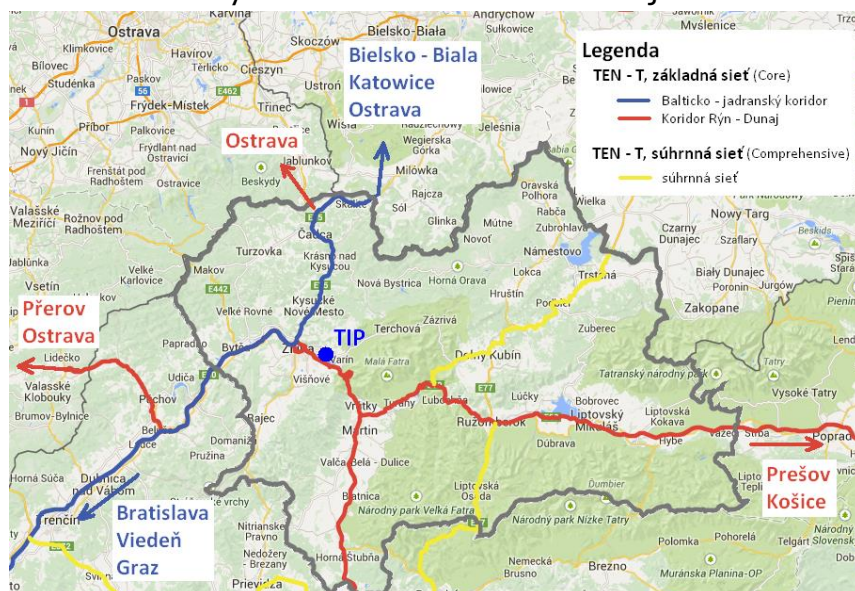
2 INFRAŠTRUKTÚRA A OBČIANSKA VYBAVENOSŤ

2.1 Dopravná infraštruktúra

2.1.1 Transeurópska dopravná sieť a Martin

Multimodálna základná sieť TEN – T má ambíciu stať sa do r. 2030 pilierom dopravy na jednotnom trhu EÚ. Cieľom jej vybudovania je bezpečnejšie cestovanie a odľahčenie premávky, hladšie a rýchlejšie presuny a zníženie vplyvu dopravy na životné prostredie. Z troch koridorov základnej siete TEN – T, ktoré prechádzajú SR, prechádza mestom Martin a regiónom Turiec severná vetva koridoru Rýn – Dunaj vedúca cez Stuttgart, Mníchov, Prahu, Ostravu, Žilinu až na slovensko – ukrajinskú hranicu. V rámci žilinsko – martinského ťažiska osídlenia prvej úrovne, v Žiline, tento koridor križuje tiež Baltsko – jadranský koridor vedúci od poľských prístavov Gdansk a Gdynia a prístavov Štetín a Świnoujście cez Českú republiku, resp. Slovensko, Rakúsko, Slovinsko až k talianskym prístavom Terst, Benátky a Ravenna.

Obr. 15: Koridory siete TEN – T v Žilinskom kraji

Zdroj: ŽSK

2.1.2 Nadradená cestná sieť vedúca okresom Martin

Nadradená cestná sieť v SR pozostáva zo štyroch diaľnic s celkovou plánovanou dĺžkou 705 km a ôsmich rýchlostných ciest s plánovanou dĺžkou vrátane peáží (spoločných úsekov) 1 263 km. K 31.12.2012 bolo v SR v prevádzke necelých 59% plánovaných diaľnic a 19,7% rýchlostných ciest.

Mesto Martin sa nachádza na križovatke diaľnice D1 a rýchlostnej cesty R3, čo potvrdzuje pozíciu Martina ako významného dopravného uzla. Celá diaľnica D1 a tiež úsek R3 od Martina až po štátnu hranicu SR s Maďarskom sú zaradené do základnej siete TEN – T. Kým turčiansky úsek diaľnice D1 vrátane tunela Višňové – Dubná skala je už rozostavaný, výstavba rýchlostnej komunikácie R3 v okrese Martin je v príprave. Príprava projektovej dokumentácie na výstavbu jej prvého úseku (Martin - Rakovo) je plánovaná Ministerstvom dopravy, pôšt a telekomunikácií SR na r. 2014 – 2017.

2.1.3 Cesty I. II. a III. triedy

Vzhľadom k nedostavaným úsekom diaľnice D1 a rýchlostnej komunikácie R3 v okrese Martin prechádza ťarcha zabezpečenia dopravnej obslužnosti územia, ako aj tranzitnej dopravy týmto územím prechádzajúcej, pokiaľ ide o cestnú dopravu, v plnej miere na cesty I. a II. triedy, v niektorých prípadoch aj na cesty III. triedy a mestské komunikácie.

Žilinský kraj najmä vzhľadom k svojmu hornatému charakteru, ktorý sústredí osídlenie iba do kotlín a dolín hlavných riečnych tokov, patrí ku krajom s najnižšou hustotou cestnej siete, a to tak v prepočte na km² ako aj v prepočte na tisíc obyvateľov. Ani okres Martin nie je výnimkou, naopak aj kvôli nevybudovanej nadradenej cestnej infraštruktúre patrí tomuto okresu posledná priečka medzi okresmi Žilinského kraja z hľadiska hustoty cestnej siete na tisíc obyvateľov, ktorá bola v r. 2013 na úrovni 1,959 km/tis. obyvateľov, pričom priemer Žilinského kraja dosahoval hodnotu 2,94 km/tis. obyvateľov.

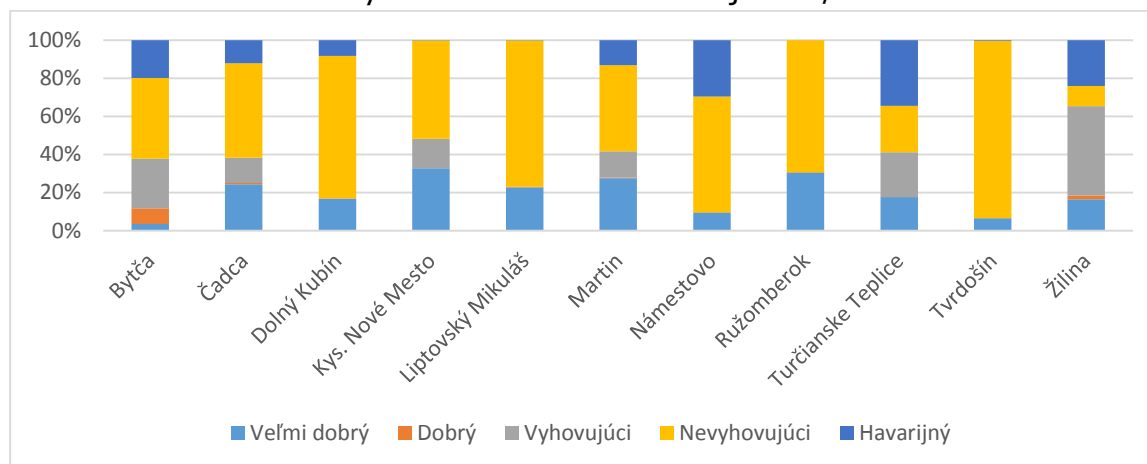
Tab. 15: Cestná infraštruktúra v okrese Martin v r. 2013

Cesty "E" pre medzinárodnú premávku	22,38	km
Trasy "TEM"	22,38	km
Cesty I. triedy	47,408	km
Cesty II. triedy	8,444	km
Cesty III. triedy	134,415	km
Hustota cestnej siete:	0,26	km/km ²
	1,959	km/tis.obyvateľov

Zdroj: SSC

Nízka hustota cestnej siete sa logicky premieta v jej vyššej zaťažnosti a vyššej potrebe investícií na zabezpečenie jej požadovaného stavu. Prevažná časť ciest I. triedy v okrese Martin, tak ako v takmer všetkých okresoch Žilinského kraja s výnimkou okresu Žilina, je v nevyhovujúcom až havarijnom stave. Okresom Martin vedie cesta I/18 a cesta I/65, ktorej vetvy tvoria aj kostru cestnej dopravy mesta Martin. Obe cesty vedú v línii základnej siete TEN-T. Podiel nevyhovujúcich a havarijných úsekov na cestách I. triedy v okrese Martin predstavuje 58,3% z ich celkovej dĺžky, čo je mierne menej než je priemer Žilinského kraja (67,3%), pričom najhorší stav ciest I. triedy je v okresoch regiónu Orava. Celoslovenský priemer u podielu nevyhovujúcich a havarijných úsekov na cestách I. triedy je však iba 41%.

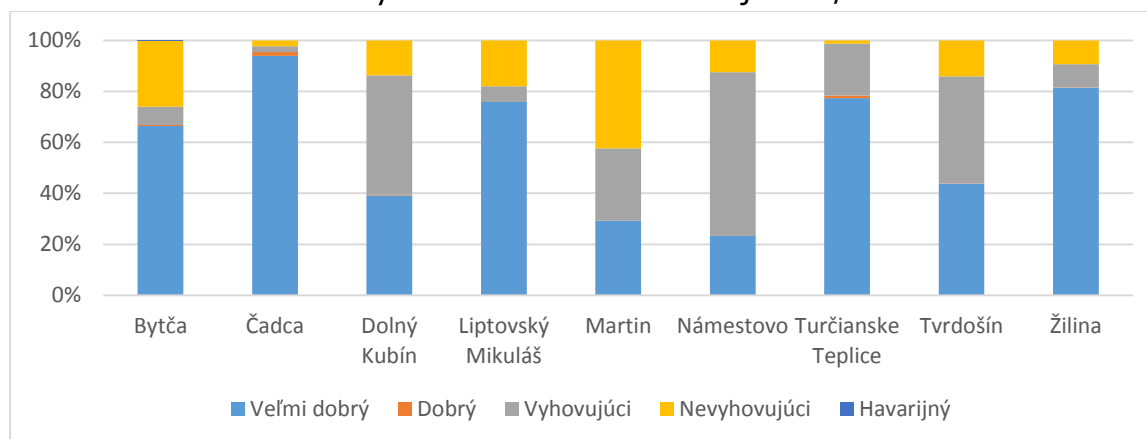
Obr. 16: Stav ciest I. triedy v okresoch Žilinského kraja k 06/2014

Zdroj: SSC

Lepší stav, ako cesty I. triedy, vykazuje jediná cesta II. triedy v okrese Martin, cesta II/519. Cesta zabezpečuje dostupnosť juhozápadnej časti okresu Martin a tiež západnej časti okresu Turčianske Teplice na sieť TEN – T. V nevyhovujúcom resp. havarijnom stave sa nachádza 42,42% úseku tejto cesty v okrese Martin. Toto percento však viac než trojnásobne prevyšuje podiel ciest II. triedy v nevyhovujúcom a havarijnom stave v rámci Žilinského kraja (12,8%). Okres Martin je tak okresom s najhoršou kvalitou ciest II. triedy v tomto kraji.

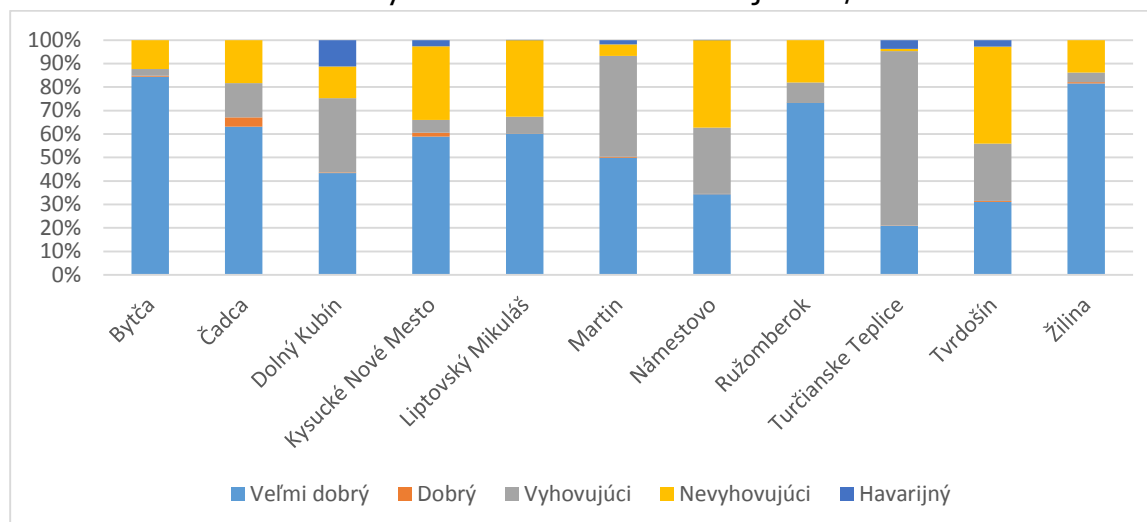
Obr. 17: Stav ciest II. triedy v okresoch Žilinského kraja k 06/2014

Zdroj: SSC

Naopak, pokiaľ ide o cesty III. triedy, okres Martin je z hľadiska ich stavu druhým v Žilinskom kraji po okrese Turčianske Teplice. V stave nevyhovujúcom a havarijnom sa nachádza iba 6,69% dĺžky týchto ciest, kým na úrovni Žilinského kraja je to až 21,36%. Vybrané úseky ciest III. triedy v okrese Martin prešli rekonštrukciou a modernizáciou v rámci dvoch projektov podporených z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, čím sa kvalita ciest tejto triedy v okrese Martin zásadne zlepšila.

Obr. 18: Stav ciest III. triedy v okresoch Žilinského kraja k 06/2014

Zdroj: SSC

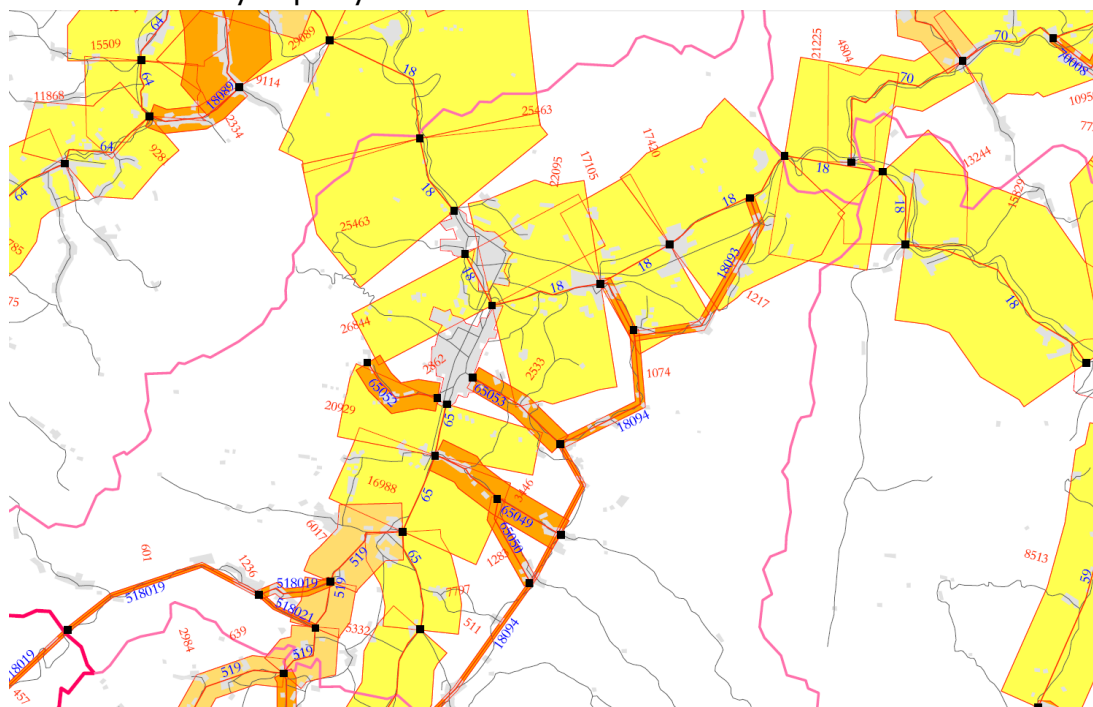
2.1.4 Dopravné intenzity a nehodovosť

Posúdenie zaťaženia cestnej siete a plánovanie jej rozvoja je realizované na základe merania intenzity dopravy prechádzajúcej profilom cestného úseku. V celoštátnych prieskumoch sa intenzita dopravy uvádza ako ročný priemer denných intenzít v skutočných vozidlách. Z troch najzaťaženejších úsekov v Žilinskom kraji, ktoré sa nachádzajú v lokalitách nedobudovanej nadradenej cestnej siete, dva úseky prechádzajú okresom Martin aj katastrom mesta Martin:

- cesta I/18 v línii diaľnice D1 - osobitne v úseku Žilina – Vrútky – Martin - Sučany s priemernými dennými intenzitami prekračujúcimi 25 tis. vozidiel,
- cesta I/65 - osobitne v úseku Martin – Příbovce s hodnotami intenzity prekračujúcimi 20 tis. vozidiel za deň.

Pretiažená cestná sieť s vysokým (niekedy až viac ako 50%) podielom tranzitnej dopravy v Žilinskom kraji má za následok skutočnosť, že tento kraj patrí medzi kraje SR s najvyššou nehodovosťou. Pokiaľ ide o dopravné nehody s následkom smrti, je dokonca na prvom mieste. Dobrou správou je, že vzhľadom k spektru opatrení zameraných na znižovanie nehodovosti, dochádza v ostatných rokoch okrese Martin, tak ako v celej SR, k poklesu nehodovosti a tiež k poklesu úmrtí zapríčinených dopravnými nehodami. Možno skonštatovať, že nehodovosť je priamo úmerná intenzite dopravy na cestách I. triedy. Kritické nehodové lokality v okrese Martin sa nachádzajú v miestach, kde cesta I/18 vedie intravilánmi turčianskych miest a obcí, najmä v križovaniach s miestnymi komunikáciami, príp. prechodmi pre chodcov. Dopravné intenzity a nehodovosť v okrese Martin tiež zvyšuje skutočnosť, že narastá počet vydaných vodičských preukazov, ako aj počet vozidiel v okrese. Kým v r. 2010 v okrese Martin 56061 vodičov, v r. 2014 ich bolo už 60 059. Počet vozidiel sa zvýšil z 38638 v r. 2010 na 44 206 v r. 2014.

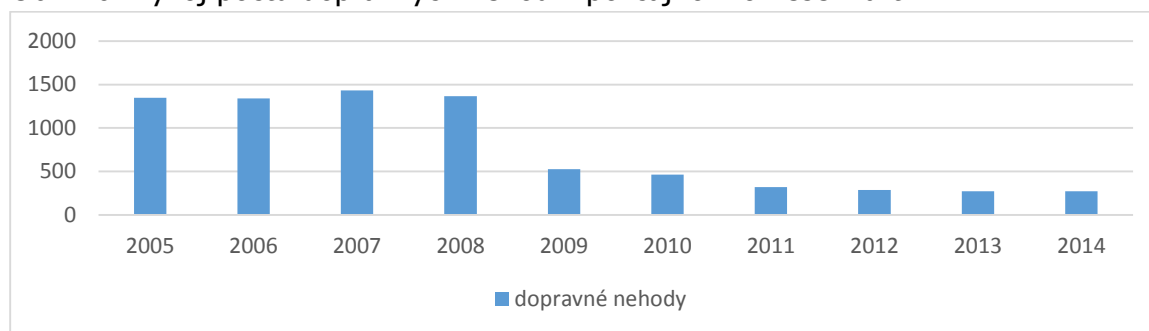
Obr. 19: Intenzity dopravy v okrese Martin v r. 2010

Zdroj: SSC

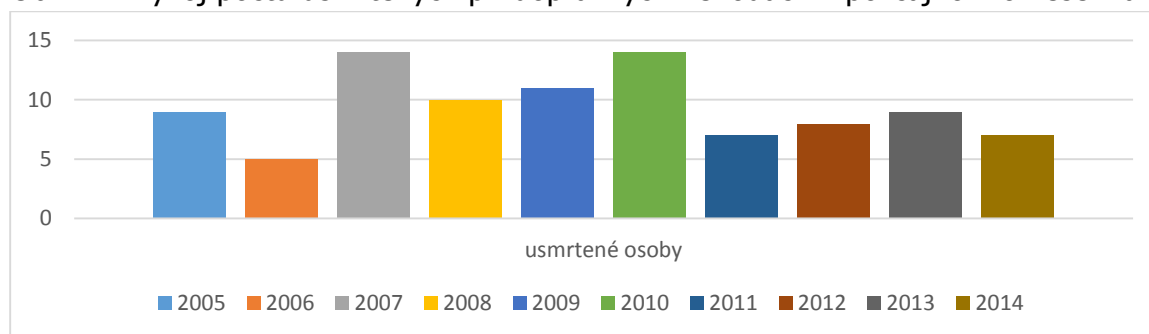
V policajnom okrese Martin došlo v roku 2014 k 271 dopravným nehodám, pri ktorých bolo 7 osôb usmrtených, 26 osôb bolo ťažko zranených a 187 osôb bolo zranených ľahko. Alkohol u vinníkov dopravných nehôd bol zistený v 38 prípadoch.

Obr. 20: Vývoj počtu dopravných nehôd v policajnom okrese Martin

Zdroj: OR PZ v Martine - Okresný dopravný inšpektorát

Obr. 21: Vývoj počtu usmrtených pri dopravných nehodách v policajnom okrese Martin

Zdroj: OR PZ v Martine - Okresný dopravný inšpektorát

2.1.5 Mestské komunikácie

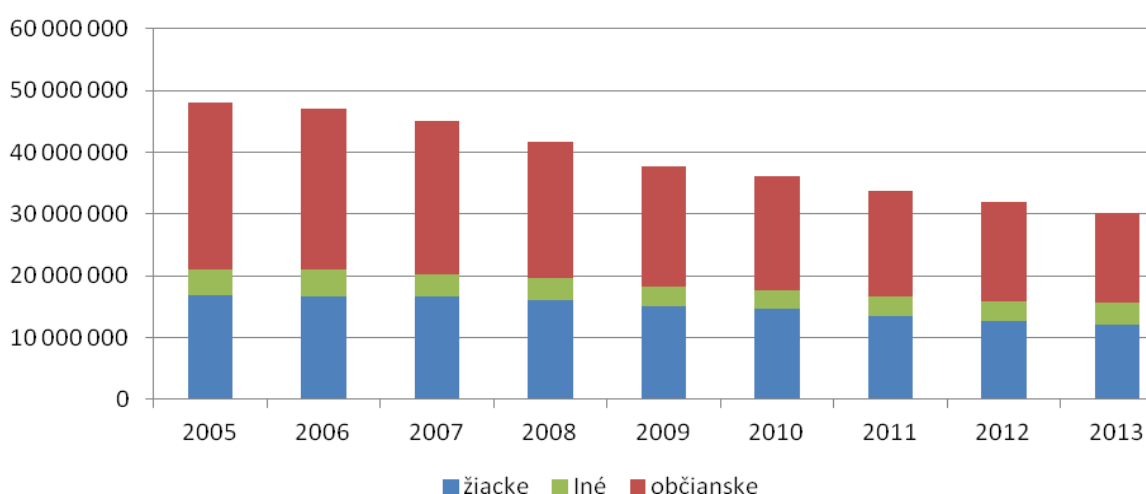
V správe Mesta Martin je cca 150 km ciest 4. triedy, cca. 160 km chodníkov a do 5000 parkovacích miest. Mesto každoročne realizuje nevyhnutnú údržbu a opravy mestských komunikácií a podľa možností rozpočtu tiež rekonštrukciu a budovanie nových úsekov. Vzhľadom na nárast vlastníctva osobných motorových vozidiel sa ako akútna potreba javí najmä rozširovanie parkovacích kapacít.

V r. 2010 – 2013 bola v rámci projektu „Rekonštrukcia a modernizácia centrálnych častí Martin – Sever“ podporeného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja zrealizovaná rekonštrukcia severnej časti pešej zóny (ukončenie Ul. Štefánika) a Námestia francúzskych partizánov na Severe, ktoré boli zároveň prepojené cyklotrasou.

2.1.6 Autobusová doprava

V okrese Martin prevádzkuje diaľkovú vnútroštátnu autobusovú dopravu celkom 12 dopravcov na 14 linkách. Dial'kovú medzinárodnú dopravu prevádzkuje 6 dopravcov na 8 linkách. Prímestskú autobusovú dopravu prevádzkujú dvaja dopravcovia na 21 linkách, pričom dominantným dopravcom pre mesto Martin a jeho najbližšie okolie je Slovenská autobusová doprava Žilina, a.s. Napriek zásadným investíciám do obnovy vozového parku sa nedarí zvrátiť negatívny trend v poklese počtov cestujúcich. Autobusová stanica Martin, odkiaľ je zabezpečovaná diaľková a prímestská autobusová doprava, má 17 stanovišť. Stanica v práve Mesta Martin vykazuje modernizačný dlh. Pre zvyšovanie atraktívnosti verejnej osobnej dopravy treba tiež riešiť rozvoj záchytných parkovísk Park & Ride (P+R), Kiss & Ride (K+R).

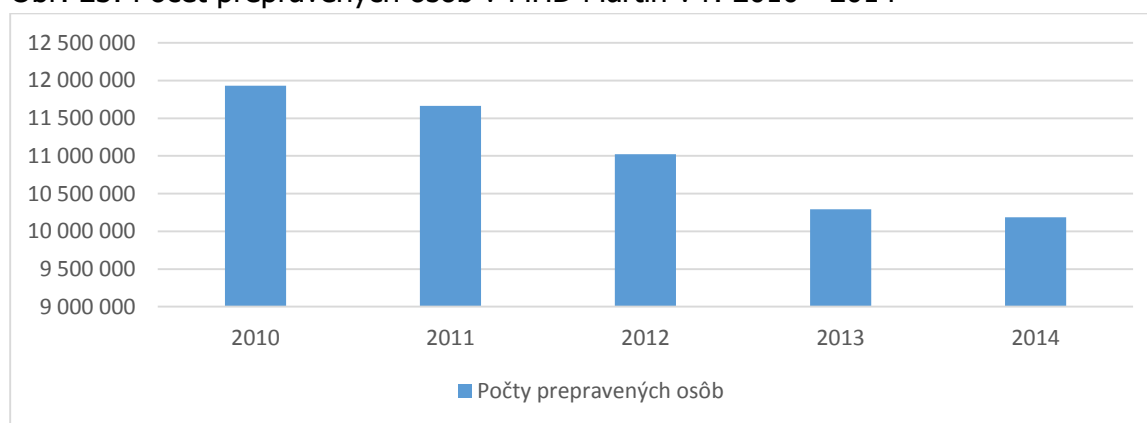
Obr. 22: Počet prepravených osôb v prímestskej doprave v Žilinskom kraji v r. 2005 – 2013

Zdroj: ŽSK

Mestskú hromadnú dopravu vo verejnom záujme v aglomerácii miest Martin, Vrútky a obcí Bystrička, Lipovec a Turčianske Kľačany zabezpečuje spoločnosť Slovenská autobusová doprava Žilina, a.s. Počet prevádzkovaných autobusov je 45, z toho nízkopodlažných je 39 (87%). V rámci mestskej hromadnej dopravy je prevádzkovaných 31 liniek, pričom 3 linky majú formu zmluvnej prepravy pracujúcich do zamestnania (TRIM LEADER, Volkswagen, ECCO), jedna linka je prevádzkovaná ako školská linka. Linky MHD zastavujú na 152 autobusových zastávkach na území mesta Martin. Tak, ako v prípade prímestskej dopravy, dochádza aj u mestskej hromadnej dopravy ku každoročnému poklesu počtov cestujúcich, čo je spôsobené viacerými faktormi. Pre zvýšenie atraktivity MHD je potrebné riešiť aj nedostatočné štandardy pri prestupovaní medzi dráhovou dopravou a ostatnými druhmi dopravy, pokračovať v zvyšovaní atraktivity, bezbariérovosti a bezpečnosti zastávok, zvyšovaní podielu nízkopodlažného vozidlového parku so zvýšeným komfortom pre cestujúcich a minimalizovanými negatívnymi dopadmi na životné prostredie (emisie, hluk, spotreba, a pod.).

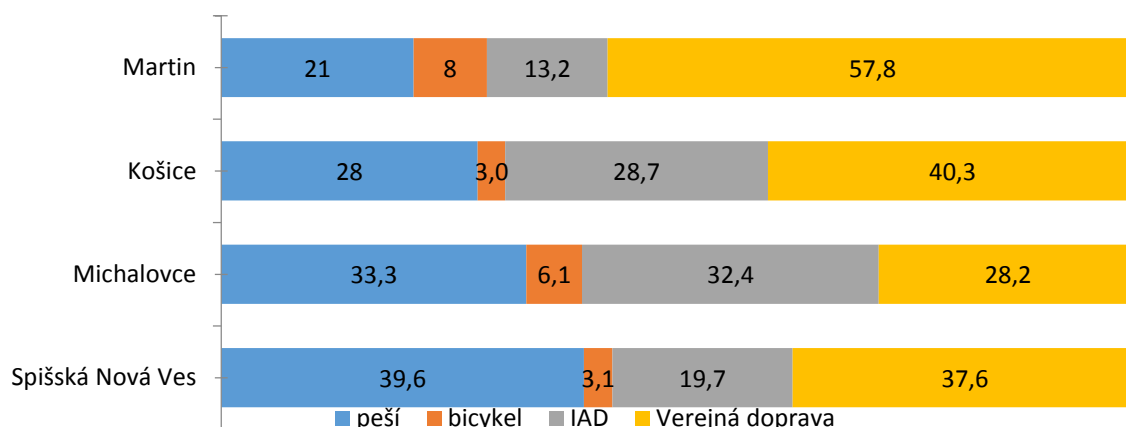
Obr. 23: Počet prepravených osôb v MHD Martin v r. 2010 - 2014

Zdroj: SAD Žilina, a.s.

2.1.7 Cyklistická doprava

Podiel cyklistickej dopravy v meste Martin na celkovej del'be prepravnej práce je v rámci SR nadpriemerný. Napriek nedostatočnej infraštruktúre v meste viac ako 30% obyvateľov používa bicykel ako dopravný prostriedok. Odhadovaný podiel cyklistickej dopravy na celkovej del'be prepravnej práce sa pohybuje od 4 – 8%.

Obr. 24: Del'ba prepravnej práce v Martine a vybraných mestách SR

Zdroj: Mesto Martin, Audit cyklistickej dopravy a infraštruktúry v meste Martin

Zo zrealizovaného auditu cyklistickej dopravy a infraštruktúry v meste Martin vyplýva, že existujúca cyklistická infraštruktúra je nedostatočná. Dĺžka existujúcich cyklistických komunikácií je 7,9 km, z toho iba 747 m vo forme samostatnej cyklistickej cestičky. Cyklistický index, ktorý hodnotí rozsah cyklistickej infraštruktúry na obyvateľa je na úrovni 0,14 pričom odporúčaný minimálny je 0,40..

Chrbtovou kosťou cyklistickej infraštruktúry mesta Martin sú dve paralelné línie vedúce severo – južným smerom. Jednu reprezentuje budovaná samostatná cestička pre cyklistov z centra mesta cez sídliská Sever a Košúty do priemyselnej zóny (vybudovaný úsek centrum - Košúty I), druhou je budovaná samostatná cestička pre chodcov a cyklistov na nábreží rieky Turiec, ktorej úlohou je zabezpečenie dostupnosti do centra z mestských častí Záturčie a Priekopa (s možným predĺžením na Vrútky), ako aj prepojenie mestských cyklotrás na regionálnu sieť cykloturistických trás. Vo forme projektovej dokumentácie je pripravených ďalších cca 22 km mestských cyklotrás prepájajúcich jednotlivé mestské časti (Ľadoveň, Jahodníky, Centrum, Podháj, Záturčie, Sever, Košúty a Priekopa).

Je tiež potrebné rozvíjať potrebný mobiliár pre cyklodopravu ako chránené parkoviská pre bicykle, cyklostojany, nabíjacie stanice pre elektrobicykle, systémy automatickej požičovne bicyklov, hygienické zariadenia a pod. V prepojení na verejnú osobnú dopravu je potrebné rozvíjať v meste Martin systém cyklostojanov pri termináloch verejnej dopravy, tzv. Bike and Ride (B+R).

2.1.8 Železničná doprava

Železničná doprava je v okrese Martin zabezpečovaná na celkovo 41 km železničných tratí. Mestom Martin vedie trať č. 170 Vrútky – Zvolen. Tá zabezpečuje dostupnosť aj do najdôležitejšieho železničného uzla v okrese Martin, Vrútky, kde sa táto trať pripája na trať č. 180 Žilina – Košice.

Železničná stanica Martin vykazuje investičný dlh, potrebu riešiť rozvoj záchytných parkovísk a potrebu skvalitniť prepojenosť na ostatné systémy osobnej dopravy.

2.1.9 Letecká doprava

Medzinárodná letecká doprava osôb je v rámci žilinsko – martinského ťažiska osídlenia prvej úrovne možná z Letiska Žilina. Na rozdiel od Letiska Žilina nie je Letisko Martin – Tomčany medzinárodným letiskom, na čo ani nie je infraštruktúrne prispôsobené. Tým sú jeho možnosti pre rozvoj leteckej dopravy v meste Martin limitované. Ako jediné v Žilinskom kraji má však štatút civilného letiska. Letisko je záložným letiskom v núdzových prípadoch všeobecného letectva, pre sekundárnu záchrannú službu ho využíva Univerzitná nemocnica Martin a konajú sa tu mnohé podujatia miestneho, regionálneho i medzinárodného významu.

2.2 Inžinierske siete

2.2.1 Vodovodná sieť

Mesto Martin je zásobované pitnou vodou zo skupinového vodovodu Martin. Jeho prevádzkovateľom je Turčianska vodárenská spoločnosť, a.s. V lokalite Martinské hole prevádzkuje Turčianska vodárenská spoločnosť samostatný vodovod, ktorý využíva Mlynský potok ako zdroj vody.

Z prírodného potrubia z prameňov v Prieslopskej doline je okrem časti Martina zásobovaná aj obec Bystrica. Časti Martina Stred, Jahodníky, Stráne, Ľadoveň a Podháj sú zásobované z vodojemov Jahodníky s objemom 3000 m³, Hrby s objemom 560 m³ a Podháj (Milošovo) s objemom 500 m³, do ktorého sa ale voda prečerpáva v čase nižšej spotreby vody čerpacou stanicou. V tomto systéme sa nachádza ešte vodojem Stráne, s objemom 100 m³, ktorý slúži na zásobovanie chatovej oblasti. Časti Martina Sever, Podháj, Záturcie, Tomčany sú zásobované vodou prostredníctvom vodojemu Jahodníky s objemom 6000 m³, z ktorého prúdi voda prírodným potrubím DN 700 do Martina, následne DN 300 do časti Vrútok a časti Sučian. V tomto systéme je aj prameň Osiková – t.č. nevyužívaný. Do vodojemu Jahodníky s objemom 6000 m³ je voda privádzaná z prameňa Lazce v Necpaloch prírodným potrubím DN 600. Voda z prameňov z Blatnickej doliny je zaústená do vodojemu Jahodníky s objemom 3000 m³, z ktorého jedna vetva zásobuje časť Martina a druhá vetva obce Žabokreky až po Rakovo.

Tab. 16: Vodné zdroje využívané na zásobovanie mesta Martin pitnou vodou

Vodovod	Vodný zdroj	Kapacita l/s
SKV Martin	Lazce	450
	Bystrička	12
	Prieslopská dolina	
	Blatnická dolina	144

Zdroj: TURVOD, a.s.

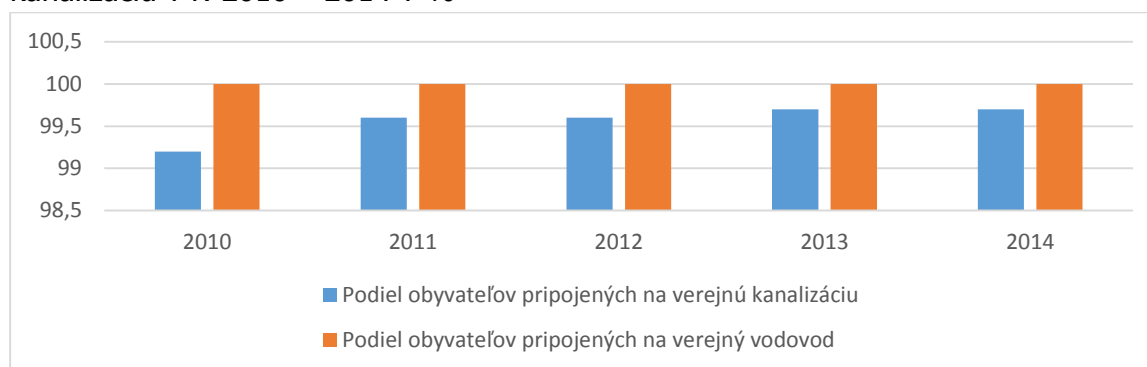
V r. 2013 boli zásobovaní pitnou vodou z verejného vodovodu všetci obyvatelia mesta Martin. V okrese Martin bolo v tom roku zásobovaných pitnou vodou 99,86% obyvateľov, v Žilinskom kraji 89,7% a v Slovenskej republike 87,4% obyvateľov. Dĺžka vodovodnej siete bez prípojok v meste Martin narástla zo 125 km v r. 2010 na 132,7 km v r. 2014. Počet vodovodných prípojok sa zvýšil zo 4630 v r. 2010 na 4763 v r. 2014. Na samostatný vodovod Na Martinských holiach s dĺžkou 2,1 km bolo v r. 2010 pripojených 17 prípojok a v r. 2014 19 prípojok. Udržaniu percenta zásobovania obyvateľov v sledovanom období pomohol aj projekt „Martin - Ostredok, vodovod“ podporený z Kohézneho fondu EÚ.

2.2.2 Kanalizačná sieť

Kanalizačná sieť územia mesta Martin je napojená na verejnú skupinovú kanalizáciu Martin - Vrútky. Odpadové vody sú odvádzané kanalizačnou sieťou na ČOV Vrútky s kapacitou 1 221 l/s, kde sú po prečistení (mechanicko - biologické čistenie odpadových vôd so zaradením stupňa odstraňovania dusíka a fosforu) vypúšťané do recipientu. Z rekreačného strediska Martinské Hole verejná kanalizácia odvádzá splaškové odpadové vody do ČOV Martinské Hole s kapacitou 2,8 l/s. Odpadové vody sú po prečistení vypúšťané do recipientu.

V r. 2013 bolo na verejnú kanalizačnú sieť pripojených 81 234 obyvateľov mesta Martin, čo bolo 99,7% všetkých obyvateľov. Išlo o výrazne lepšiu hodnotu, než bol priemer okresu Martin (84,26%) v rovnakom období. Percento pripojenia obyvateľov mesta Martin tiež prekračuje priemer Žilinského kraja (63,9%) a Slovenskej republiky (63,5%). Dĺžka kanalizačnej siete v meste Martin narástla zo 109,2 km v r. 2010 na 114,43 km v r. 2014 a počet kanalizačných prípojok v meste sa zvýšil z 3 862 v r. 2010 na 4 029 v r. 2014. Počet prípojok na kanalizáciu v rekreačnom stredisku Martinské hole s dĺžkou 0,8 km vzrástol zo 16 prípojok v r. 2010 na 17 prípojok v r. 2014. Podiel obyvateľov mesta Martin pripojených na verejnú kanalizáciu v období rokov 2010 – 2014 vzrástol na hodnotu 99,7%, a to aj vďaka projektu „Martin – odkanalizovanie MČ Tomčany – IBV pri Jordáne“ podporenému z Kohézneho fondu EÚ.

Obr. 25: Podiel obyvateľov mesta Martin pripojených na verejný vodovod a verejnú kanalizáciu v r. 2010 – 2014 v %

Zdroj: TURVOD, a.s.

2.2.3 Systém zásobovania teplom

Centralizované zásobovanie teplom v meste Martin zabezpečujú spoločnosti Martinská teplárenská, a.s. a STEFE Martin, a.s. Tepláreň v Martine je najväčším výrobcom a dodávateľom tepla v meste. Zdrojom výroby tepla v kotloch je hnedé uhlie a zemný plyn. V r. 2010 bol uvedený do prevádzky kotol na biomasu s výkonom 59,6 MW, čím sa dosiahol v teplárni podiel výroby tepla z biomasy v r. 2014 na úrovni 40,39%. Vďaka dvom parným turbínam s inštalovaným elektrickým výkonom 42 MW pracujúcim v kogeneračnom režime je v martinskej teplárni tiež zabezpečovaná kombinovaná výroba tepla a elektrickej energie.

Mimo teplárne hnedé uhlie používajú na výrobu tepla aj niektoré podnikateľské subjekty na území mesta. Ako zdroj tepla v podnikateľskom sektore sa tiež okrajovo využíva odpadové drevo a vykurovací olej.

Jedným z najvýznamnejších zdrojov tepla a teplej vody v bytových aj nebytových priestoroch na území mesta Martin je zemný plyn. Viac ako 85% všetkých trvalo obývaných bytov je pripojených na rozvodnú sieť zemného plynu. Dominantným dodávateľom zemného plynu je Slovenský plynárenský priemysel, a.s. Zásobovanie je realizované cez vysokotlakový Turčiansky plynovod DN 300 PN 1,0/2,5 MPa – Strečno – Martin – Prievidza, vysokotlakové prípojky, regulačné stanice plynu a rozvod stredotlakových uličných plynovodov.

Podiel využívania obnoviteľných zdrojov energie má potenciál nárastu tak v podnikateľskom sektore, vo verejnom sektore, ako aj v sektore bývania. Jeho zvyšovanie je v súlade s Energetickou politikou a energetickou bezpečnosťou SR, má tiež viaceré pozitívne aspekty z hľadiska dopadov na životné prostredie.

2.3 Občianska infraštruktúra a vybavenosť

2.3.1 Infraštruktúra vzdelávania

2.3.1.1 Materské školy

Predprimárne vzdelávanie je zabezpečované v meste Martin samotným Mestom Martin v šiestich samostatných materských školách a štyroch materských školách, ktoré sú organizačnými zložkami základných škôl s materskými školami v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Okrem materských škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Martin pôsobí na území mesta Martin sedem súkromných a jedna cirkevná materská škola.

Z dôvodu demografického vývoja je možné sledovať od r. 2010 nárast detí zapísaných v materských školách, čo korešponduje s vývojom na úrovni Žilinského kraja aj na úrovni SR. Aj v Martine tento dočasný trend viedol k nárastu počtov nevybavených žiadostí o umiestnenie v nich, čo potvrdzuje potrebu dočasného navýšenia kapacít materských škôl. Okres Martin patrí k okresom s najvyšším počtom nevybavených žiadostí o umiestnenie detí do materských škôl. Problémová situácia je tiež v okresoch Žilina a Námestovo. Vzhľadom k súčasnému demografickému vývoju je možné predpokladať pokles tohto dopytu v nasledujúcom období.

Na základe zrealizovanej ankety, ktorú zorganizovalo Mesto Martin prostredníctvom svojich materských škôl v marci 2015, je zrejмый tiež zvýšený záujem rodičov o zriadenie mestských detských jasí. Záujem prejavilo 87,41% respondentov.

2.3.1.2 Základné školy

Mesto Martin je zriaďovateľom deviatich základných škôl, z nich štyri sú spojené s materskými školami. Mimo nich na území mesta Martin pôsobia ešte tri súkromné a dve cirkevné základné školy.

Na rozdiel od materských škôl je u základných škôl možné sledovať trend postupného úbytku počtov žiakov. Tento trend, spôsobený demografickým vývojom a platný pre SR aj Žilinský kraj sa prejavuje aj v základných školách na území mesta Martin, kde ho umocňuje aj záporné migračné saldo.

Tak, ako u materských škôl, aj u infraštruktúry základných škôl, vrátane školských klubov detí, jedální, telocviční a ostatnej infraštruktúry nie je odstránený investičný dlh, ktorý na tejto infraštruktúre vznikol pre delimitáciu kompetencií v oblasti vzdelávania na miestnu samosprávu. Vzhľadom na zvyšujúce sa ceny energií sa tiež javí potreba realizovať ďalšie opatrenia na znižovanie energetickej náročnosti týchto objektov. S podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja boli v programovom období 2007 – 2013 zrealizované tri projekty zamerané na zvýšenie energetickej efektívnosti ZŠ s MŠ Hurbanova, ZŠ A. Dubčeka a ZŠ Ul. jahodnícka. Investície sú tiež potrebné do modernizácie vybavenia tried za účelom skvalitnenia systémov vzdelávania. Všetky školy majú prístup na internet a postupne rozširujú svoje vybavenie modernými informačnými a komunikačnými technológiami.

2.3.1.3 Stredné školy

V okrese Martin je päť gymnázií, z toho tri sa nachádzajú v meste Martin. Zo siedmich odborných škôl na území okresu Martin sa šesť nachádza na území mesta Martin, čo dokladuje dostatočnú ponuku stredoškolských odborov. V Žilinskom kraji pôsobí aj šesť centier odborného vzdelávania a prípravy (COVP) pri stredných odborných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja, z nich jedno sa nachádza na území mesta Martin. Ide o Centrum odborného vzdelávania a prípravy pre strojárstvo a ostatnú kovospracúvaciú výrobu pri Spojenej škole, Červenej armády 25, Martin. Centrum vzniklo ako prvé pri školách v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja a vzhľadom na koncentráciu strojárskych a automobilových podnikateľských subjektov v meste Martin je zamerané na strojárstvo.

Pokles počtov žiakov v gymnáziách a stredných odborných školách Žilinského kraja sa prejavuje viac u stredných odborných škôl než u gymnázií, a to najmä u stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja, menej u stredných škôl v zriaďovateľskej kompetencii cirkví a súkromných zriaďovateľov. Trend poklesu počtov žiakov v stredných školách bude vzhľadom k demografickému vývoju pokračovať aj v nasledujúcich rokoch.

Aj v stredoškolskom sektore je stále zrejmy investičný dlh do infraštruktúry ako aj do moderného vybavenia. Takmer všetky stredné školy na území mesta Martin realizovali v programovacom období 2007 – 2014 projekty podporené z Európskeho sociálneho fondu zamerané na modernizáciu svojich vzdelávacích procesov, vďaka ktorým tiež modernizovali vybavenie svojich učební. Projekty s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja zamerané na modernizáciu infraštruktúry a znižovanie jej energetickej náročnosti boli realizované v prípade Gymnázia Viliama Paulínyho – Tótha a Obchodnej akadémie Martin.

2.3.1.4 Jesseniova lekárska fakulta Univerzity Komenského

Jednou z troch lekárskech fakúlt v SR a jedinou vysokoškolskou inštitúciou so sídlom v Martine je Jesseniova lekárska fakulta v Martine. V roku 1969 bola zriadená ako samostatná fakulta, je integrovanou súčasťou Univerzity Komenského v Bratislave.

Fakulta uskutočňuje vysokoškolské štúdium bakalárske, magisterské, doktorské, doktorandské a celoživotné vzdelávanie občanov. Poskytuje možnosť štúdia v študijnom programe všeobecné lekárstvo v jazyku slovenskom i v jazyku anglickom, v študijnom programe zubné lekárstvo a v nelekárskych študijných programoch (bakalárske štúdium) - ošetrovateľstvo, pôrodná asistancia a verejné zdravotníctvo, (magisterské štúdium) - pôrodná asistancia a verejné zdravotníctvo. V nelekárskych študijných odboroch sa bude perspektívne poskytovať aj možnosť pokračovať v magisterskej forme štúdia. Podľa hodnotenia ARRA (Akademická rankingová a ratingová agentúra) za rok 2014 ide o najlepšiu slovenskú medicínsku fakultu. So 69 pridelenými bodmi je to tiež najlepšie hodnotená fakulta na území Žilinského kraja.

V júni 2013 ukončilo štúdium na Jesseniovej lekárskej fakulte v Martine:

- v študijnom programe všeobecné lekárstvo 197 absolventov, z toho 146 študujúcich v jazyku slovenskom a 51 v jazyku anglickom,
- v študijnom programe ošetrovatel'stvo - v bakalárskom štúdiu 20 absolventov v dennej forme štúdia,
- v študijnom programe verejné zdravotníctvo – v bakalárskom štúdiu 17 absolventov v dennej forme štúdia, v magisterskom štúdiu 13 absolventov v dennej forme štúdia,
- v študijnom programe pôrodná asistencia – v bakalárskom štúdiu 8 absolventov v dennej forme štúdia, v magisterskom štúdiu 44 absolventov v externej forme štúdia.

Fakulta postupne rozširuje a modernizuje svoju vzdelávaciu infraštruktúru. V r. 2012 s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja pribudla medzi objekty fakulty aj nová budova Knižnično – informačného, výpočtového a simulačného výučbového centra. Akademická knižnica a audiovizuálne stredisko v nej umožňuje študentom vďaka videokonferenčnému systému sledovať aj priamy prenos z operačných zákrokov.

2.3.1.5 Základné umelecké školy, jazykové školy a centrá voľného času

Zo siedmich základných umeleckých škôl v okrese Martin má na území mesta Martin sídlo 5 základných umeleckých škôl. Z nich jedna je v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Martin.

Tab. 17: Počty žiakov a študujúcich na ZUŠ so sídlom v Martine k 09/2014

	Počet žiakov, študujúcich v odbore					z toho v štúdiu pre do- spelých
	taneč- nom	výtvar- nom	literár.- dramat.	hudob- nom	audio a mul- timed.tvorby	
Súkromná ZUŠ, Hviezdoslavova 21	0	0	0	75	0	20
Základná umelecká škola, Jahodnícka 1	0	104	0	0	0	0
Základná umelecká škola, P. Mudroňa 6	130	480	36	427	0	23
Súkromná ZUŠ, Ul. Aurela Stodolu 60	0	396	35	133	0	16
Súkromná ZUŠ, Ul. Maši Hal'amovej 21	1511	239	157	215	0	303

Zdroj: UIPŠ SR

Z desiatich centier voľného času v okrese Martin má osem centier sídlo na území mesta Martin. Tiež všetky tri jazykové školy v okrese Martin sa nachádzajú v meste Martin. Mesto Martin je zriaďovateľom CVČ Kamarát.

2.3.1.6 Sociálna infraštruktúra

Mesto Martin je zriaďovateľom štyroch typov zariadení sociálnych služieb, z ktorých dve poskytujú len denné (denné centrum a jedáleň) a dve poskytujú aj možnosť celoročnej sociálnej služby (útulok a zariadenie núdzového bývania). Zároveň je zriaďovateľom nocľahárne, čo je sociálna služba pre účely prenocovania. Denné centrum je prevádzkované Mestom Martin v dvoch lokalitách. Ako poskytovateľ sociálnej starostlivosti, poskytuje Mesto Martin sociálne služby na úsekoch prepravnej služby, stravovania, zariadenia núdzového bývania, útulku, nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu, nízkoprahového denného centra, denného centra, nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu a terénnu sociálnu službu krízovej intervencie. Poskytuje tiež sociálne poradenstvo a jednorazové dávky v hmotnej núdzi a sociálnej pomoci. Mesto tiež zabezpečuje opatrovateľskú službu, ktorá je zďaleka najžiadanejšou formou sociálnej služby vyžadovanou obyvateľmi mesta Martin. Dopyt po nej neustále narastá. Mesto zabezpečuje poskytovanie opatrovateľskej služby jednak vlastnými zamestnancami, jednak formou spolupráce s neverejnými poskytovateľmi sociálnej služby ECAV – Diakónia, Samaritán, n.o., MEDIK – M, n.o. a Senior, n.o. S neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb mesto spolupracuje aj v oblasti prepravnej služby, kde popri mestskej prepravnej službe poskytuje túto službu aj prostredníctvom Medik-M, n.o. a sociálnu službu v nízkoprahovom dennom centre poskytuje aj prostredníctvom Diecéznej charity Žilina – Domu charity sv.Krištofa.

Mimo Mesta Martin zabezpečuje sociálne služby na jeho území aj Žilinský samosprávny kraj, štát a viacerí neverejní poskytovatelia. Žilinský samosprávny kraj poskytuje v meste Martin sociálne služby prostredníctvom jedného domova sociálnych služieb (DSS Méta) a jedného domova sociálnych služieb a zariadenia pre seniorov (DSS a ZpS Martin). Prevádzky DSS Méta sa mimo Martina nachádzajú aj na Lipovci a v Sučanoch. Neverejní poskytovatelia poskytujú na území mesta Martin sociálne služby pobytovou formou v štyroch zariadeniach pre seniorov. Vzhľadom k širokému spektru sociálnych služieb a veľkej diferenciácii poskytovaných služieb v rámci jednotlivých zariadení sú klientmi mnohých zariadení v Martine aj obyvatelia okolitých miest a obcí a naopak obyvatelia mesta Martin sú často klientmi iných zariadení sociálnych služieb v rámci okresu Martin.

Sociálna starostlivosť na úseku sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je v okrese poskytovaná v troch zariadeniach, z toho dve sídlia na území mesta Martin (detský domov, resocializačné zariadenie).

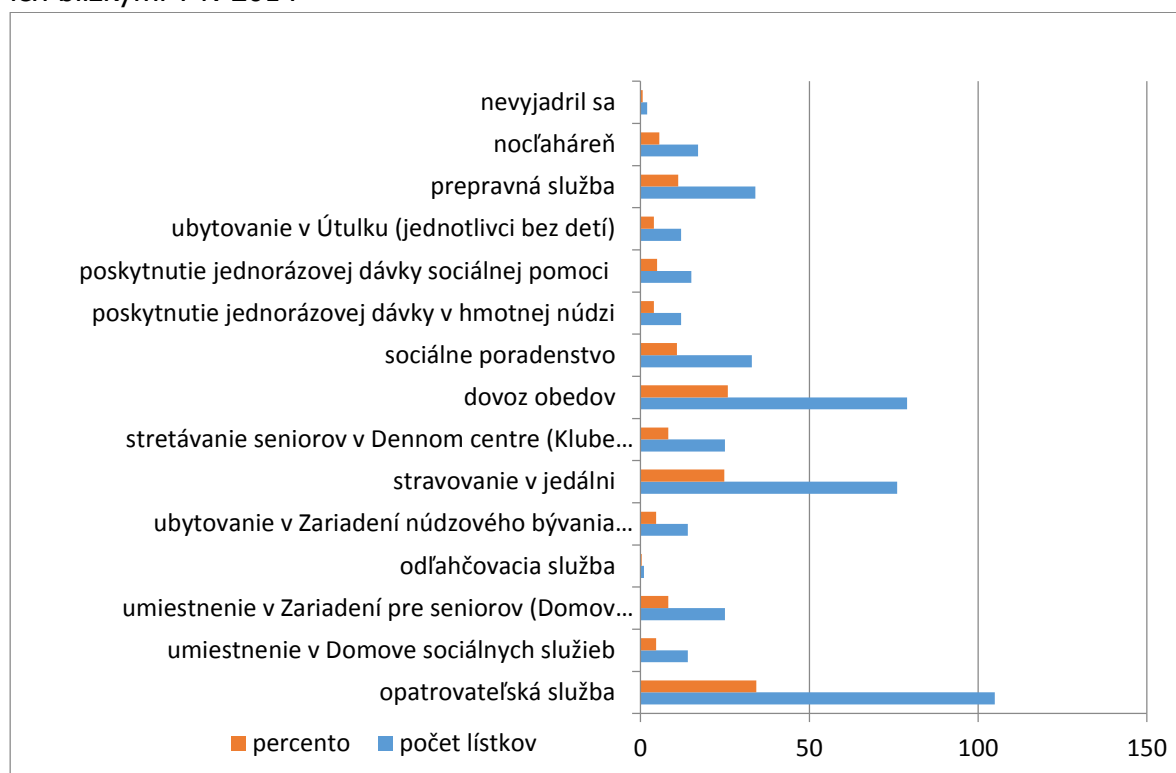
Tab. 18: Pobytové a ambulantné sociálne služby v okrese Martin

Druh sociálnej služby	Počet poskytovateľov sociálnej služby	Počet zariadení sociálnych služieb	Kapacita zariadení
Domov sociálnych služieb CPF	5	5	142
Domov sociálnych služieb TPF	1	1	18
Domov sociálnych služieb AF	1	3	44
Špecializované zariadenie CPF	5	5	58
Špecializované zariadenie AF			
Špecializované zariadenie TPF			
Zariadenie pre seniorov CPF	9	9	388
Zariadenie pre seniorov TPF			
Zariadenie pre seniorov AF	1	1	40
Rehabilitačné stredisko			
Zariadenie podporovaného bývania	1	1	8
Zariadenie núdzového bývania	2	2	30
Domov na pol ceste	1	1	20
Útulok	3	3	77
Krízové stredisko			
Resocializačné stredisko	1	1	12
Nocľaháreň	1	1	32
Denný stacionár	1	1	30
Zariadenie opatrovateľskej služby	2	2	12
SPOLU	34	36	911

Zdroj: ŽSK

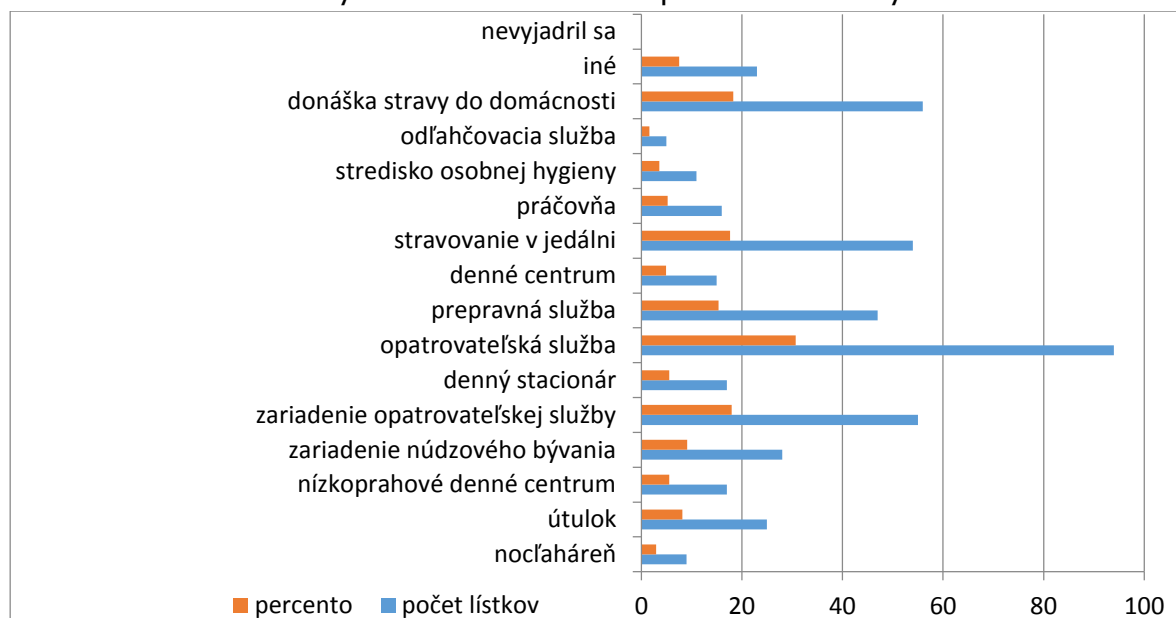
Na základe zrealizovanej ankety medzi obyvateľmi mesta ohľadom ich využívania sociálnych služieb mesta Martin a ich záujmu o jednotlivé druhy sociálnych služieb zrealizovanej v auguste 2014 vyplynula ako prioritná potreba ďalšieho posilňovania kapacít opatrovateľskej služby vrátane zriadenia zariadenia opatrovateľskej služby. Príprava vybudovania nového zariadenia opatrovateľskej služby je vo fáze prípravy projektovej dokumentácie. Významný záujem obyvateľov bol v ankete prejavovaný aj o poskytovanie stravovania, či už v jedálni, alebo formou donášky stravy do domácnosti.

Obr. 26: Využívanie sociálnych služieb uvedené respondentmi zrealizovanej ankety alebo ich blízkymi v r. 2014

Zdroj: Mesto Martin

Obr. 27: Potreba sociálnych služieb uvedená respondentmi ankety v r. 2014

Zdroj: Mesto Martin

Vďaka dvom úspešným projektom neverejných poskytovateľov podporeným z ERDF došlo v programovacom období 2007 – 2014 k rozšíreniu kapacít zariadení pre seniorov na území mesta Martin o 108 lôžok. Ďalšie kapacity ZpS a DSS v počte 48 lôžok, tiež využívané obyvateľmi mesta Martin, boli obdobne vytvorené v susedných Vrútkach.

2.3.2 Zdravotnícka infraštruktúra

V okrese Martin popri Univerzitnej nemocnici Martin zabezpečujú ústavnú zdravotnú starostlivosť aj ďalšie dve zariadenia - Psychiatrická liečebňa Sučany a Rieka, s.r.o., liečebňa. Celkový počet lôžok v Univerzitnej nemocnici Martin je 838, z toho 791 akútnych a 47 chronických. V r. 2013 bolo hospitalizovaných 19 607 obyvateľov okresu, čo je 201,8 obyvateľov na 1 000 obyvateľov okresu. V porovnaní so Žilinským krajom, kde bolo hospitalizovaných 216,3 obyvateľov na 1 000 obyvateľov kraja, ide o mierne podpriemernú hodnotu. Priemerný ošetrovací čas hospitalizovaných pacientov bol 7,2 dní, čo je nadpriemer voči priemeru Žilinského kraja na úrovni 6,6 dní.

Na základe údajov z eVÚC ostatnú sieť zdravotníckych zariadení reprezentuje v okrese Martin 501 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti (z toho 126 ambulancií prvého kontaktu), 3 lekárske služby prvej pomoci, 47 lekární a výdajní zdravotných pomôcok a 4 agentúry domácej ošetrovateľskej starostlivosti.

Tab. 19: Počet ambulancií prvého kontaktu v okrese Martin k 30.06.2014

ambulancia	všeobecného lekára pre dospelých	všeobecného lekára pre deti a dorast	gynekologická	stomatologická	SPOLU
okres Martin	45	16	15	50	126

Zdroj: ŽSK

Tab. 20: Veková štruktúra lekárov prvého kontaktu v okrese Martin k 31.12.2012

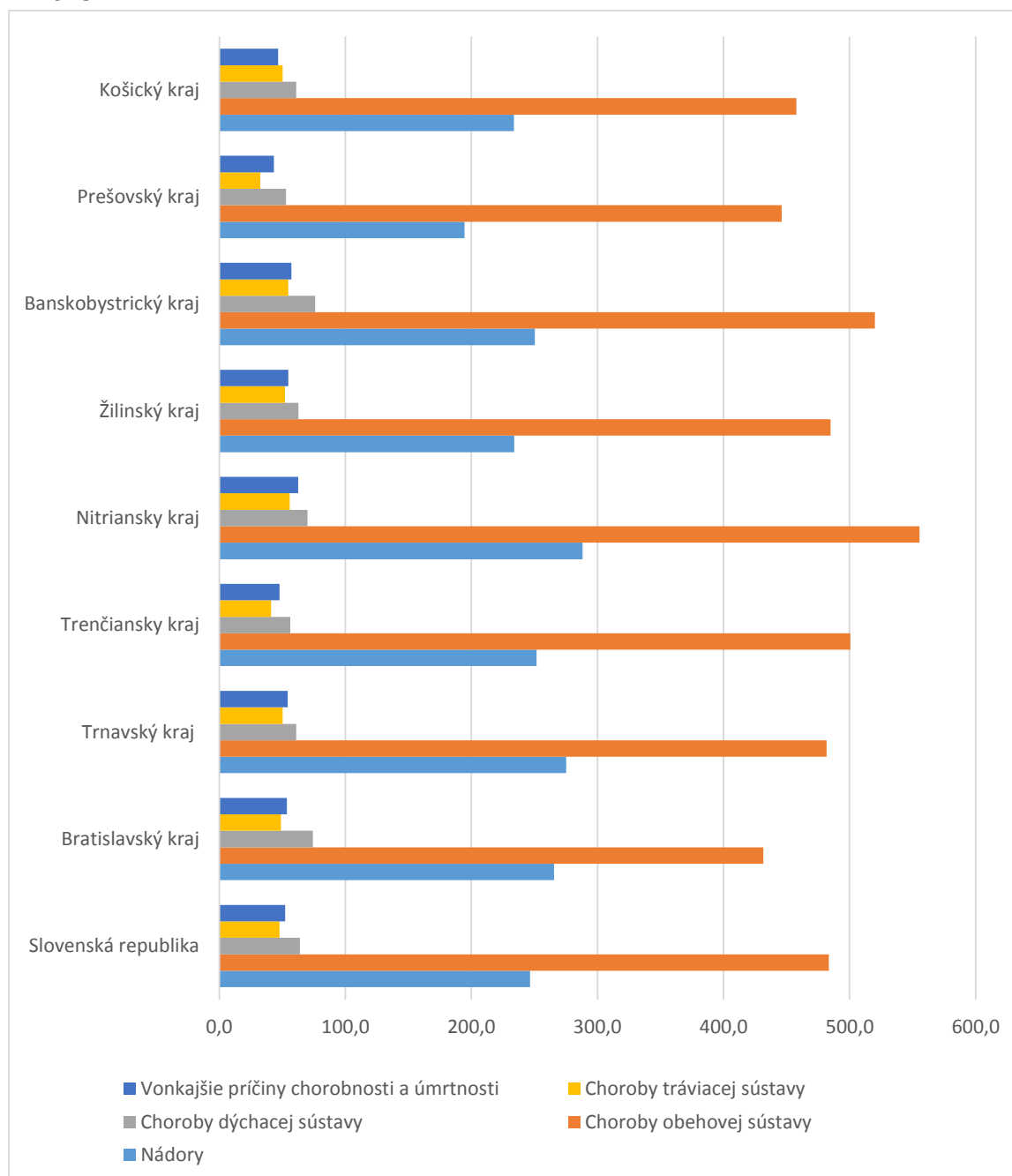
okres Martin	súčasný stav spolu	do 30	31-40	41-50	51-60	61-65	nad 65
všeobecný lekár pre dospelých	35		2	4	22	4	3
všeobecný lekár pre deti a dorast	18		1	5	6	4	2
gynekológ	18		1	6	7	4	
stomatológ	44		6	8	21	4	5
SPOLU	115	0	10	23	56	16	10

Zdroj: ŽSK

V programovacom období 2007 – 2013 bol Univerzitnej nemocnici Martin zrealizovaných niekoľko projektov za účelom modernizácie jej infraštruktúry a vybavenia s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja vrátane úpravy zariadenia na čistenie spalín nemocničnej spaľovne a dostavby chirurgického pavilónu, čím sa zlepšili podmienky na diagnostiku a liečbu ochorení „skupiny 5“.

Najčastejšími príčinami úmrtí obyvateľov v SR, ako aj v Žilinskom kraji, sú dlhodobé choroby obehovej sústavy, nádory, vonkajšie príčiny, choroby dýchacej sústavy a choroby tráviacej sústavy. Kým počet úmrtí na choroby obehovej sústavy postupne klesá, úmrtia na nádory sa zvyšujú. U mužov boli tretou najčastejšou príčinou úmrtí vonkajšie príčiny úmrtnosti (dopravné nehody, náhodné poranenia a úmyselné sebapoškodenia), u žien sa na tretie miesto radia choroby dýchacej sústavy (u mužov štvrtá príčina).

Obr. 28: Úmrtia na 100 tis. obyvateľov u piatich najčastejších príčin úmrtí v krajoch SR v r. 2013

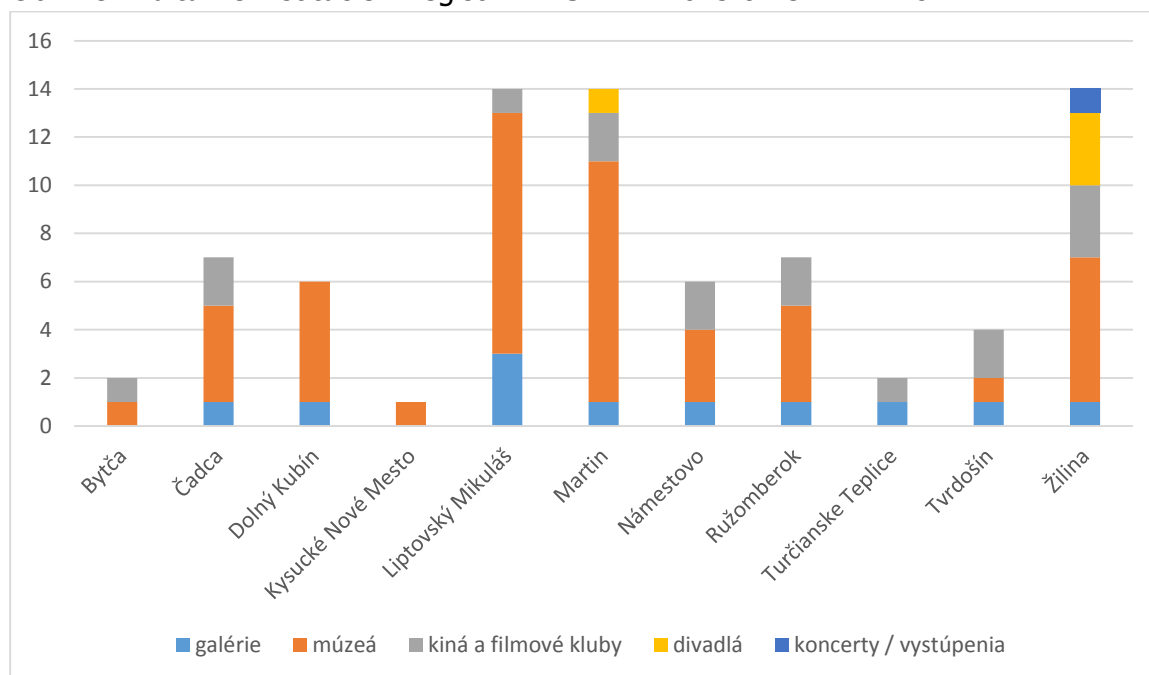
Zdroj: NCZI

2.3.3 Kultúrny potenciál

Historický vývoj mesta Martin je od pol. 19. stor. úzko spätý s úsilím o emancipáciu slovenského národa, ktoré sa najviac prejavilo práve v kultúrnej sfére. Cez Maticu slovenskú, Muzeálnu slovenskú spoločnosť, Národný dom a Kasíno, spevokol a divadlo, slovenské periodiká, vydavateľstvá a tlač, Slovenskú národnú knižnicu, Národný cintorín, až po prvé pokusy o definovanie slovenských umeleckých vzorov v čipkách a výšivkách, ba aj v architektúre, sa Martin stal celoslovensky uznaným kultúrnym centrom Slovákov. Tento historický vývoj síce nebol zavŕšený ustanovením Martina ako hlavného mesta Slovenska, hoci takéto snahy boli vyvíjané ešte aj na sklonku 40. rokov 20. stor., umožnil však tomuto mestu získať osobitného ducha, ktorý pretrval aj v období komunistickej diktatúry a logicky bol zavŕšený v r. 1994 prijatím zákona o meste Martin ako *centre* národnej kultúry *Slovákov*.

Bohatstvo kultúrnych inštitúcií a spolkov logicky robí z Martina mesto so širokou paletou kultúrneho vyžitia. Práve vďaka Martinu a jeho histórii premietajúcej sa aj do súčasnosti patrí okres Martin v rámci Žilinského kraja k okresom s najvyšším počtom kultúrnych zariadení registrovaných v registri Ministerstva kultúry SR.

Obr. 29: Kultúrne inštitúcie v registri MK SR v r. 2013 okrem knižníc

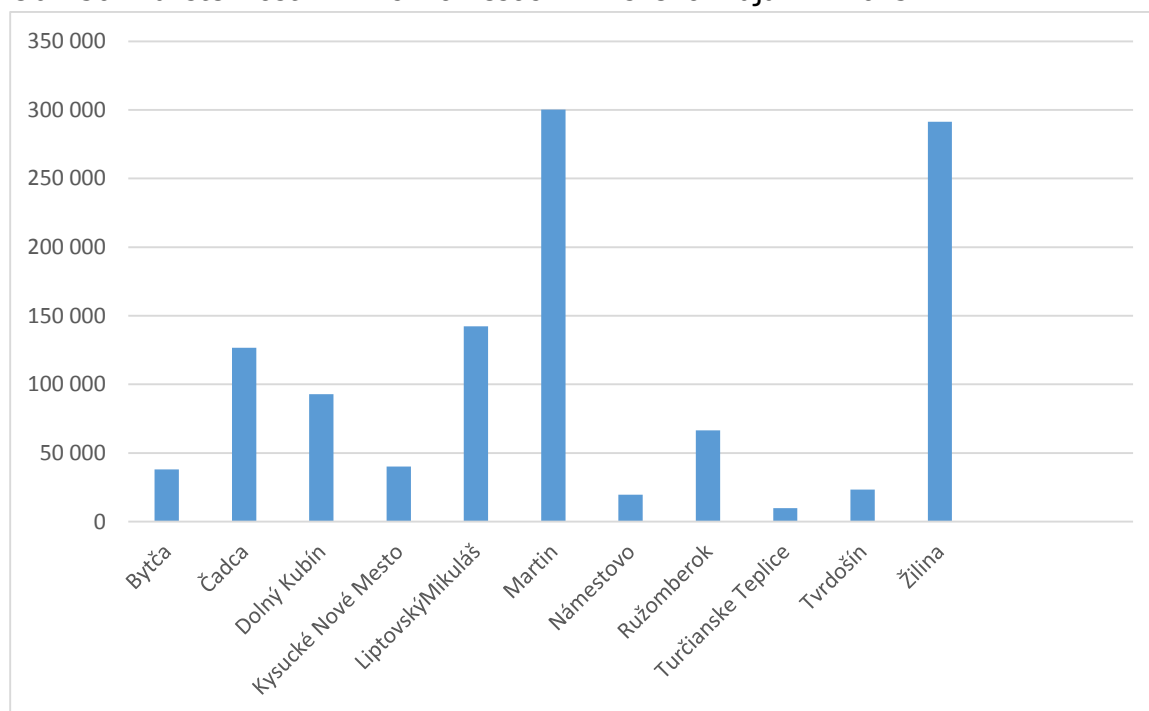
Zdroj: Register múzeí a galérií MK SR / vlastné zistenia

Martin ako sídlo Slovenskej národnej knižnice s literárnym archívom je významným centrom literárnej vedy. Slovenská národná knižnica je **depozitnou a konzervačnou knižnicou Slovenskej republiky. Získava, spracúva, ochraňuje a sprístupňuje prednostne** slovaciká - materiály, ktoré vytvorili slovenskí autori, dokumenty, ktoré boli vydané alebo vyrobené na území Slovenska, dokumenty, ktoré sú napísané v slovenskom jazyku alebo sa obsahovo akokoľvek týkajú Slovenska. Slovenská národná knižnica je zároveň národným pracoviskom pre oblasť reštaurovania, konzervovania, ochranného

kopírovania a digitalizácie knižničných dokumentov. Jej knižničné služby sa neobmedzujú iba na obyvateľov okresu Martin ale aj na celoslovenskú a zahraničnú čitateľskú obec. Najmä vďaka významu Slovenskej národnej knižnice je štatistika návštevnosti knižníc v okrese Martin najvyššia medzi okresmi Žilinského kraja.

Okresná knižnica v Martine je taktiež významnou kultúrnou ustanovizňou sídliacou v meste Martin. Okrem výpožičnej činnosti usporadúva kultúrno – výchovné podujatia pre deti aj dospelých.

Obr. 30: Návštevnosť knižníc v okresoch Žilinského kraja v r. 2013

Zdroj: Databáza údajov štátneho štatistického zisťovania MK SR

Špičkovú divadelnú ponuku zabezpečuje Slovenské komorné divadlo.

Galérie reprezentuje Turčianska galéria v Martine.

Vďaka svojej histórii v oblasti múzejníctva sa mesto Martin dodnes teší nadpriemernej ponuke múzeí a galérií. Z 10 múzeí v okrese Martin sa 8 múzeí nachádza priamo v katastri mesta Martin. Popri Literárnom múzeu Slovenskej národnej knižnice je to 7 múzeí tvoriacich organizačné jednotky Slovenského národného múzea (SNM):

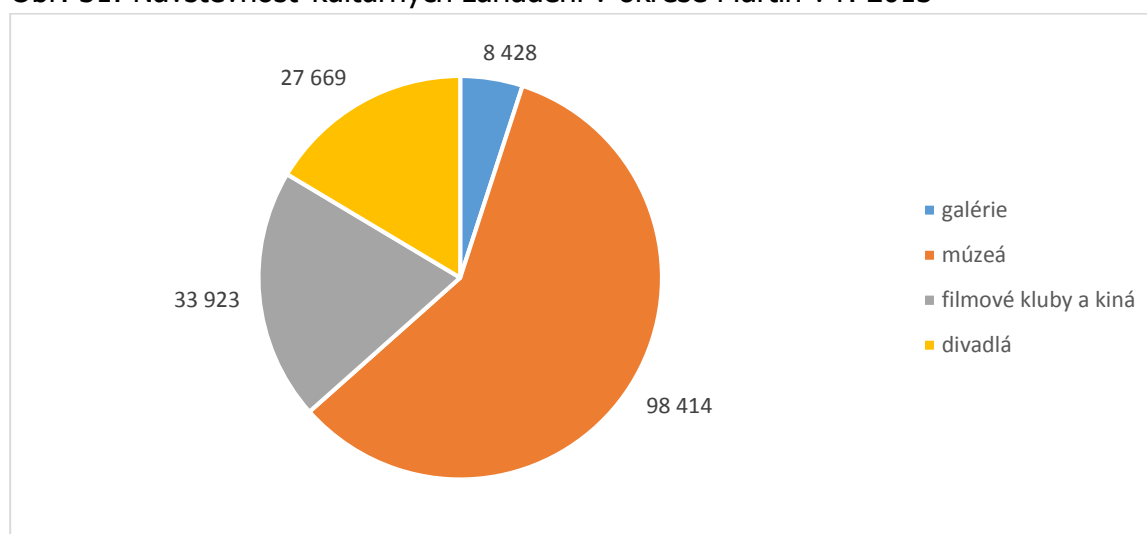
- Etnografické múzeum,
- Múzeum Andreja Kmeťa,
- Múzeum Martina Benku,
- Múzeum slovenskej dediny,
- Múzeum kultúry Čechov na Slovensku,
- Múzeum kultúry Rómov na Slovensku.

Do 05/2013 bolo v registri múzeí vedené tiež Múzeum Červeného kríža v Martine.

Muzeálnu ponuku v okrese Martin dopĺňajú tiež Miestne múzeum v Turanoch, SNM - Múzeum Karola Plicku v Blatnici a spektrum neregistrovaných expozícií a pamätných izieb v meste Vrútky a obciach okresu Martin. Potenciál pre ďalší rozvoj múzejníctva a prezentácie historického dedičstva v meste Martin zameraného na technickú históriu dokladujú tiež Hasičské múzeum a železničná expozícia v SIME, či expozícia leteckej techniky pri Letisku Martin – Tomčany.

Vychádzajúc z oficiálnej štatistiky návštevnosti kultúrnych zariadení mesta MK SR je v okrese Martin najvyššia návštevnosť múzeí, nasleduje návštevnosť kín a návštevnosť divadla.

Obr. 31: Návštevnosť kultúrnych zariadení v okrese Martin v r. 2013

Zdroj: Databáza údajov štátneho štatistického zisťovania MK SR

Martin je tiež sídlom verejnoprávnej ustanovizne Matice slovenskej, ktorej činnosť v súlade s platnou legislatívou je zameraná na podporu národného a kultúrneho života Slovákov, pričom za týmto účelom realizuje vlastnú vydavateľskú činnosť, zveľaďuje vlastné archívne a zbierkové fondy, realizuje spektrum kultúrnych podujatí, podporuje miestnu a regionálnu kultúru, spolupracuje s krajauskými inštitúciami a realizuje tiež vlastnú vedeckú činnosť.

Priestor na realizáciu tvorivých činov aj hodnotných kultúrnych a vzdelávacích podujatí poskytuje tiež Turčianske kultúrne stredisko v Martine.

Národné a kultúrne dejiny Martina, ako aj skutočnosť, že Turčianska stolica patrila v Uhorsku medzi stolice s najväčším podielom šľachty na počte obyvateľov, sa podpísali pod bohatstvo zachovaných kultúrnych pamiatok v meste Martin, ako aj v celom okrese Martin, ktorý má najvyšší počet registrovaných národných kultúrnych pamiatok z okresov v Žilinskom kraji. Nachádzajú sa tu pamiatkové zóny Martin (vyhlásená v r. 1994) a Kláštor pod Znievom (vyhlásená v r. 1996).

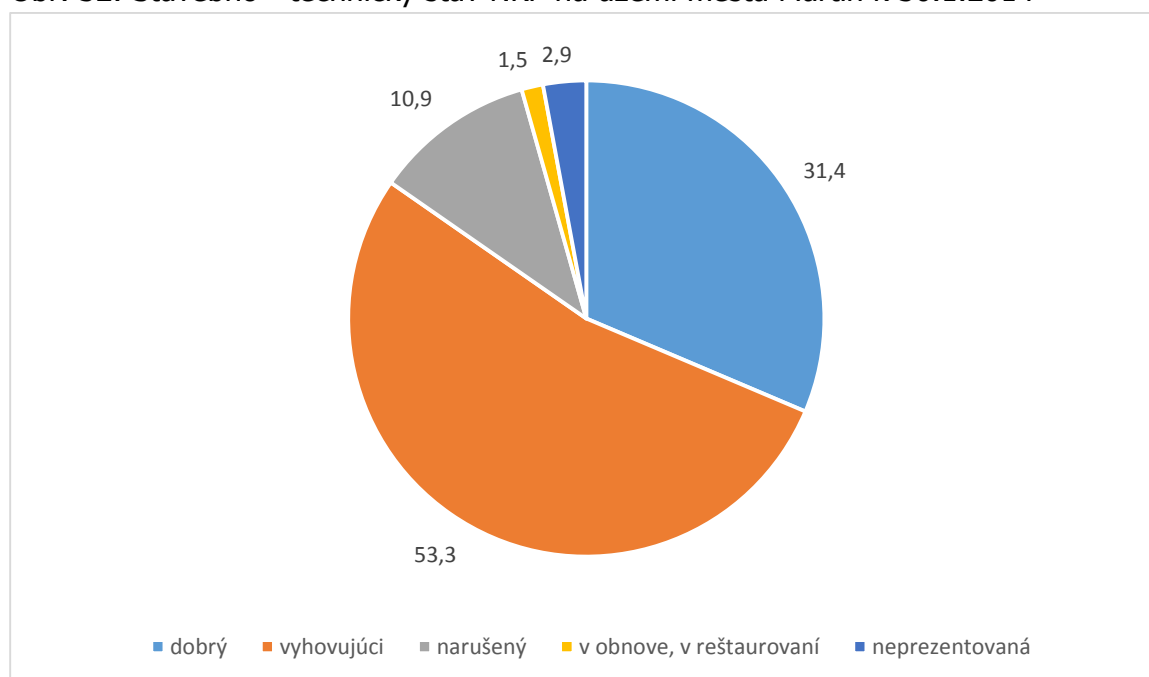
Tab. 21: Národné kultúrne pamiatky v okrese Martin

Vlastnícka forma	Počet nehnuteľných kultúrnych pamiatok
Vyšší územný celok	5
Obec, mesto (samospráva)	130
Vlastníctvo cirkvi a cirk. organizácií	64
Súkromné vl. občanov, s. r. o., a. s. , nadácie, záujmové združenie, fond, TJ	108
Štát. hosp. organizácia	28
Poľnoh. družstvo, urbárni spolumajitelia, družstevná organizácia	8
Nevysporiadané vlast. vzťahy	0
Rozpočtová organizácia, príspevková organizácia	15
Spoloč. organizácia, politická strana, OH	14

Zdroj: Pamiatkový úrad SR

Na území mesta Martin bolo v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok k 30. januáru 2014 evidovaných 139 pamiatok z územia mesta Martin, z nich 7 v katastrálnom území Priekopy a 4 v katastrálnom území Záturčia. Ich stavebno - technický stav je uvedený v obr. XY. V porovnaní s priemerom SR je stav pamiatok v dobrom stave porovnateľný, podiel pamiatok vo vyhovujúcom stave je v meste Martin proti priemeru SR (38,5%) oveľa vyšší, naopak u narušených nehnuteľných kultúrnych pamiatok ich podiel nedosahuje priemer SR (19,9%). V meste Martin nie je evidovaná ani jedna nehnuteľná kultúrna pamiatka v dezolátnom stave, kým na úrovni SR tento stav vykazuje 5,8% pamiatok.

Obr. 32: Stavebno - technický stav NKP na území mesta Martin k 30.1.2014

Zdroj: Pamiatkový úrad SR

Mesto Martin nie je zriaďovateľom žiadnej pamäťovej ani fondovej inštitúcie. Svoje aktivity na úseku kultúrnej infraštruktúry vykonáva vo forme ochrany, údržby a opráv kultúrnych pamiatok v jeho vlastníctve, ktorých dominantná časť sa nachádza na Národnom cintoríne. Mesto Martin je tiež vlastníkom Turčianskej galérie. Infraštruktúra vo vlastníctve Mesta Martin využívaná na rozvoj kultúrneho života v meste, pozostáva aj z kina Moskva, letného kina, základnej umeleckej školy, kultúrneho domu v Záturčí, kultúrnej a spoločenskej miestnosti na Bambuskách a Domu J. C. Hronského.

V období 2007 – 2013 sa s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja podarilo v Martine zrekonštruovať objekt Múzea Andreja Kmeťa, Slovenská národná knižnica zahájila národný projekt digitalizácie viac ako 2,5 milióna svojich objektov. Schválený projekt na digitalizáciu archívu Matice slovenskej bol pre **neúspešné verejné obstarávanie digitalizačnej techniky** ukončený predčasne. S podporou Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórskeho finančného mechanizmu bola zrealizovaná oprava šindľových striech v Múzeu slovenskej dediny.

Napriek tomu, že mesto Martin má zákonom priznaný status kultúrneho centra Slovákov, dodnes mu chýba infraštruktúra, ktorá by plnila rolu moderného multifunkčného kultúrneho centra, kde by sa mohli rozvíjať a prezentovať aspekty kultúrneho života mesta a zásadne prispieť k napĺňaniu strategických cieľov EÚ a SR v oblasti kreatívnej kultúry. Potenciál pre ustanovenie takého stánku ponúka najmä Kino Moskva. Mestská kultúra je tak v súčasnosti zabezpečovaná príspevkovou organizáciou Kultúrna scéna Martin, ktorá na pôde prenajatej Mestskej scény organizuje multižánrové podujatia a poskytuje priestory iným kultúrnym organizáciám. Na komerčnej báze dopĺňa ponuku kultúrneho vyžitia tiež Bar Museum v budove SNM – Etnografického múzea.

2.3.4 Šport

Športová infraštruktúra na území mesta Martin pozostáva zo:

- športovísk tvoriacich súčasť školskej infraštruktúry na území mesta Martin, ktoré sú postupne dobudovávané a rozširované (napr. atletický ovál pri ZŠ T. Zanovita dobudovaný v r. 2012, outdoorové posilňovacie miesta s vonkajšími posilňovacími zariadeniami pri ZŠ Mudroňova, Východná, Hurbanova, Záturčie a pod.),
- športových areálov vybudovaných verejným sektorom, resp. štátnymi podnikmi (napr. ZŤS) najmä v 70. – 80. rokoch 20. stor.,
- areálu zimných športov na Martinských holiach,
- komerčnej športovej infraštruktúry a vlastnej športovej infraštruktúry firiem (fitnescentrá, posilňovne, tenisové kurty, lanové centrum a pod.),
- doplnujúcej verejnej športovej infraštruktúry na sídliskách, resp. v ich blízkosti podporujúcej zdravý životný štýl (napr. chodník zdravia na Severe, outdoorové zariadenia pri Klube dôchodcov na Šoltésovej ul., bežecké trasy v lesoparku Jedľoviny, skatepark pri obchodnom centre na nábreží Turca, lanové centrum v Jahodníckych hájoch),
- siete turistických a cykloturistických trás prepájajúcich mesto Martin s jeho širším okolím.

Vďaka trendom v oblasti telovýchovy, športu a pohybovej rekreácie, ktoré sa zo zahraničia prenášajú aj do regiónu Turiec, sa postupne vyvíja aj dopyt verejnosti po športovom vyžití a tým aj dopyt po infraštruktúre umožňujúcej toto športové vyžitie. Komerčializácia športovo – telovýchovnej ponuky reaguje najmä na znižovanie záujmu o organizovaný šport v prospech individuálneho športového vyžitia. Zvyšuje sa dopyt po komplexnosti a viacúčelovosti areálov a zariadení v zmysle uspokojenia športových a pohybových potrieb širokej škály obyvateľstva. Pretrváva záujem o tradičné kolektívne športy (futbal, hokej, tenis), prichádzajú však aj nové kolektívne športy (v Martine napr. hokejbal, florbal, squash, curling). Atraktívnymi sa stávajú adrenalínové športy (v Martine napr. paragliding, freeride mountain biking, kite skiing). Vo všeobecnosti sa zvyšuje záujem o pohybové aktivity za účelom zdravého životného štýlu, kam patrí aj fitness, aerobik, turistika a cykloturistika. Narastá záujem o športové vyžitie seniorov.

Tab. 22: Najvýznamnejšia športová infraštruktúra na území mesta Martin

p.č.	zariadenie	počet	vlastník	prevádzkovateľ	špecifikácia	umiestnenie
1	Krytá plaváreň	2	Mesto Martin	Sunny Martin, s.r.o.	plavecký bazén 25x12 m	Novomeského 1
			Mesto Martin	Fit klub, s.r.o.	plavecký bazén 16x8 m, detský bazén 8x4 m	ZŠ Hurbanova
2	Letné kúpalisko	1	Mesto Martin	Sunny Martin, s.r.o.	veľký bazén 50x21 m, malý bazén	Ul. Na Bystričku 36
3	Zimný štadión	1	Mesto Martin	SŠZmM	krytá umelá ľadová plocha 58x28 m	Gorkého 2
4	Futbalový štadión	6	súkromné osoby	SŠZmM (do 6/2015)	hlavná plocha 105x68 m	Novomeského 1/18
					tréningová plocha 90x65 m	
					tréningová plocha 90x65 m	
			VÚC a Mesto Martin	Spojená škola	100x70 metrov	Spojená škola,
			VÚC	Dopravná priemyslovka	100x70 metrov	Dopravná priemyslovka
			JLF UK Bratislava	JLF UK Bratislava	100x70 metrov	za SPŠ na hostihore
			Mesto Martin	ZŠ a MŠ Hurbanova		ZŠ a MŠ Hurbanova
			Ministerstvo obrany	VÚ Martin Sever		v areáli vojenského útvaru
5	Atletická dráha	7	súkromné osoby	SŠZmM (do 6/2015)	400 m/ 6 dráh,	Novomeského 1/18
			VÚC a Mesto Martin	Spojená škola	400 m/ 8 dráh,	Spojená škola,
			Ministerstvo obrany	VÚ Martin Sever	400 m/ 5 Dráh	v areáli vojenského útvaru
			JLF UK Bratislava	JLF UK Bratislava	400 m/6 dráh	za SPŠ na hostihore
			Mesto Martin	SŠZmM	250 m/4 dráhy	ul. Východná, MT-Sever
			Mesto Martin	ZŠ Jahodnícka	200 m/2 dráhy	ZŠ Jahodnícka, MT-Ľadoveň
			Mesto Martin	ZŠ Dolinského	240 m/4 dráhy	ZŠ Dolinského , Priekopa

p.č.	zariadenie	počet	vlastník	prevádzkovateľ	špecifikácia	umiestnenie
6	Športová hala	4	súkromné osoby	TENIS Martin s.r.o., Kyklop club	4 kurty bedminton, 3 dvorce tenis	Kollárova ul.
			súkromné osoby	JUDO Klub	40x20 m (hádzana), judo hala	Čs. armády
			súkromné osoby	Victoria Club	2 x tenisový kurt (antuka)	Podháj
			súkromné osoby	Penzión Ľadoveň	2 x tenisový kurt (umelá tráva)	Ľadoveň
7	Hokejbalové ihr.	1	Mesto Martin	SŠZmM	52x22 m, 4x šatňa, tribúna 200 osôb	Novomeského 1/5824
8	tenisové kurty	4	Mesto Martin	SŠZmM	5 kurtov, antuka, 2x šatňa	Novomeského 1/5825
			súkromné osoby	Viktória Club	4 kurty , antuka, 2x šatňa	Podháj
			súkromné osoby		2 kurty, antuka	pri plavárni Sunny Martin
			Mesto Martin		2 kurty, antuka	ZŠ Dolinského , Priekopa
9	strelnica	1	Mesto Martin	SŠZmM	50 m, 25 m	MT - Jahodníky
10	verejné ihriská	3	Mesto Martin	SŠZmM	27x14 m, basketbal	Volgogradská Priekopa
			Mesto Martin	SŠZmM	33x18 m, futbal	A. Stodolu, Záturčie
			Mesto Martin	SŠZmM	multifunkčné	Ševčenkova, Ľadoveň

Zdroj: SŠZmM

Priamo cez kataster mesta prechádza 10 cykloturistických trás v celkovej dĺžke 107 kilometrov. Hlavná cykloturistická magistrála, Turčianska cyklomagistrála CM 032, vedie na východ od mesta a je možné sa na ňu napojiť cez miestne cyklotrasy. Celú sieť cykloturistických trás má v správe Turčianska bicyklová skupina JUS, ktorá spravuje v regióne Turca takmer 400 km cykloturistických trás. Trasy sú značené podľa platnej STN 018028.

Tab. 23: Cykloturistické trasy v intraviláne mesta Martin

koridor	vedenie	cykloturistická trasa	dĺžka v km	značená cyklotrasa číslo
popri Turci	Martin - Priekopa - ľavý breh - úsek	8412	7,2	žltá
popri Turci	Martin - Martin - pravý breh - úsek	8412		žltá
popri Turci	Martin - Košťany	2415	43,3	modrá
Podstráne - Martinské Hole	Martin - Martinské Hole	5429	12,8	zelená
Jedľoviny - Martinské Hole	Martin Kolónia Hviezda - Martinské Hole	2420	12,6	modrá
Podstráne - Martinské Hole	Martin Kolónia Hviezda - Podstráne	8423	4,7	žltá
Sklabinská	Martin - Diaková	5415		zelená
tanková cesta	Martin - Trnovo	5470	15	zelená
severovýchodný	Martin Košúty - Diaková	5428	12,1	zelená
celková dĺžka			107,7	

Zdroj: Mesto Martin, Stav cyklistickej infraštruktúry a plánovania cyklistickej dopravy v meste Martin

Správcom turistických trás v katastri mesta Martin a jeho okolí je Klub slovenských turistov Turiec, ktorý mimo značenia nových trás a udržiavania značených trás tiež organizuje hromadné turistické podujatia a zabezpečuje prevádzku štyroch turistických zariadení v okolí mesta Martin (Chata pod Borišovom, Horský hotel a Chata Horec na Martinských holiach a Chata pod Kláčiarskou Magurou).

Osobitným druhom turistického chodníka je tiež zaistený turistický chodník v neprístupnom teréne, vybavený fixnými lanami, železnými stúpačkami prípadne ďalšími umelými pomôckami, ktorých cieľom je zvýšenie bezpečnosti prechádzajúcich osôb a sprístupnenie ťažšieho terénu návštevníkom, ktorí nemajú skúsenosti s náročnými horolezeckými výstupmi (tzv. via ferrata). V r. 2014 bol dokončený zaistený chodník Ferrata Horskej záchranej služby na Martinské hole s dvomi možnými trasami s rozdielnou náročnosťou.

V období 2007 – 2014 možno spomedzi najvýznamnejších investícií v oblasti rozvoja športu na území mesta Martin (bez podpory ERDF) spomenúť vybudovanie šesťsedačkovej lanovky na Martinských holiach, či opätovné sfunkčnenie futbalového štadióna. V rámci projektov na modernizáciu a zvyšovanie energetickej náročnosti vzdelávacej infraštruktúry z podporou ERDF boli tiež realizované investície do športových

objektov v rámci školských areálov (napr. telocvične Gymnázia V. Paulínyho – Tótha, plaváreň ZŠ Hurbanova). Z hľadiska lepšieho uspokojenia športového vyžitia a zabezpečenia komplexnosti ponuky športovej infraštruktúry sa v meste Martin ako dlhodobé výzvy javia najmä:

- vybudovanie kabínkovej lanovky do strediska Martinské hole a posilnenie ponuky strediska v zmysle jeho celoročného využívania,
- výstavba atletického štadióna,
- dobudovanie zimnej tréningovej ľadovej plochy,
- modernizácia futbalového štadióna, zimného štadióna aj športovej haly,
- modernizácia letného kúpaliska a krytej plavárne,
- revitalizácia a dobudovanie športovísk na sídliskách,
- skvalitňovanie cykloturistickej infraštruktúry v meste a jeho okolí.

2.3.5 Cestovný ruch

Prírodné bohatstvo, kultúrne dedičstvo a ponuka kultúrneho a športového vyžitia determinujú potenciál Martina a jeho okolia ako destinácie cestovného ruchu. Región Turiec je jedným z prirodzených turistických regiónov SR. Žilinský kraj, v ktorom sa Turiec nachádza, súperí každoročne o prvenstvo z hľadiska návštevnosti s Bratislavským krajom. Kým Bratislavský kraj vykazuje vyšší počet návštevníkov (1 073 854 v BSK voči 819 016 v ŽSK v r. 2013), Žilinskému kraju patrí prvenstvo z hľadiska počtu prenocovaní, keďže priemerná dĺžka ubytovania návštevníka Žilinského kraja je vyššia, než je tomu v Bratislavskom kraji (2 397 984 v ŽSK voči 2 184 586 v BSK v r. 2013). To potvrdzuje iný charakter návštevnosti týchto dvoch regiónov. Kým v prípade Bratislavského kraja veľkú časť ubytovaných hostí tvoria hostia ubytovaní v rámci plnenia svojich pracovných povinností mimo miesta bydliska, v Žilinskom kraji tvoria skutoční turisti vyšší podiel ubytovaných hostí.

Najsilnejšími mesiacmi z hľadiska výkonov ubytovacích zariadení v Žilinskom kraji i v regióne Turiec sú zimné a jarné mesiace, čo potvrdzuje, že hlavnou atraktivitou územia je ponuka zimných športov sústredená najmä v strediskách Winter Park Martinky, Snowland Valčianska dolina a Lyžiarske stredisko Jasenská dolina. Z nich v katastri mesta Martin v nadmorskej výške 1 150 - 1456 m n. m. sa nachádza Winter Park Martinky. Stredisko disponuje 12 denne upravovanými zjazdovými traťami, na ktorých sa nachádza 6 dopravných zariadení vrátane šesťsedačkovej lanovky. V lyžiarskom stredisku je v prevádzke ski-servis, lyžiarska škola, snowboardová škola, lyžiarska škôlka a požičovňa lyží a snowboardov. Nechýba primerané spektrum ubytovacích a reštauračných zariadení.

Návštevnosť ubytovacích zariadení v Žilinskom kraji zásadne zasiahla ekonomická recesia, ktorá sa začala prejavovať v cestovnom ruchu na sklonku r. 2008 a naplno sa prejavila v r. 2009. Jej dopady sa prejavili aj v dočasnom zastavení nárastu ubytovacích kapacít. Od r. 2010 došlo k opätovnému naštartovaniu nárastu návštevnosti, pričom rekordný rok r. 2013 prekonal v počte ubytovaných hostí v Žilinskom kraji aj dovtedy najlepší rok 2008. Z hľadiska počtu prenocovaní sa rekord z r. 2008 prekročiť nepodarilo, čo potvrdzuje trend postupného skracovania priemernej dĺžky pobytu ubytovaných hostí.

V okrese Martin sa v r. 2013 ubytovalo 42 438 hostí, čo bol 5,2% podiel zo všetkých návštevníkov Žilinského kraja. Okres Martin sa tak medzi okresmi Žilinského kraja zaradil na štvrté miesto za okresy Liptovský Mikuláš (45,8%), Žilina (20,8%) a Ružomberok (11,8%). Kým medziročne došlo v Žilinskom kraji k nárastu návštevnosti o 8,2%, v okrese Martin došlo k miernemu poklesu návštevnosti na 96,9% stavu z predchádzajúceho roka.

V okrese Martin sa v r. 2013 ubytovalo 30 420 domácich hostí a 12 018 zahraničných hostí, čo znamenalo 28,3% podiel zahraničných návštevníkov v okrese Martin voči 35,5% podielu zahraničných hostí v rámci Žilinského kraja. Z toho v meste Martin so 17 ubytovacími zariadeniami a 1 469 lôžkami bolo ubytovaných 23 850 z nich. Podiel zahraničných hostí zo všetkých hostí okresu Martin bol tretí najvyšší podiel medzi

okresmi Žilinského kraja. Tak ako v prípade Žilinského kraja, najväčšiu komunitu zahraničných návštevníkov tvorili hostia z Českej republiky. Kým v Žilinskom kraji tvorili Česi 15,5% v okrese Martin tvorili 9,9%. V Žilinskom kraji boli druhou najpočetnejšou zahraničnou klientelou Poliaci (7,9%) a tretou Ukrajinci (2,1%). V prípade okresu Martin pochádzala druhá najpočetnejšia klientela z Nemecka (3,8), Poliaci sa umiestnili až na treťom mieste (2,3%). Špecifikom okresu Martin je štvrtá najvýznamnejšia krajina pôvodu zahraničných hostí - Holandsko (1,5%).

Index počtu domácich návštevníkov okresu Martin v porovnaní s rokom 2012 dosiahol hodnotu 96,4, kým v prípade Žilinského kraja sa u domácich hostí dosiahla hodnota 104,3. Index počtu zahraničných návštevníkov okresu Martin v porovnaní s rokom 2012 dosiahol hodnotu 98,3, kým v prípade Žilinského kraja sa u zahraničných hostí dosiahla hodnota 107,8. Priemerný počet prenocovaní v okrese Martin bol 2,2 noci, čo bolo menej, než bol priemer Žilinského kraja na úrovni 2,9 nocí, ktorý ale dvíha najmä výsledok okresu Turčianske Teplice (8,0 nocí), špecifického turnusovým charakterom ubytovania.

Mesto Martin sa zapojilo svojou účasťou ako zakladajúci člen do viacerých organizácií, ktorých cieľom je systematická podpora a marketing cestovného ruchu v Turci (Združenie Malá Fatra, Klaster Turiec, Oblastná organizácia cestovného ruchu Turiec - Kremnicko), pričom v rámci každej z nich sa podarilo získať na tieto účely tiež mimorozpočtové zdroje. Mesto Martin tiež samotné zrealizovalo sériu projektov na podporu rozvoja a marketingu cestovného ruchu v Turci vrátane projektu „Podpora rozvoja cestovného ruchu v regióne Turiec“ podporeného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Z hľadiska ďalšieho rozvoja cestovného ruchu v Turci meraného cez návštevnosť ubytovacích zariadení, podiel cestovného ruchu na tvorbe hrubej pridanej hodnoty, či cez vytváranie pracovných miest, má kľúčovú úlohu rozvoj ponuky zimného turistického vyžitia, osobitne v stredisku Winter Park Martinky, a to najmä dostupnosti do neho, zvyšovania palety a kvality poskytovaných služieb v ňom a jeho postupného pretvárania na celoročné stredisko cestovného ruchu. Zaostávanie strediska za inými strediskami zimných športov v Žilinskom kraji má priamy súvis s nižším podielom zahraničnej turistickej klientely v okrese Martin v porovnaní s priemerom Žilinského kraja, osobitne vo vzťahu k poľským návštevníkom.

Naopak vyšší podiel hostí z Nemecka a Holandska voči priemeru Žilinského kraja vytvára v okrese Martin vhodné podmienky pre ďalší rozvoj kultúrneho turizmu, a to aj vo vzťahu k hustote kultúrnych pamiatok v Martine a okolí a širokej palete kultúrnych inštitúcií a podujatí. Ten je množné v regióne vhodne prepojiť s cykloturistikou, agroturistikou a kúpeľným turizmom (kúpele a aquapark v Turčianskych Tepliciach), ktorých ďalší rozvoj je tiež žiaduci. Tematické cyklotrasy zamerané na významné aspekty regionálnych dejín, vytvorené s podporou ERDF, sú vhodným príkladom prepojenia histórie a turizmu.

Vytváranie nových expozícií v meste Martin zameraných na technickú stránku histórie v kombinácii s priemyselnou históriou Martina a jej významom pre dejiny Slovenska dokazujú potenciál pre tvorbu nových produktov cestovného ruchu prepojených na technickú históriu mesta a regiónu.

2.3.6 Výskum a vývoj

Kľúčovými inštitúciami na území mesta Martin v sektore výskumu a vývoja sú Jesseniova lekárska fakulta v Martine a Vývoj Martin, a.s.

Jesseniova lekárska fakulta je v oblasti výskumu a vývoja profilovaná v 6 komplexných výskumných oblastiach: problematika respiračného systému v zdraví a chorobe, starostlivosť o matku a dieťa, problematika zhubných nádorových ochorení, problematika ochorení centrálného a periférneho nervového systému, problematika vybraných vnútorných chorôb a oblasť nepriaznivých vplyvov životného a pracovného prostredia. Výskum v týchto oblastiach sústreďuje podstatnú časť ľudských a ekonomických kapacít JLF UK a zásadne prispieva k tvorbe výsledkov vedecko-výskumnej činnosti a k zvyšovaniu kvalifikovanosti zamestnancov JLF UK.

Fakulta je aktívna v získavaní grantov z externého prostredia a každoročne realizuje a podáva žiadosti o financovanie na desiatky projektov, najmä v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho sociálneho fondu, ako aj grantových agentúr VEGA a KEGA financovaných MŠVVaŠ SR, grantov UK, grantov APVV a grantov MZ SR.

Fakulta získala a realizovala viaceré infraštrukturálne projekty zamerané na budovanie výskumných excelentných pracovísk:

1. Centrum excelentnosti pre perinatologický výskum
2. Centrum experimentálnej a klinickej respirológie
3. Centrum excelentnosti pre výskum v personalizovanej terapii
4. Kompetenčné centrum pre výskum a vývoj v oblasti diagnostiky a terapie onkologických ochorení

Vo vzťahu k programovaciemu obdobiu 2014 – 2020 dochádza k integrácii výskumných a inovačných kapacít fakulty do veľkého rozvojového projektu Martinského centra pre biomedicínu.

Vývoj Martin, a.s. pôsobí ako súkromný výskumný ústav s bohatou históriou, zameriava sa na rôzne produkty prototypovej, kusovej a malosériovej výroby. Produktové portfólio okrem iného zahŕňa aj vývoj rôznych unikátnych strojov a zariadení tak v oblasti civilnej ako i obrannej techniky.

MESTO MARTIN

**Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre
roky 2016 – 2023**

3 SWOT analýza

	Silné stránky	Slabé stránky
Infraštruktúra a vybavenosť územia	<ul style="list-style-type: none"> - Výhodná geografická poloha mesta na trase koridoru siete TEN – T - Vysoký podiel MHD na dopravnej obsluhu mesta - Vysoký podiel nízkopodlažných autobusov v MHD - Zahájené investície do infraštruktúry pre nemotorovú dopravu - Dostatok zdrojov pitnej vody v okolí mesta a 100% pripojenosť obyvateľov mesta na verejný vodovod - vysoká pripojenosť obyvateľov mesta na verejnú kanalizáciu - Primerane hustá sieť subjektov sociálnej infraštruktúry a zdravotníctva, zrealizované investície do jej modernizácie a zvýšenia kapacít - Hustá sieť pamäťových a fondových inštitúcií - Zrealizované investície do modernizácie a zníženia energetickej náročnosti vzdelávacej infraštruktúry - Existencia infraštruktúry výskumu a vývoja (Vývoj Martin, Biomed, atď.) - Zrealizované investície do využívania obnoviteľných zdrojov energie u hlavného dodávateľa tepla v meste - Zrealizované investície do znížovania energetickej náročnosti verejných budov aj bytov na území mesta - Zatraktívnené centrum mesta 	<ul style="list-style-type: none"> - Dopravná zaťaženosť a stav jestvujúcej cestnej siete - Nedobudovanosť nadradenej cestnej infraštruktúry limitujúca rozvoj mesta - Potrebné investície do cestnej siete prepájajúcej mesto s jeho okolím - Situovanie mesta mimo hlavnej železničnej tepny prechádzajúcej regiónov - Potreba investícií do modernizácie železničnej stanice, autobusového nástupiska a infraštruktúry pre MHD - Absencia harmonizácie a integrácie MHD, prímestskej autobusovej dopravy a ostatných druhov verejnej osobnej dopravy vrátane individuálnej a ekologickej dopravy - Nedostatočná infraštruktúra pre rozvoj nemotorovej dopravy a kombinovanej dopravy - Narastajúca cena tepla - Klesajúci počet prepravených osôb v MHD Martin a s tým narastajúce straty za výkony vo verejnom záujme - Potreba zvýšenia podielu separácie a zhodnocovania odpadu - Neuspokojivý stav občianskej infraštruktúry z hľadiska energetickej efektívnosti - Nízky podiel investícií v priemysle a podnikaní s pridanou hodnotou - Nedostatočné tempo obnovy bytového fondu mesta - Nízky objem využívania obnoviteľných zdrojov energie

Ľudské zdroje	<ul style="list-style-type: none"> - Vznik nových pracovných príležitostí vďaka zahraničným investíciám do priemyslu a podnikania - Kvalifikované ľudské zdroje - Modernizované vzdelávacie procesy a zvýšené zručnosti pedagógov - Dlhodobý trend zvyšovania zamestnanosti - Prítomnosť širokého spektra vzdelávacích inštitúcií vrátane subjektov ďalšieho vzdelávania - Primerane hustá sieť subjektov sociálnej infraštruktúry a zdravotníctva - Zvýšený počet miest v zariadeniach na území mesta, ktoré poskytujú sociálne služby pobytovou formou - Spolupráca mesta s neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb - Klesajúca miera evidovanej nezamestnanosti - Nárast zamestnanosti v zdravotníctve a sociálnych službách - Vysoká kvalita vysokoškolského vzdelávania v meste a jeho medzinárodný rozmer 	<ul style="list-style-type: none"> - Pretrvávajúci trend úbytku počtu obyvateľov mesta - Nástup obdobia výrazného poklesu pôrodnosti - Pokles podielu obyvateľov v produktívnom veku a nárast počtu obyvateľov nad 65 rokov - Problémy s uspokojovaním narastajúceho dopytu po sociálnych službách, najmä po opatrovateľskej službe - Nedostatočné prepojenie medzi sociálnymi službami a zdravotnou starostlivosťou - Starnutie lekárov - Nedostatočne rozvinutá sieť poskytovania terénnej formy sociálnych služieb a zdravotníckej starostlivosti - Pokračujúci pokles počtov žiakov v stredných odborných školách - Potreba väčšieho zosúladenia odborného vzdelávania s rýchlo sa meniacimi potrebami praxe
---------------	--	---

<p>Kultúra, šport, cestovný ruch, životné prostredie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hustá sieť a dobrá kvalita kultúrno – osvetových zariadení a inštitúcií - Nadregionálny charakter viacerých kultúrnych zariadení a inštitúcií v meste - Zrealizované aktivity v oblasti digitalizácie kultúrneho dedičstva - Zákon o Martine, ako národnom kultúrnom centre Slovákov - Vysoký počet kultúrnych pamiatok - Široké spektrum športového a voľnočasového využitia - Zvyšujúci sa záujem obyvateľov o športové aktivity - Zrealizované verejné aj súkromné investície do infraštruktúry cestovného ruchu - Rozširujúca sa sieť cyklotrás a ich mobiliáru v meste a jeho okolí - Zrealizované projekty v oblasti podpory a propagácie cestovného ruchu - Ekologická stabilita územia zabezpečená systémom ochrany veľkého rozsahu chránených území - Návštevnosť územia domácimi aj zahraničnými turistami - Etablovaná štruktúra subjektov podpory cestovného ruchu - Nadviazané cezhraničné partnerstvá 	<ul style="list-style-type: none"> - Nevyhovujúci stav časti kultúrnych pamiatok v meste a jeho okolí - Neexistencia regionálneho múzea - Atraktivita územia a bohatosť jeho tradícií sa nepremietajú dostatočne do rastu zamestnanosti v sektore cestovného ruchu ani v sektore kreatívneho priemyslu - Nedostatočná kvalita služieb v cestovnom ruchu vrátane kvality ľudských zdrojov - Nedostatočné etablovanie regionálnych značiek / regionálnych produktov - Nedostatočné vyhodnocovanie spätnej väzby od návštevníkov a reagovanie na ňu - Investičný dlh do infraštruktúry športu a voľného času vybudovanej v 20. stor. - Obmedzený prístup do hlavného strediska cestovného ruchu Martinské hole - Potreba doriešenia dostupnosti nemotorovou dopravou na niektoré športoviská v meste - Nedobudovaná pomocná tréningová hala pre ľadový hokej - Majetkové nevysporiadanie pozemkov pod časťou športovej infraštruktúry - Potreba dobudovania služieb a atraktivít na Martinských holiach v zmysle celoročného využitia strediska - Negatívne dopady rozvoja (najmä novej dopravnej infraštruktúry) na ekosystémy v meste a jeho okolí - Znížená kvalita ovzdušia v meste
--	--	--

	Príležitosti	Ohrozenia
Infraštruktúra a vybavenosť územia	<ul style="list-style-type: none"> - Alokované zdroje na dobudovanie diaľničného prepojenia Turca na diaľničnú sieť v SR, ako aj na modernizáciu ostatných ciest plniacich úlohu dostupnosti na sieť TEN – T - Investície do modernizácie prostriedkov a infraštruktúry verejnej osobnej dopravy v zmysle zvýšenia jej bezpečnosti, atraktívnosti a dostupnosti a zníženia environmentálnych dopadov - Potenciál pre príchod nových priemyselných investícií po pripojení mesta na nadradenú cestnú infraštruktúru - Pripravované investície mesta do rozvoja infraštruktúry pre nemotorovú dopravu - Potenciál zvýšenia inovačného charakteru mesta vďaka významnej investícii do infraštruktúry vedy a výskumu - Možnosť pokračovať vo verejných investíciách v občianskej infraštruktúre, infraštruktúre v oblasti životného prostredia (odpady, kanalizácia, ovzdušie) a nemotorovej dopravy. 	<ul style="list-style-type: none"> - Omeškanie dokončenia nedobudovaných turčianskych úsekov diaľnice D1 - Nedostatočné tempo prípravy a vybudovania výstavby rýchlostnej cesty R3 - Hrozba nútenej správy mesta a jej dopadov na schopnosť uchádzania sa o externé zdroje na verejné investície - Nevytvorenie dostatočných podmienok pre zatriktívnenie verejnej dopravy a nemotorovej dopravy - Narastajúci objem prevádzkových výdavkov na energie v prípade nedostatočnej realizácie opatrení na znižovanie energetickej náročnosti verejných budov - Nedostatočné zefektívnenie systémov čistenia odpadových vôd a separácie a zhodnocovania odpadu - Pokračujúci trend v náraste individuálnej automobilovej dopravy a nedostatočná realizácia opatrení na jej limitovanie

Ľudské zdroje	<ul style="list-style-type: none"> - Záujem obyvateľov o prehĺbovanie vedomostí a zručností formou ďalšieho vzdelávania - Potenciál pre nárast mobility študentov aj pedagógov v rámci EÚ - Rozvoj spolupráce so zamestnávateľmi pri skvalitňovaní odborného vzdelávania - Príchod nových zamestnávateľov a nová ponuka pracovných príležitostí v súvislosti s dobudovaním diaľničného pripojenia - Trend posilňovania komunitného prístupu a terénnych foriem poskytovania sociálnych služieb a zdravotníckej starostlivosti - Zvyšovanie súčinnosti sociálnych služieb a zdravotníckej starostlivosti - Vybudované komunitné centrum a možnosti pre prácu s marginalizovanou rómskou komunitou v ňom 	<ul style="list-style-type: none"> - Starnutie obyvateľstva regiónu a znižujúci sa podiel obyvateľov v produktívnom veku - Pokračujúce vyľudňovanie mesta - Nedostatočný rozvoj terénnych foriem sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti - Pretrvávajúca dlhodobá nezamestnanosť u rizikových skupín - Ohrozenie kvality vzdelávania z dôvodu demografického vývoja a nastaveného spôsobu financovania škôl - Nedostatočné využitie možností na modernizáciu vzdelávacieho procesu s dôrazom na odborné a technické predmety, ako aj jazykové a environmentálne vzdelávanie - Nevytvorenie podmienok pre generačnú výmenu lekárov - Dopady kvality ovzdušia na zdravotný stav obyvateľstva - Nevyužitie zvýšeného potenciálu infraštruktúry výskumu a inovácií pre zvýšenie inovačnej kapacity regiónu - Nevytvorenie dostatočne atraktívnych podmienok pre príchod zahraničných investícií a rozvoj domáceho podnikateľského sektora
---------------	---	--

<p>Kultúra, šport, cestovný ruch, životné prostredie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoký potenciál pre využitie histórie a tradícií pre rozvoj kreatívneho priemyslu a celoročnú turistickú atraktivitu územia - Potenciál mesta pre rozvoj poznávacieho turizmu v oblasti technickej histórie - Rozvoj možností športového využitia v prípade vybudovania športovo oddychovej zóny pri futbalovom štadióne na Ul. Novomestského, vybudovania atletického štadióna pri SŠ Martin, príp. iných športových objektov - Dobudovanie cyklotrás v meste a ich napojenia na regionálnu sieť cyklotrás - Zvýšenie dostupnosti športovísk na území mesta nemotorovou dopravou - Rozvoj športu na školách a športovania mládeže s využitím novej športovej infraštruktúry - Zvýšenie atraktivity strediska Martinské hole mimo lyžiarskej sezóny vďaka vybudovanému zaistenému chodníku (Ferrata HZS) - Zintenzívnená propagácia mesta a Turca v spolupráci s KOČR Žilinský turistický kraj - Vytvorené cezhraničné partnerstvá mesta a ich potenciál pre rozvoj ďalšej projektovej spolupráce v oblasti ochrany a propagácie kultúrneho a prírodného dedičstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Slabá ochrana kultúrnych pamiatok - Nedostatočná spolupráca medzi kultúrnymi inštitúciami na území mesta - Nevybudovanie vlastného mestského kultúrneho centra (napr. rekonštrukciou a modernizáciou kina Moskva) - Zhoršovanie ekonomickej pozície kultúrnych inštitúcií z dôvodu narastajúcich cien energií v prípade nerealizovania opatrení na znižovanie ich energetickej náročnosti - Slabá ochrana kultúrnych pamiatok - Dopad globálneho otepľovania na zimný turizmus - Nedoriešenie prístupu do strediska Martinské hole - Prehlbujúci sa investičný dlh do športovej infraštruktúry z 20. stor. limitujúci možnosti znižovania jej energetickej náročnosti a zvyšujúci riziko havarijného stavu - Nedostatočné tempo rastu kvality služieb v cestovnom ruchu - Nedoriešené majetkové vysporiadanie pozemkov pod športovou infraštruktúrou - Nevyužitie kreatívneho potenciálu územia pre rozvoj pracovných príležitostí - Strata, resp. fragmentácia vzácnych ekosystémov z dôvodu rýchleho a nesystémového umiestňovania investícií
--	---	--

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A KULTÚRNEHO ROZVOJA
MESTA MARTIN**

PRE ROKY 2016 - 2023

4 ROZVOJOVÁ STRATÉGIA

Vízia:	<i>Mesto Martin bude inteligentným mestom, pružne reagujúcim na demografický vývoj a využívajúcim príležitosti zo svojej polohy na významnej dopravnej križovatke, v Turčianskej kotline s množstvom príležitostí pre rozvoj cestovného ruchu a šport a s bohatou ponukou kultúrno – spoločenského vyžitia, ktoré umožňujú kvalitný život vlastných obyvateľov mesta i jeho návštevníkov.</i>
---------------	---

4 strategické ciele	1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov
	2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov
	3. Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského vyžitia v centre národnej kultúry Slovákov
	4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky

Strategický cieľ 1 Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov

Špecifické ciele:

- 1.1 Vytvoriť podmienky pre dobudovanie pripojenia mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru a presadzovať modernizáciu cestnej siete v meste a jeho okolí
- 1.2 Zrealizovať opatrenia na zefektívnenie mestskej hromadnej dopravy a jej vyššiu atraktivitu a zvýšiť podiel cyklodopravy na úkor individuálnej automobilovej dopravy
- 1.3 Podporovať prispôsobovanie sa zmenám klímy a zlepšovať kvalitu životného prostredia

Strategický cieľ 2 Zabezpečiť priestor pre rozvoj podnikania, kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov

Špecifické ciele:

- 2.1 Prispôbiť všetky stupne vzdelávania potrebám praxe
- 2.2 Vytvoriť podmienky pre rozvoj zamestnanosti, podnikateľského prostredia a inovácií
- 2.3 Reagovať ponukou sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste

Strategický cieľ 3 Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského vyžitia v centre národnej kultúry Slovákov

Špecifické ciele:

- 3.1 Podporiť spolupracujúce prostredie v kultúre
- 3.2 Zabezpečiť modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v zmysle čo najlepšieho zachovania a sprístupnenia kultúrneho dedičstva

Strategický cieľ 4 Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky

Špecifické ciele:

- 4.1 Dotvoriť ponuku športového vyžitia v meste
- 4.2 Rozvíjať celoročnú ponuku cestovného ruchu

Strategický cieľ 1 Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov

Špecifický cieľ 1.1 - Vytvoriť podmienky pre dobudovanie pripojenia mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru a presadzovať modernizáciu cestnej siete v meste a jeho okolí

Opatrenia:

- 1.1.1 Dobudovanie cestného prepojenia mesta na D1 a zahájenie výstavby R3
- 1.1.2 Rekonštrukcia modernizácia cestnej siete v meste a okolí za účelom odstránenia úzkych miest

Špecifický cieľ 1.2 - Zrealizovať opatrenia na zefektívnenie mestskej hromadnej dopravy a jej vyššiu atraktivitu a zvýšiť podiel cyklodopravy na úkor individuálnej automobilovej dopravy

Opatrenia:

- 1.2.1 Modernizácia infraštruktúry slúžiacej mestskej hromadnej doprave a jej lepšie prepojenie s ostatnými subsystémami dopravy
- 1.2.2 Modernizácia a výstavba infraštruktúry pre nemotorovú dopravu a zavádzanie prvkov na zvyšovanie bezpečnosti nemotorovej dopravy
- 1.2.3 Tvorba analytických, koncepčných, strategických a propagačných dokumentov na zabezpečenie zvýšenia atraktivity verejnej osobnej a nemotorovej dopravy v meste

Špecifický cieľ 1.3 - Podporovať prispôsobovanie sa zmenám klímy a zlepšovať kvalitu životného prostredia

Opatrenia:

- 1.3.1 Zvyšovanie energetickej efektívnosti infraštruktúry vrátane verejných budov a bytového fondu vrátane zintenzívnenia využívania obnoviteľných zdrojov energií
- 1.3.2 Realizácia preventívnych opatrení na zníženie rizika povodní, požiarov a iných rizík
- 1.3.3 Modernizácia systémov odpadového hospodárstva a odkanalizovania mesta
- 1.3.4 Realizácia opatrení na ochranu a propagáciu zelených miest v meste a jeho okolí

Strategický cieľ 2 Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov

Špecifický cieľ 2.1 - Prispôbiť všetky stupne vzdelávania potrebám praxe

Opatrenia:

- 2.1.1 Reflektovanie s ponukou kapacít materských škôl na vytvorenie podmienok pre zvýšenie hrubej zaškolenosti detí
- 2.1.2 Modernizovanie vzdelávania na základných a stredných školách s dôrazom na STEM¹ predmety a jazykové vzdelávanie
- 2.1.3 Zvyšovanie prepojenia vzdelávania s praxou

Špecifický cieľ 2.2 - Vytvoriť podmienky pre rozvoj zamestnanosti, podnikateľského prostredia a inovácií

Opatrenia:

- 2.2.1 Intenzívna spolupráca s podnikateľským prostredím a subjektmi výskumu a inovácií na rozvoji zamestnanosti
- 2.2.2 Podpora rozvoja medzinárodnej spolupráce v sektore vedy a výskumu
- 2.2.3 Vytvorenie podmienok pre príchod nových investícií s pridanou hodnotou
- 2.2.4 Zefektívňovanie a elektronizácia verejnej správy v prospech rozvoja podnikania

Špecifický cieľ 2.3 - Reagovať ponukou sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste

Opatrenia:

- 2.3.1 Rozvoj komunitnej a terénnej formy sociálnych služieb a zdravotníctva a ich vzájomné prepojenie
- 2.3.2 Realizovanie opatrení na zvýšenie inklúzie a zamestnateľnosti dlhodobo nezamestnaných s dôrazom na znevýhodnené skupiny

¹ STEM – svetový akronym pre prírodovedné, technologické, strojárské a matematické predmety

Strategický cieľ 3 Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského vyžitia v centre národnej kultúry Slovákov

Špecifický cieľ 3.1 - Podporiť spolupracujúce prostredie v kultúre

Opatrenia:

- 3.1.1 Podpora spolupráce kultúrnych inštitúcií, škôl a tretieho sektora na spoločných podujatiach a iných kultúrnych aktivitách
- 3.1.2 Spolupráca na realizácii kultúrnych aktivít so zamestnávateľmi v meste
- 3.1.3 Realizácia opatrení pre rozvoj kreatívnej kultúry
- 3.1.4 Vytvorenie podmienok pre existenciu mestského kultúrneho centra

Špecifický cieľ 3.2 - Zabezpečiť modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v zmysle čo najlepšieho zachovania a sprístupnenia kultúrneho dedičstva

Opatrenia:

- 3.2.1 Zabezpečenie primeraného stavu kultúrnych pamiatok a ostatného hmotného aj nehmotného kultúrneho dedičstva na území mesta
- 3.2.2 Realizovanie opatrení na moderné formy využívania a sprístupňovania kultúrneho dedičstva v pamäťových a fondových inštitúciách na území mesta
- 3.2.3 Podpora inovatívnych foriem prezentácie kultúrneho dedičstva

Strategický cieľ 4 Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky

Špecifický cieľ 4.1 - Dotvorit' ponuku športového vyžitia v meste

Opatrenia:

- 4.1.1 Vytvorenie podmienok pre využitie strediska Martinské hole ako celoročného strediska športu a turistiky
- 4.1.2 Postupné dobudovanie chýbajúcich športovísk a modernizácia športovej infraštruktúry z 20. stor.
- 4.1.3 Rozvoj športu na školách, športu pre všetkých a podpora zdravého životného štýlu seniorov

Špecifický cieľ 4.2 - Rozvíjať celoročnú ponuku cestovného ruchu

Opatrenia:

- 4.2.1 Podpora aktivít na propagáciu Martina a Turca ako destinácie cestovného ruchu
- 4.2.2 Dobudovanie turistickej, cykloturistickej a voľnočasovej infraštruktúry a udržiavanie jej jestvujúcich prvkov
- 4.2.3 Podpora zvyšovania kvality služieb a ľudských zdrojov v cestovnom ruchu
- 4.2.4 Podpora udržania a ďalšieho rozvoja

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A KULTÚRNEHO ROZVOJA
MESTA MARTIN**

PRE ROKY 2016 - 2023

5 REALIZAČNÁ ČASŤ

Na realizačnú časť PHSKR je potrebné nahliadať ako na živý dokument reagujúci na meniace sa vonkajšie aj vnútorné podmienky determinujúce miestny rozvoj. Jeho realizácia musí byť starostlivo sledovaná a program podľa potreby dopĺňaný a upravovaný.

Popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie a aktualizácie PHSKR je doplnený o systém monitorovania a hodnotenia jeho plnenia s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecným a časovým harmonogram jeho realizácie formou akčných plánov. Výstupové merateľné ukazovatele sú merané v akčnom pláne na úrovni konkrétnych projektových aktivít, pričom ich naplnenie prispieva k naplneniu stanovených výsledkov. Pod termínom merateľný ukazovateľ výsledku sa rozumie formalizované zobrazenie priamych a okamžitých účinkov pomoci (intervencií), t.j. účinkov, ktoré priniesol projekt alebo iná aktivita. Pod pojmom merateľný ukazovateľ dopadu sa rozumie formalizované zobrazenie následkov projektu alebo inej aktivity, ktoré prekračuje rámec bezprostredných účinkov intervencie. Na výsledné hodnoty merateľných ukazovateľov dopadu má veľký vplyv externé prostredie (napr. dopyt, zmena legislatívy a pod.), t.j. ich hodnoty predstavujú kvalifikovaný odhad, ktorý sa nemusí naplniť, hoci dôjde k realizácii všetkých plánovaných projektov a iných aktivít a naplneniu ukazovateľov výsledku. Merateľné ukazovatele dopadu nie je nevyhnutné vyhodnocovať v rámci každoročného monitorovania PHKSR. Odporúča sa ale vyhodnotiť ich minimálne pri monitorovaní PHKSR uprostred obdobia jeho realizácie a po ukončení jeho realizácie.

Merateľné ukazovatele dopadu podľa štyroch strategických cieľov

Strategický cieľ 1	Ukazovateľ	Jednotka	Zdroj
Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	Dopravná nehodovosť v policajnom okrese Martin	Počet dopravných nehôd	OR PZ v Martine - Okresný dopravný inšpektorát
	Denné intenzity dopravy	Počet prejazdov vozidiel zameraných na meranom úseku cesty	Slovenská správa ciest
	Počet prepravených osôb v mestskej hromadnej doprave	Počet osôb	SAD Žilina, a.s.
	Podiel verejnej dopravy na deľbe prepravnej práce	%	MDVaRR SR
	Podiel cyklistickej dopravy na deľbe dopravnej práce	%	MDVaRR SR
	Nárast produkcie tepelnej a elektrickej energie vyrobenej obnoviteľnými zdrojmi energie u realizovaných projektov	kWh	ITMS 2014+
	Zníženie produkcie emisií PM ₁₀ , SO ₂ , NO _x u realizovaných projektov	t/rok	ITMS 2014+
	Nárast podielu vyseparovaných a zložiek z komunálneho odpadu	%	ITMS 2014+

Strategický cieľ 2	Ukazovateľ	Jednotka	Zdroj
Zabezpečiť priestor pre rozvoj podnikania, kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	Prístup k inkluzívnemu predškolskému a školskému vzdelávaniu	%	Vlastné zdroje
	Partnerstvá medzi zamestnávateľmi a školami fungujúce 18 mesiacov po ukončení projektu	počet	ITMS 2014+
	Podiel pedagogických a odborných zamestnancov, vrátane budúcich pedagógov, ktorí si prostredníctvom aktivít zvýšili profesijné kompetencie	%	ITMS 2014+
	Podiel žiakov/študentov, ktorým bolo poskytnuté kvalitnejšie vzdelávanie vďaka projektom zameraným na modernizáciu vzdelávania v oblasti polytechnických predmetov, jazykových a podnikateľských zručností a podpory medzinárodnej mobility	%	Vlastné zdroje
	Zamestnanosť	%	ŠÚ SR
	Nezamestnanosť	%	ŠÚ SR, ÚPSVaR
	Podiel rómskych obydľí s dobrými podmienkami bývania	%	Atlas rómskych komunít na Slovensku

Strategický cieľ 3	Ukazovateľ	Jednotka	Zdroj
Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského vyžitia v centre národnej kultúry Slovákov	Stavebno – technický stav NKP na území mesta Martin – dobrý a vyhovujúci	%	Pamiatkový úrad SR
	Návštevnosť kultúrnych zariadení v okrese Martin	Počet osôb	Ministerstvo kultúry SR
	Kultúra znevýhodnených skupín	Počet podujatí	Ministerstvo kultúry SR
	Kultúra znevýhodnených skupín	Počet účastníkov	Ministerstvo kultúry SR
	Výkony kultúrno – osvetových zariadení	Počet podujatí	Ministerstvo kultúry SR
	Výkony kultúrno – osvetových zariadení	Počet účastníkov	Ministerstvo kultúry SR
	Divadelné festivaly a prehliadky	Počet podujatí	Ministerstvo kultúry SR
	Divadelné festivaly a prehliadky	Počet účastníkov	Ministerstvo kultúry SR
	Počet žiakov v ZUŠ v okrese a na území mesta Martin	Počet žiakov	CVTI / MsÚ Martin
	Podiely žiakov podľa umeleckých odborov v ZUŠ	%	MsÚ Martin
	Útvary pravidelnej záujmovej činnosti CVČ s kultúrnym a umeleckým zameraním v okrese a meste Martin	počet	CVTI / MsÚ Martin

Strategický cieľ 4	Ukazovateľ	Jednotka	Zdroj
Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	Návštevnosť ubytovacích zariadení v okrese Martin	Počet ubytovaných	Štatistický úrad SR
	Priemerný počet prenocovaní v okrese Martin	Počet prenocovaní	Štatistický úrad SR
	Podiel zahraničných návštevníkov zo všetkých návštevníkov	%	Štatistický úrad SR
	Štruktúra zahraničných hostí podľa štátov	%	Štatistický úrad SR
	Športové triedy na školách v okrese a meste Martin	Počet tried	MŠ SR / MsÚ Martin
	Počet žiakov v športových triedach v meste Martin	Počet žiakov	MsÚ Martin
	Podiely žiakov podľa športov v športových triedach	%	MsÚ Martin
	Útvary pravidelnej záujmovej činnosti CVČ so športovým zameraním v okrese a meste Martin	počet	MŠ SR / MsÚ Martin

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PHSKR

Garantom dokumentu je Mesto Martin zastúpené orgánmi miestnej samosprávy - primátorom a mestským zastupiteľstvom. Pri samotnej realizácii PHSR sú zainteresovaní aj partneri mesta, ktorí sa podieľajú na realizácii aktivít. Koordináciu realizácie programu trvalo udržateľného rozvoja mesta bude vykonávať Mestský úrad prostredníctvom príslušnej organizačnej zložky zabezpečujúcej oblasť regionálneho rozvoja. Zoznam kľúčových aktivít na 3 roky je uvedený v akčných plánoch, ktoré sa budú aktualizovať v intervaloch 3 rokov.

Hlavnými úlohami Mesta Martin v rámci inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSKR budú najmä:

1. riadiť implementáciu akčného plánu PHSKR,
2. realizovať projekty a iné aktivity napĺňajúce strategické a špecifické ciele PHSKR, vychádzajúc prioritne z platných akčných plánov,
3. vyčleňovať z rozpočtu mesta finančné prostriedky potrebné na realizáciu aktuálnych projektov a iných aktivít,
4. podporovať spoluprácu medzi hlavnými aktérmi rozvoja mesta a koordinovať ich aktivity,
5. pravidelne monitorovať a vyhodnocovať plnenie akčného plánu na základe stanovených merateľných ukazovateľov,
6. aktualizovať dokument podľa vzniknutej spoločenskej potreby,
7. komunikovať poslanie a stratégiu PHSKR, postup napĺňania cieľov formou jednotlivých projektov a iných aktivít smerom k obyvateľom mesta, odbornej verejnosti a inštitúciám a médiám.

Systém monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR

Základom nového strategického prístupu v oblasti monitoringu a hodnotenia pre programové obdobie 2014 – 2020 je dôraz kladený na jasné definovanie cieľov a orientácia na výsledky intervencií. Monitoring PHSKR mesta Martin na roky 2016 - 2023, ako strednodobého plánovacieho nástroja hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta, bude realizovať MsÚ Martin, pričom monitorovanie a hodnotenie bude realizované na úrovni programu i jednotlivých projektov. Monitorovanie na úrovni jednotlivých projektov bude realizované formou vyhodnocovania plnenia výstupových a výsledkových monitorovacích ukazovateľov, monitorovanie na úrovni programu bude realizované na úrovni dopadových ukazovateľov v členení podľa jednotlivých strategických cieľov.

Plán monitorovania a hodnotenia PHSKR mesta Martin na roky 2016-2023

aktivita	termín
Monitorovanie realizácie PHSKR - každoročne	Do 31.3. daného roka za obdobie k 31.12 predchádzajúceho roka
Hodnotenie uprostred obdobia realizácie PHSR	v roku 2020
Hodnotenie po ukončení PHSR	v roku 2024
Mimoriadna aktualizácia a hodnotenie PHSR	podľa potreby

Výstupom procesu monitorovania bude monitorovacia správa predložená na rokovanie mestského zastupiteľstva a následne komunikovaná prostredníctvom zvolených informačných prostriedkov odbornej aj širokej verejnosti. Pre proces monitorovania uprostred monitorovacieho obdobia a na konci monitorovacieho obdobia môže byť podľa aktuálnej potreby zriadený ad hoc monitorovací výbor zložený zo zástupcov mesta, odborníkov a inštitúcií pôsobiacich v meste a podieľajúcich sa na regionálnom rozvoji.

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A KULTÚRNEHO ROZVOJA
MESTA MARTIN**

PRE ROKY 2016 - 2023

6 FINANČNÁ ČASŤ

Finančný plán realizácie Programu hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023 (PHSKR) vychádza z disponibilných alokácií pre územie tohto mesta a jeho bezprostredného okolia v častiach, ktoré súvisia s napĺňaním stanovených cieľov PHSKR a schopnosťou aktérov v tomto území úspešne využívať externé zdroje na účely rozvoja územia, tzv. absorpčná kapacita. Pri zohľadnení oboch podmienok determinujúcich možný odhad financií využiteľných pre napĺňanie cieľov PHSKR je možné vychádzať z realistického variantu plánovaného čerpania štrukturálnych a investičných fondov EÚ v Žilinskom kraji pri zohľadnení špecifík mesta Martin.

Tab. 24: Výpočet alokácie v rámci cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti podľa realistického variantu (s čerpaním do r. 2022)

Názov programu	EŠIF	Celkom (EUR)	Z toho menej rozvinuté regióny	Z toho ŽSK
OP Val	EFRR	2 266 776 537	2 185 172 582	251 731 881
OP II (mínus Infraštruktúra vodnej dopravy 116 450 000)	KF	2 190 689 166	N/A	578 341 940
OP II (iba do menej rozvinutých regiónov)	EFRR	1 659 506 207	1 659 506 207	438 109 639
NPE	NPE/KF	743 000 000	N/A	336 000 000
OP ĽZ	EFRR	243 662 462	234 890 613	27 059 399
OP ĽZ	ESF	1 889 145 796	1 830 582 276	210 883 078
OP ĽZ	IZM	72 175 259	N/A	7 333 006
OP KŽP	KF	1 861 112 261	N/A	189 089 006
OP KŽP	EFRR	1 276 787 849	1 230 823 486	141 790 866
IROP	EFRR	1 754 490 415	1 691 328 760	194 841 073
OP EVS	ESF	278 449 284	269 817 356	31 082 959
OP TP	EFRR	159 071 912	0	0
OP RH	ENRF	15785000	N/A	1 603 756
PRV	EPFRV	1 545 272 844	N/A	156 999 721
Celkom		15 329 374 992	14 777 517 492	2 564 866 324

Zdroj: PHSR Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2014 – 2020

Pre územie mesta Martin, ako centrum osídlenia 1. skupiny nachádzajúce sa križovatke dvoch rozvojových osí prvého stupňa, pri zohľadnení demografického prepočtu ako aj pri zohľadnení špecifik mesta a jeho najbližšieho okolia je možné prepočítať čerpanie investičných a štrukturálnych fondov v objeme cca 170 mil. EUR. V odhadovanej alokácii sa nachádzajú aj zdroje z OP Integrovaná infraštruktúra alokované na dobudovanie turčianskych úsekov diaľnice D1 (Lietavská Lúčka – Višňové – Dubná skala – 2. fáza a Turany - Hubová). Hoci tieto úseky nezasahujú do katastra mesta Martin, ich dobudovanie prispeje k napĺňaniu špecifického cieľa 1.1 Vytvoriť podmienky pre dobudovanie pripojenia mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru a presadzovať modernizáciu cestnej siete v meste a jeho okolí. Celková alokácia sa bude odvíjať od súm, ktoré budú výsledok realizovaných verejných obstarávaní a reality čerpania výdavkov na uskutočnené stavebné práce. Prostriedky z Programu rozvoja vidieka a OP Rybné hospodárstvo sa nepredpokladajú čerpať na území mesta Martin. Obdobne sa nepredpokladá žiadne čerpanie na území mesta Martin z Nástroja na prepájanie Európy. U viacerých operačných programov veľkú časť zdrojov pohltia tzv. národné projekty, ktoré budú spravidla riadené z ústredných orgánov štátnej správy v Bratislave, ale ich využitie bude v rámci celej SR.

Tab. 25: Výpočet indikatívnej alokácie v rámci cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti pre mesto Martin (s čerpaním do r. 2022)

Názov programu	EŠIF	Celkom	Z toho ŽSK	Z toho územie mesta Martin
		(EUR)		
OP VaI	EFRR	2 266 776 537	251 731 881	20 642 014
OP II (mínus Infraštruktúra vodnej dopravy)	KF	2 190 689 166	578 341 940	47 424 039
OP II (iba do menej rozvinutých regiónov)	EFRR	1 659 506 207	438 109 639	35 924 990
NPE	NPE/KF	743 000 000	336 000 000	0
OP ĽZ	EFRR	243 662 462	27 059 399	2 218 871
OP ĽZ	ESF	1 889 145 796	210 883 078	17 292 412
OP ĽZ	IZM	72 175 259	7 333 006	601 306,50
OP KŽP	KF	1 861 112 261	189 089 006	15 505 298
OP KŽP	EFRR	1 276 787 849	141 790 866	11 626 851
IROP	EFRR	1 754 490 415	194 841 073	15 976 968
OP EVS	ESF	278 449 284	31 082 959	2 548 803
OP TP	EFRR	159 071 912	0	0
OP RH	ENRF	15785000	1 603 756	0
PRV	EPFRV	1 545 272 844	156 999 721	0
Celkom		15 329 374 992	2 564 866 324	169 761 553

Obdobný spôsob výpočtu indikatívnych alokácií je možné uplatniť aj u programov cezhraničnej spolupráce relevantných pre územie mesta Martin, ktoré spadajú pod cieľ Európska územná spolupráca. Je však dôležité brať na vedomie zreteľ, že z týchto programov je možné realizovať iba operácie s preukázateľným cezhraničným dopadom, čo logicky vytvára lepšie podmienky pre čerpanie tým územia, ktoré sú bližšie k štátnej hranici. V prípade ideálneho čerpania zdrojov z programov cezhraničnej spolupráce zodpovedajúceho demografickému podielu obyvateľov mesta Martin voči obyvateľom Žilinského kraja by bolo možné určiť alokáciu z týchto programov vo výške cca 2 775 tis. EUR. Ich indikatívne čerpanie podľa jednotlivých prioritných osí programov Interreg VA – PR/SR a Interreg VA – SR/ČR poskytujú tabuľky 1 a 2.

Tab. 25: Výpočet indikatívnej alokácie pre územie mesta Martin z OP Interreg VA – PR/SR

Prioritná os (PO)	Názov PO	Žilinský kraj (EFRR + národné zdroje)	Z toho územie mesta Martin
1.	Ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia	11 435 523	937 713
2.	Trvalo udržateľná cezhraničná doprava	8 233 577	675 153
3.	Rozvoj cezhraničného a celoživotného vzdelávania územia	1 829 684	150 034

Zdroj: Vlastný výpočet na základe údajov PHSR ŽSK pre roky 2014 - 2020

Program Interreg VA Slovenská republika – Česká republika

Celková alokácia na program bez financií na technickú pomoc činí 84 731 tis. EUR. Pri prepočte podielu obyvateľov žijúcich na území Žilinského kraja z celkového podielu obyvateľov v oprávnenom území pre realizáciu tohto programu pripadá z EFRR na územie Žilinského kraja indikatívna alokácia 12 130 394 EUR. V rámci prioritných osí programu je výpočet indikatívnej alokácie pre ŽK nasledovný:

Tab. 26: Výpočet indikatívnej alokácie pre Žilinský kraj z OP Interreg VA – SR/ČR

Prioritná os (PO)	Názov PO	Žilinský kraj (EFRR + národné zdroje)	Z toho územie mesta Martin
1.	Využívanie inovačného potenciálu	2 271 223	186 240
2.	Kvalitné životné prostredie	8 646 132	708 983
3.	Rozvoj miestnych iniciatív	1 419 514	116 400

Zdroj: Vlastný výpočet na základe údajov PHSR ŽSK pre roky 2014 - 2020

K týmto zdrojom je možné ďalej pripočítat ďalšie zdroje ako Granty Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Nórska, Švajčiarsky finančný mechanizmus, nadnárodné

a komunitárne programy EÚ a iné grantové a nadačné zdroje, ktoré z dôvodu nedostatku informácií v čase spracovania PHSKR resp. z dôvodu ich nestálosti, nie je možné finančne vyčíslieť.

V neposlednom rade sa nesmú opomínať vlastné zdroje aktérov v území, vrátane Mesta Martin, ktorí budú musieť spolufinancovať všetky rozvojové aktivity aj z vlastných zdrojov. Ich uplatnenie bude monitorované v dielčích monitorovacích správach na základe dostupných údajov.

MESTO MARTIN

Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023

Akčné plány

Doprava a infraštruktúra

1.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Napojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť dopravnú dostupnosť obyvateľov a podnikateľských subjektov z mesta na medzinárodné dopravné koridory		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.1.4 Vytvoriť podmienky pre dobudovanie pripojenia mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru a presadzovať modernizáciu cestnej siete v meste a jeho okolí	1.1.3 Dobudovanie cestného prepojenia mesta na D1 a zahájenie výstavby R3
Aktivity	- Dobudovanie chýbajúcich úsekov D1 - Projektová a investičná príprava R3 a zahájenie výstavby				
Realizátor	Národná diaľničná spoločnosť				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin				
Doba realizácie	2016- 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet čiastkových projektov/aktivít	3			
Zdroj financovania	OP Integrovaná infraštruktúra, iné zdroje				

2.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Modernizácia cestnej siete v meste a jeho bezprostrednom okolí			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť odstránenie úzkych miest v cestnej doprave		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.1 Vytvoriť podmienky pre dobudovanie pripojenia mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru a presadzovať modernizáciu cestnej siete v meste a jeho okolí	1.1.4 Rekonštrukcia a modernizácia cestnej siete a chodníkov v meste a okolí za účelom odstránenia úzkych miest
Aktivity	- Rekonštrukcia a modernizácia ciest I., II. a III. triedy - Rekonštrukcia a modernizácia mestských komunikácií				
Realizátor	Slovenská správa ciest, Správa ciest ŽSK, Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie					
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet čiastkových projektov/aktivít	3			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, OP Integrovaná infraštruktúra, Integrovaný ROP, iné zdroje				

3.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Obnova a rozvoj infraštruktúry statickej a pešej dopravy			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť zvýšenie kvality infraštruktúry slúžiacej statickej a pešej doprave		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.1 Vytvoriť podmienky pre dobudovanie pripojenia mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru a presadzovať modernizáciu cestnej siete v meste a jeho okolí	1.1.1.5 Rekonštrukcia modernizácia cestnej siete a chodníkov v meste a okolí za účelom odstránenia úzkych miest
Aktivity	- Budovanie a rekonštrukcia peších komunikácií v zmysle ich bezbariérovosti (vrátane podchodu pri Fatre) - Dobudovanie parkovacích plôch v centre (napr. Námestie S.H.Vajanského) a na sídliskách a na významných miestach (národný cintorín, partizánsky cintorín)				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie					
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	m2 vybudovaných a zrekonštruovaných chodníkov	1400			
	Počet nových parkovacích miest	500			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, Integrovaný ROP, iné zdroje				

4.

Názov projektu			Súlad so stratégiou		
Zatraktívnenie verejnej osobnej dopravy			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Optimalizovať MHD a skvalitniť infraštruktúru jej slúžiacu		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.2 Zrealizovať opatrenia na zefektívnenie mestskej hromadnej dopravy a jej vyššiu atraktivitu a zvýšiť podiel cyklo dopravy na úkor individuálnej automobilovej dopravy	1.2.4 Modernizácia infraštruktúry slúžiacej mestskej hromadnej doprave a jej lepšie prepojenie s ostatnými subsystémami dopravy
Aktivity	- Realizácia opatrení v cestnej sieti za účelom preferencie MHD (napr. vyhradené jazdné pruhy, modernizácia križovatiek, rekonštrukcia zastávok vrátane informačných systémov) - Modernizácia prestupného terminálu pri železničnej stanici (autobusové nástupisko) v zmysle zníženia prestupových časov a vzdialeností a zvýšenia kultúry cestovania vrátane čistoty sociálnych zariadení a relevantných verejných priestranstiev, dostatku zelene a zavádzania moderných mobilných prostriedkov v autobusovej aj železničnej verejnej osobnej doprave				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	SAD Žilina, ŽSR				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet cestujúcich v MHD	Stabilizácia r.2015 Stabilizácia r.2015			
	Výkony v MHD				
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, OP Integrovaná infraštruktúra, Integrovaný ROP, iné zdroje				

5.

Názov projektu			Súlad so stratégiou		
Rozvoj cyklodopravy			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Skvalitniť infraštruktúru cyklistickej dopravy v meste				
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Obnova a výstavba cyklistických komunikácií v meste v súlade s pripravenou projektovou dokumentáciou (napr. Projektová dokumentácia pre realizáciu cyklistickej infraštruktúry v meste Martin, Projekt Cyklistická trasa na nábreží Turca vrátane prepojenia do mestských častí, zvýšenie kvality cyklodopravy k významným zamestnávateľom ako ECCO, Volkswagen, južný okraj mesta a pod.)- Doplnková cyklistická infraštruktúra a prvky na preferenciu cyklodopravy a zvyšovanie bezpečnosti cyklistov				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	TBS JUS				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Dĺžka cyklistických komunikácií v km	4			
	Počet nových prvkov	3			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, Integrovaný ROP, iné zdroje				

1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.2 Zrealizovať opatrenia na zefektívnenie mestskej hromadnej dopravy a jej vyššiu atraktivitu a zvýšiť podiel cyklodopravy na úkor individuálnej automobilovej dopravy	1.1.2.5 Modernizácia a výstavba infraštruktúry pre nemotorovú dopravu a zavádzanie prvkov na zvyšovanie bezpečnosti nemotorovej dopravy

6.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Tvorba dokumentov na podporu rozvoja udržateľnej mobility			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť udržateľnú mobilitu v meste		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.2 Zrealizovať opatrenia na zefektívnenie mestskej hromadnej dopravy a jej vyššiu atraktivitu a zvýšiť podiel cyklo dopravy na úkor individuálnej automobilovej dopravy	1.1.2.6 Tvorba analytických, koncepčných, strategických a propagačných dokumentov na zabezpečenie zvýšenia atraktivity verejnej osobnej a nemotorovej dopravy v meste
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Územný generel dopravy s prvkami udržateľnej mobility- Plán dopravnej obslužnosti- Tvorba dokumentov propagujúcich alternatívne formy dopravy, vrátane e – mobility a iných inteligentných riešení v doprave- Technické štúdie a prípravná dokumentácia na kapacitné riešenie siete mestských komunikácií vrátane východného obchvatu mesta				
Realizátor	Mesto Martin – UHA Mesta Martin				
Spolupracujúce organizácie	Mestská polícia, TBS JUS				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet vytvorených dokumentov	3			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, Integrovaný ROP, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

7.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Realizácia komplexných opatrení na znižovanie energetickej náročnosti verejnej infraštruktúry			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Znížiť energetickú náročnosť verejných budov		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.3.3 Podporovať prispôbovanie sa zmenám klímy a zlepšovať kvalitu životného prostredia	1.3.5 Zvyšovanie energetickej efektívnosti infraštruktúry vrátane verejných budov a bytového fondu vrátane zintenzívnenia využívania obnoviteľných zdrojov energií
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Realizácia energetických auditov verejných budov- Aktualizácia energetickej koncepcie mesta- Zatepľovanie obvodového plášťa a striech vrátane inštalácie obnoviteľných zdrojov energie a ďalších opatrení (MsÚ Martin, školské budovy, budovy UNM, Turčianska knižnica – pobočka Sever, Spojená škola Martin, atď.)- Príprava podmienok pre výstavbu nových bytov pri rešpektovaní aktuálnych energetických štandardov vrátane nových zón pre IBV				
Realizátor	Mesto Martin, UNM Martin, ŽSK				
Spolupracujúce organizácie					
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet zrealizovaných auditov Počet čiastkových projektov / aktivít	3			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, OP Kvalita životného prostredia, Integrovaný ROP, iné zdroje				

8.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Posilnenie inštitucionálnych a technických kapacít pre manažment mimoriadnych udalostí			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvýšiť schopnosti mesta reagovať na mimoriadne situácie		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.3 Podporovať prispôbovanie sa zmenám klímy a zlepšovať kvalitu životného prostredia	1.3.6 Realizácia preventívnych opatrení na zníženie rizika povodní, požiarov a iných rizík
Aktivity	- Optimalizácia systémov, služieb a posilnenie intervenčných kapacít pre riadenie mimoriadnych udalostí - Technické dovybavenie zložiek podieľajúcich sa na krízovom manažmente				
Realizátor	Zložky krízového riadenia SR				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin, Dobrovoľné hasičské a záchranné zbory na území mesta Martin				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	1			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, OP Kvalita životného prostredia, iné zdroje				

9.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Rozvoj zelenej infraštruktúry v meste			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Eliminácia rizík plynúcich z klimatických zmien		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.3 Podporovať prispôsobovanie sa zmenám klímy a zlepšovať kvalitu životného prostredia	1.3.2 Realizácia preventívnych opatrení na zníženie rizika povodní, požiarov a iných rizík
Aktivity	<div>- Pasportizácia mestskej zelene a tvorba koncepcných dokumentov</div> <div>- Realizácia vodozádržných opatrení na území mesta</div> <div>- Rozvoj mestskej zelene a oddychových zón v meste</div>				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	UHA Mesta Martin Premena-Spolupráca v Turci, o.z.				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	3			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, OP Kvalita životného prostredia, Integrovaný ROP, iné zdroje				

10.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Rozvoj odpadového hospodárstva			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvýšenie podielu separovaných zložiek na komunálnom odpade vrátane bioodpadu		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	1.3.1.3 Podporovať prispôbovanie sa zmenám klímy a zlepšovať kvalitu životného prostredia	1.3.7 Modernizácia systémov odpadového hospodárstva a odkanalizovania mesta
Aktivity	- Aktualizácia plánu odpadového hospodárstva - Zintenzívnenie systémov separácie a zhodnocovania odpadu				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	Brantner Fatra				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Podiel separovaných zložiek z komunálneho odpadu	3			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, OP Kvalita životného prostredia, iné zdroje				

11.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Ochrana flóry a fauny v meste a jeho okolí			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zachovanie rôznorodosti rastlinných a živočíšnych druhov v meste a jeho bezprostrednej blízkosti		1. Využiť pripojenie mesta na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jeho inteligentný rast pri zabezpečení udržateľnosti a efektivity využívania prírodných zdrojov	L.3 Podporovať prispôsobovanie sa zmenám klímy a zlepšovať kvalitu životného prostredia	L.3.8 Realizácia opatrení na ochranu a propagáciu zelených miest v meste a jeho okolí L.3.9
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Identifikácia a pasportizácia zelených miest- Ochrana a propagácia zelených miest- Environmentálna výchova s využitím identifikovaných lokalít				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	ŠOP správa NP Veľká Fatra, Botanická záhrada UK, školy a centrá voľného času				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	3			
Zdroj financovania	Rozpočet mesta, OP Kvalita životného prostredia, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

MESTO MARTIN

Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023

Akčné plány

Ľudské zdroje

1.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Prispôsobenie kapacít predškolskej výchovy a vzdelávania potrebám obyvateľov			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvyšovanie hrubej zaškolenosti detí vrátane detí zo sociálne znevýhodneného prostredia		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.1 - Prispôsobiť všetky stupne vzdelávania potrebám praxe	2.1.4 Reflektovanie s ponukou kapacít na predškolskú výchovu a vzdelávanie na vytvorenie podmienok pre zvýšenie hrubej zaškolenosti detí
Aktivity	- Zriadenie mestských detských jaslí - Prispôsobenie kapacít zariadení aktuálnemu dopytu (napr. ZŠ s MŠ Hurbanova, ZŠ s MŠ na Ul. Priehradná, MŠ na Ul. Hviezdoslavova) - Vytvorenie podmienok pre umiestnenie detí so špecifickými potrebami v MŠ na území mesta				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	školy a školské zariadenia na území mesta				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet detí v MŠ / kapacita	100%			
	Počet detí so špecifickými potrebami (rastúci trend)	(r.2015= 223)			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Integrovaný ROP, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

2.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Podpora zvyšovania kvality polytechnického a jazykového vzdelávania			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Prispieť k väčšiemu prepojeniu vzdelávania s potrebami trhu práce		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.1 - Prispôsobiť všetky stupne vzdelávania potrebám praxe	2.1.2 Modernizovanie vzdelávania na základných a stredných školách s dôrazom na polytechnické a jazykové vzdelávanie
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Predstavenie učebných odborov na SOŠ v meste Martin interaktívnou formou žiakom ZŠ- Aktivity na zvýšenie kvality kariérneho poradenstva s prepojením na zamestnávateľov- Dovybavenie učební ZŠ a SŠ so zameraním na jazykové vzdelávanie a polytechnickú výchovu- Aktivity na prispôsobovanie vzdelávania potrebám trhu práce vrátane celoživotného vzdelávania- Podpora talentovaných detí a mládeže v rámci výchovy a vzdelávania a voľnočasových aktivít mládeže- Podpora medzinárodnej mobility študentov				
Realizátor	Základné školy, stredné školy, ostatné vzdelávacie organizácie v meste				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin, Žilinský samosprávny kraj				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	2			
	počet prijatých žiakov gymnáziá/ostatné SŠ (klesajúci trend)	(r.2015 = 0,59)			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Erasmus+, Integrovaný ROP, programy európskej územnej spolupráce, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

3.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Podpora vzdelávania a voľnočasových aktivít pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Eliminovať sociálnu exklúziu znevýhodnených skupín		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.1 - Prispôbiť všetky stupne vzdelávania potrebám praxe	2.1.2 Modernizovanie vzdelávania na základných a stredných školách s dôrazom na polytechnické a jazykové vzdelávanie
Aktivity	- Činnosť rómskych asistentov, asistentov učiteľa - Rozšírenie krúžkovej činnosti pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia				
Realizátor	Základné školy a školské zariadenia				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	2			
	počet účastníkov aktivít	300			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Erasmus+, Európa pre občanov, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

4.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Aktívna politika rozvoja investícií			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Vytvárať podmienky pre rozvoj zamestnanosti v meste a regióne		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.2.2 Vytvoriť podmienky pre rozvoj zamestnanosti, podnikateľského prostredia a inovácií	2.2.5 Intenzívna spolupráca s podnikateľským prostredím a subjektmi výskumu a inovácií na rozvoji zamestnanosti
Aktivity	- Tvorba marketingových produktov pre investorov v súčinnosti samosprávy, podnikateľského sektora a sektora výskumu a vývoja - Obchodné misie a prezentácie				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	- podnikateľský sektor a sektor výskumu a vývoja				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	1			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

5.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Informatizácia samosprávy			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zefektívniť výkon samosprávy elektronizáciou poskytovaných služieb klientom		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.2.3 Vytvoriť podmienky pre rozvoj zamestnanosti, podnikateľského prostredia a inovácií	2.2.6 Zefektívňovanie a elektronizácia verejnej správy v prospech rozvoja podnikania
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Zavedenie elektronickej komunikácie s klientami prostredníctvom elektronických schránok- Zavedenie elektronického vybavovania klientov prostredníctvom elektronických formulárov- Využívanie moderných informačných technológií na zvyšovanie informovanosti klientov (internet, mobilné aplikácie a pod.)- Využívanie moderných informačných technológií na monitorovanie spokojnosti klientov (internet, mobilné aplikácie a pod.)- Zabezpečenie služieb integrovaného obslužného miesta občana (IOMO)				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie					
Doba realizácie	2016 - 2020				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet elektronizovaných služieb	3			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, OP Efektívna verejná správa, OP Ľudské zdroje, OP Integrovaná infraštruktúra, iné zdroje				

6.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Terénna sociálna práca v meste Martin			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Rozvíjať terénnu formu poskytovania sociálnych služieb na území mesta		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.3 Reagovať ponukou sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste	2.3.1 Rozvoj komunitnej a terénnej formy sociálnych služieb a zdravotníctva a ich vzájomné prepojenie
Aktivity	- Prostredníctvom terénnych pracovníkov riešiť asistenciu klientom zo znevýhodneného prostredia v oblasti podpory rodiny, finančnej gramotnosti, vybavovania administratívnych záležitostí, atď.				
Realizátor					
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet terénnych pracovníkov	3			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Integrovaný ROP, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

7.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Komunitná sociálna práca v meste Martin			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Rozvíjať komunitnú formu poskytovania sociálnych služieb na území mesta		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.3 Reagovať ponukou sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste a sociálne zloženie obyvateľstva	2.3.1 Rozvoj komunitnej a terénnej formy sociálnych služieb a zdravotníctva a ich vzájomné prepojenie
Aktivity	- Komunitná práca, kurzy hygienických návykov, prípravy na rodičovstvo, vyrenia, programovania a pod., prednáškové cykly, tútoring žiakov, podpora prípravy na vyučovanie - Iné vzdelávacie aktivity a programy na podporu osobnostného rozvoja jednotlivca a sociálnu inklúziu komunity - Prevádzka komunitného centra Bambusky - Aktivity na podporu sociálnej inklúzie zdravotne znevýhodnených občanov				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie					
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	12			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Integrovaný ROP, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

8.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Rozšírenie kapacity Denného centra na Ul. Škultétyho			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Rozvíjať komunitnú formu poskytovania sociálnych služieb na území mesta		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	na zdravotníctva a sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste	2.3.1 Rozvoj komunitnej a terénnej formy sociálnych služieb a vzájomné prepojenie a zdravotníctva a ich vzájomné prepojenie
Aktivity	- Stavebné úpravy existujúceho objektu za účelom zvýšenia kapacít - Rozšírenie poskytovaných sociálnych služieb o nové				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	ÚPSVaR, tretí sektor, zdravotnícke zariadenia				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet poskytovaných služieb	3			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Integrovaný ROP, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

9.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Rozšírenie kapacít zdravotnej starostlivosti na území mesta			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Rozvíjať ústavnú zdravotnú starostlivosť		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	na 2.3 Reagovať ponukou sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste	2.3.1 Rozvoj komunitnej a terénnej formy sociálnych služieb a zdravotníctva a ich vzájomné prepojenie
Aktivity	- Stavebné úpravy existujúceho detského pavilónu UNM - Rozšírenie kapacít UNM o nové objekty a poskytované služby - Budovanie integrovaných centier zdravotnej starostlivosti				
Realizátor	Univerzitná nemocnica Martin, Jesseniova lekárska fakulta Univerzity Komenského, Žilinský samosprávny kraj				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	3			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Integrovaný ROP, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

10.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Podpora zdravého životného štýlu			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Posilňovať návyky spoločnosti v oblasti zdravého stravovania a zdravého životného štýlu		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	na zdravotníctva a sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste	2.3.1 Rozvoj komunitnej a terénnej formy sociálnych služieb a zdravotníctva a ich vzájomné prepojenie
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Vzdelávanie rodičov a pracovníkov stravovacích zariadení o zdravom stravovaní a príprave jedál pre deti s poruchami výživy (napr. celiatici, diabetici, a pod.)- Komunikácia s pediatrami, diabetológmi, atď.- Realizácia kampaní a podujatí podporujúcich zdravý životný štýl				
Realizátor	RÚVZ Martin, Mesto Martin, Kancelária zdravé mesto				
Spolupracujúce organizácie	Školy a školské zariadenia				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	2			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

11.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v meste Martin			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť spoločenskú integráciu a socializáciu detí v prostredí školy, rodiny a v rovesníckych skupinách, terénnou ambulantnou aj ústavnou formou		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.3 Reagovať ponukou sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste	2.3.1 Rozvoj komunitnej a terénnej formy sociálnych služieb a zdravotníctva a ich vzájomné prepojenie
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- organizovanie kultúrno-spoločenských, záujmových a iných aktivít zameraných na podporu racionálneho využívania voľného času detí a mládeže, na predchádzanie sociálnopatologických javov u vybraných skupín obyvateľstva, podporu plnenia rodičovských práv a povinností a plnenia funkcií rodiny,- poskytovanie sociálneho poradenstva na úrovni základného sociálneho poradenstva a špecializovaného sociálneho poradenstva pre ohrozené skupiny detí, mládeže a ich rodičov, príp. budúcich rodičov- vznik zariadení soc.právnej ochrany a soc.kurately				
Realizátor	Mesto Martin , ÚPSVaR				
Spolupracujúce organizácie	Školy a školské zariadenia, tretí sektor, ÚPSVaR				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov/aktivít	15			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Integrovaný ROP, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

12.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Podpora zamestnanosti			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Rozvíjať zamestnanosť s dôrazom na dlhodobu nezamestnaných		2. Zabezpečiť priestor pre kvalitný rozvoj a udržanie ľudských zdrojov v meste a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených obyvateľov	2.3 Reagovať ponukou sociálnych služieb a zdravotníctva na demografický vývoj v meste	2.3.2 Realizovanie opatrení na zvýšenie inklúzie a zamestnateľnosti dlhodobu nezamestnaných s dôrazom na znevýhodnené skupiny
Aktivity	- Zapájanie sa do národných projektov na podporu zamestnanosti (napr. Šanca na zamestnanie, Praxou k zamestnaniu) - Využívanie nástrojov aktívnej politiky na trhu práce v zmysle zákona o službách zamestnanosti.				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	ÚPSVaR Martin				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít ročne	3			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, OP Ľudské zdroje, iné zdroje				

13.

Názov projektu: Rozvoj podmienok bývania			Súlad so stratégiou		
	Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie		
Cieľ	Zvýšiť možnosti bývania najmä pre osoby ohrozené rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia				
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Zabezpečovanie finančnej podpory zameranej na získanie a udržateľnosť bývania ľudí, ktorí si v dôsledku zlepšenia svojej príjmovej a sociálnej situácie musia hľadať prácu mimo svojho bydliska- Rozvoj vybraných sociálnych služieb a opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom predchádzania umiestňovania klientov do zariadení (napr. služby včasnej intervencie, podpora samostatného bývania, podporované bývanie, podpora sociálnej práce s rodinami v ich prirodzenom prostredí, podpora opatrovateľskej služby a iné)- Podpora programov prestupného bývania v rámci sociálnej mobility a integrácie obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít- Uplatňovanie mikropôžičkových programov zameraných na podporu svojpomocnej výstavby obydľí- Využívanie programov prestupného bývania v rámci sociálnej mobility a integrácie obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít				
Realizátor	ÚPSVaR Martin				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin , tretí sektor				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	2			
Zdroj financovania	OP Ľudské zdroje, iné zdroje , rozpočet mesta				

MESTO MARTIN

Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023

Akčné plány

Kultúra

1.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Spolupráca na organizovaní a propagácii tradičných kultúrnych podujatí			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Dosiahnuť synergiu rôznych aktérov pri zabezpečovaní kultúrneho vyžitia		3. Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského vyžitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.1 Podporiť spolupracujúce prostredie v kultúre	3.1.5 Podpora spolupráce kultúrnych inštitúcií, škôl a tretieho sektora na spoločných podujatiach a iných kultúrnych aktivitách
Aktivity	- Koordinácia podujatí a pravidelné stretnutia aktérov, - Spoločný marketing a organizácia podujatí ako Dni mesta Martin, Dotyky a spojenia, Scénická žatva, Turčianske slávnosti folklóru, Slovesná jar, výročia (napr. 100. výročie Martinskej deklarácie, Dožinky a pod.) - Spolupráca pri podpore ľudových tradícií a remeselných produktov				
Realizátor	Mesto Martin, zamestnávateľia a kultúrne inštitúcie v meste				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin, Matica slovenská, zamestnávateľia a kultúrne inštitúcie v meste				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet spoločných podujatí v roku	4			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

2.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Zóna umenia			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Vytvoriť priestor pre rozvoj kreatívnej kultúry v meste		3. Vytvoriť širokú paletu kultúrne – spoločenského využitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.1 Podporiť spolupracujúce prostredie v kultúre	3.1.6 Realizácia opatrení pre rozvoj kreatívnej kultúry
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- vybudovanie zóny umenia - záhrady fantázie – transformácia záhrady Turčianskej galérie na interaktívny priestor pre rozvoj a prezentáciu umeleckých zručností mladých ľudí- organizačné zabezpečenie realizácie celoročných tvorivých dielní pre mladých ľudí, seniorov, rodiny s deťmi- interaktívne ateliéry pre mladých- aktivity zamerané na vzdelávanie v oblasti dejín umenia- spolupráca s mládežou na pravidelných inováciách zóny umenia podľa aktuálnej podtémy súťažnej prehliadky Bienále fantázie				
Realizátor	Turčianska galéria v Martine				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	4			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Kreatívna Európa, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

3.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Mestské kultúrne centrum			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zriadiť centrálny stánok mestskej kultúry		3. Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského využitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.1 Podporiť spolupracujúce prostredie v kultúre	3.1.7 Vytvorenie podmienok pre existenciu mestského kultúrneho centra
Aktivity	<div>- Spracovanie koncepčného zámeru mestského kultúrneho centra a príprava projektovej dokumentácie</div> <div>- Stavebné úpravy kina Moskva v súlade so zámerom</div> <div>- Zabezpečenie činnosti mestského kultúrneho centra</div>				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	Kultúrna scéna, kultúrne inštitúcie v meste				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Zriadené MKC	1			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Integrovaný ROP, OP Kvalita životného prostredia, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

4.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Revitalizácia kultúrnych pamiatok a historických objektov			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť udržateľnosť objektov kultúrneho dedičstva na území mesta				
Aktivity	- Revitalizácia, obnova, udržiavanie a sprístupňovanie národných kultúrnych pamiatok (Kohútova vila, Advokátska komora, Národný cintorín vrátane inovatívnej prezentácie osobností, Partizánsky cintorín, Štátny ústav pre zveľaďovanie živností, Múzeum Martina Benku, atď.)				
Realizátor	Mesto Martin, Slovenské národné múzeum, vlastníci objektov				
Spolupracujúce organizácie					
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	5			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

5.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Moderné formy sprístupňovania kultúrneho dedičstva			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvýšiť dostupnosť zbierkového fondu pamäťových a fondových inštitúcií		3. Vytvoríť širokú paletu kultúrno – spoločenského využitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.2 - Zabezpečiť modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v zmysle čo najlepšieho zachovania a sprístupnenia kultúrneho dedičstva	3.2.5 Realizovanie opatrení na moderné formy využívania a sprístupňovania kultúrneho dedičstva v pamäťových a fondových inštitúciách na území mesta
Aktivity	- Digitalizácia a online sprístupňovanie kultúrneho dedičstva - Zatraktívnenie expozícií pamäťových a fondových inštitúcií s využitím informačných a komunikačných technológií				
Realizátor	Slovenská národná knižnica, Slovenské národné múzeum, Turčianska galéria a ostatné pamäťové a fondové inštitúcie v meste				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota	3. Vytvoríť širokú paletu kultúrno – spoločenského využitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.2 - Zabezpečiť modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v zmysle čo najlepšieho zachovania a sprístupnenia kultúrneho dedičstva	3.2.5 Realizovanie opatrení na moderné formy využívania a sprístupňovania kultúrneho dedičstva v pamäťových a fondových inštitúciách na území mesta
	počet čiastkových projektov / aktivít	7			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

6.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Uplatňovanie inovácií pri prezentácii kultúrneho dedičstva			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť atraktivitu kultúrneho dedičstva pre čo najširšie cieľové skupiny		3. Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského využitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.2 - Zabezpečiť modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v zmysle čo najlepšieho zachovania a sprístupnenia kultúrneho dedičstva	3.2.6 Podpora inovatívnych foriem prezentácie kultúrneho dedičstva
Aktivity	- Tvorba ucelených tematických produktov založených na využívaní kultúrneho dedičstva (tematické trasy, tematicky zamerané exkurzie, a pod. – napr. technické pamiatky, architektúra, osobnosti a pod.) - Tvorba sprievodcov a publikácií - Zabezpečenie dostupnosti kultúrneho dedičstva (značenie, cyklistické trasy, vyhlídkové miesta, parkoviská, atď.)				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	kultúrne inštitúcie na území mesta				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	7			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Erasmus+, Európa pre občanov, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

7.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Informačný a orientačný systém kultúry			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť atraktivitu kultúrneho dedičstva pre čo najširšie cieľové skupiny		3. Vytvoriť širokú paletu kultúrne – spoločenského využitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.2 - Zabezpečiť modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v zmysle čo najlepšieho zachovania a sprístupnenia kultúrneho dedičstva	3.2.7 Podpora inovatívnych foriem prezentácie kultúrneho dedičstva
Aktivity	- Tvorba komplexného informačného a orientačného systému kultúry využívajúceho GPS súradnice a QR kódy - Inštalácia uceleného orientačného systému v meste - Realizácia dopĺňujúcich informácií k tabuliam s názvami ulíc				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	kultúrne inštitúcie na území mesta				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Zrealizovaný systém	1			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

8.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Podpora alternatívnych foriem umenia a kultúry národnostných menšín			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Umožnenie kultúrneho vyžitia príslušníkov národnostných menšín a prezentácie netradičných foriem kultúry a umenia		3. Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského vyžitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.1 Podporiť spolupracujúce prostredie v kultúre	3.1.8 Podpora spolupráce kultúrnych inštitúcií, škôl a tretieho sektora na spoločných podujatiach a iných kultúrnych aktivitách
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Vytváranie priestoru pre alternatívne formy umenia (napr. areál najstaršieho funkčného amfiteátra v SR vrátane jeho modernizácie, železničná stanica Priekopa, apod.)- Podpora prezentácie kultúry národnostných menšín a multikulturalizmus na území mesta- Rozvoj kultúrnej spolupráce so zahraničnými Slovákmi v družobných mestách i mimo nich				
Realizátor	Mesto Martin, Turčianska galéria, Matica slovenská a kultúrne inštitúcie v meste				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin, zamestnávateľia a kultúrne inštitúcie v meste				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Počet spoločných podujatí	2			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Erasmus+, Európa pre občanov, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

9.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Múzeum Mesta Martin			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Vytvoriť priestor pre prezentáciu dejín mesta a Turca		3. Vytvoriť širokú paletu kultúrno – spoločenského využitia v centre národnej kultúry Slovákov	3.2 - Zabezpečiť modernizáciu kultúrnej infraštruktúry v zmysle čo najlepšieho zachovania a sprístupnenia kultúrneho dedičstva	3.2.8 Realizovanie opatrení na moderné formy využívania a sprístupňovania kultúrneho dedičstva v pamäťových a fondových inštitúciách na území mesta
Aktivity	- Rekonštrukcia Kohútovej vily, príp. iného objektu - Návrh konceptu expozície, zber a výber exponátov - Realizácia múzea a zabezpečenie jeho prevádzky				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	pamäťové a fondové inštitúcie v meste, spolky, združenia a jednotliví zberatelia				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Zriadené múzeum	1			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

MESTO MARTIN

Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023

Akčné plány

Šport

1.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Revitalizácia existujúcich športových zariadení v centre mesta (Ul. Novomeského)			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Umožniť účelné využívanie existujúceho športového areálu v súlade so súčasnými trendmi v športe		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.1 Dotvoriť ponuku športového výžitia v meste	4.1.4 Postupné dobudovanie chýbajúcich športovísk a modernizácia športovej infraštruktúry
Aktivity	- Realizovať opatrenia pre prípravu vybudovania viacúčelovej multifunkčnej haly pre športové, kultúrne, spoločenské a iné účely vrátane infraštruktúry pre statickú dopravu - Revitalizácia existujúcej športovej infraštruktúry v areáli (plaváreň, futbalové ihriská, hokejbalové ihrisko s využitím plochy na korčuľovanie, tenisové kurty)				
Realizátor	Mesto Martin – Správa športových zariadení mesta Martin				
Spolupracujúce organizácie	Športové kluby v areáli				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	4			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, iné zdroje				

2.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Infraštruktúra pre ľadový hokej a zimné halové športy			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Dobudovať a modernizovať infraštruktúru pre ľadový hokej a zimné halové športy		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.1 Dotvoriť ponuku športového vyzitia v meste	4.1.2 Postupné dobudovanie chýbajúcich športovísk a modernizácia športovej infraštruktúry
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Dobudovanie štadióna a jeho postupná obnova a modernizácia- Dobudovanie tréningovej haly- Tvorba podmienok pre iné zimné halové športy (napr. curling, ľadové korčuľovanie)				
Realizátor	Mesto Martin – Správa športových zariadení Mesta Martin				
Spolupracujúce organizácie	MHC Martin, súkromní investori				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	3			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, iné zdroje				

3.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Revitalizácia a obnova martinského kúpaliska			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Modernizovať celý areál kúpaliska		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.1 Dotvoriť ponuku športového vyžitia v meste	4.1.3 Postupné dobudovanie chýbajúcich športovísk a modernizácia športovej infraštruktúry
Aktivity	- Revitalizácia existujúcich priestorov a areálu v zmysle rozšírenia ponuky doplnkových služieb a športového vyžitia				
Realizátor	Mesto Martin, súkromní investori				
Spolupracujúce organizácie					
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	2			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, iné zdroje				

4.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Výstavba a obnova športovísk pri školách, školských zariadeniach a na sídliskách			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť dostatočnú ponuku športového vyžitia pre deti , mládež a športujúcu verejnosť v školských areáloch		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.1 Dotvoriť ponuku športového vyžitia v meste	4.1.5 Rozvoj športu na školách, športu pre všetkých a podpora zdravého životného štýlu seniorov
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- dobudovanie a obnova športovísk v školských areáloch- dobudovanie a obnova verejne dostupných športovísk na sídliskách (športovo – oddychové zóny, prírodné posilňovne, atď.)- vybudovanie viacúčelového športového centra pri Spojenej škole				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	Základné a stredné školy a školské zariadenia, Žilinský samosprávny kraj				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	10			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, iné zdroje				

5.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Podpora pozitívneho vzťahu detí a mládeže k športu			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvyšovať záujem detí a mládeže o športovanie		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.1 Dotvoríť ponuku športového vyžitia v meste	4.1.6 Rozvoj športu na školách, športu pre všetkých a podpora zdravého životného štýlu seniorov
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Podpora a propagácia športových podujatí pre deti a mládež (Turčianske hry mládeže, MCROŠ, a iné)- podpora detí a mládeže v športových kluboch a zväzoch				
Realizátor	Mesto Martin – Správa športových zariadení Mesta Martin, Centrum voľného času				
Spolupracujúce organizácie	Športové kluby a zväzy, ŽSK, miestne samosprávy v regióne Turiec, Olympijský klub Turiec				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet účastníkov	1000			
	podujatí ročne	5			
	počet detí a mládeže v kluboch (trend nárastu)	(r.2015=1661)			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Erasmus+, iné zdroje				

MESTO MARTIN

Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja mesta Martin pre roky 2016 – 2023

Akčné plány

Cestovný ruch

1.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Tvorba produktov a marketing cestovného ruchu			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvýšiť turistickú atraktivitu mesta a regiónu		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.2 - Rozvíjať celoročnú ponuku cestovného ruchu	4.2.5 Podpora aktivít na propagáciu Martina a Turca ako destinácie cestovného ruchu
Aktivity	- podpora využívania existujúcich produktov a tvorba nových produktových balíkov vrátane balíkov na prinavrátenie života do centra mesta a rozvoja kongresového turizmu, - marketingové zabezpečenie uplatnenia produktov na trhu - koordinácia aktivít subjektov cestovného ruchu.				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	Klaster Turiec, OOCR Turiec – Kremnicko, Združenie Malá Fatra				
Doba realizácie	2016 - 2019				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	Návštevnosť mesta a regiónu (počet prenocovaní)	Medziročný nárast o 1%			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

2.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
SIM - areál pre športové a voľnočasové aktivity			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Dobudovať a zvýšiť možnosti pre športové a rekreačné využitie areálu SIM		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.2 - Rozvíjať celoročnú ponuku cestovného ruchu	4.2.6 Dobudovanie turistickej, cykloturistickej a voľnočasovej infraštruktúry a udržiavanie jej existujúcich prvkov
Aktivity	- skvalitniť organizačné zabezpečenie existujúcej ponuky možností športového a rekreačného využitia, - rozšíriť existujúcu ponuku (outdoorové ihrisko, pumptrack – II. etapa, atď.) - dobudovanie informačného a orientačného systému				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	Hasičský zbor Priekopa				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	5			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

3.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Zóna oddychu na nábreží rieky Turiec			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvýšiť ponuku rekreačného a voľnočasového vyžitia na nábreží rieky Turiec		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.2 - Rozvíjať celoročnú ponuku cestovného ruchu	4.2.2 Dobudovanie turistickej, cykloturistickej a voľnočasovej infraštruktúry a udržiavanie jej existujúcich prvkov
Aktivity	- Spracovanie projektovej dokumentácie a investičná príprava ďalších etáp budovania infraštruktúry pre chodcov, cyklistov a korčuliarov a ich realizácia - Dobudovanie informačného systému a doplnkového vybavenia - Dobudovanie oddychového mobiliáru pre zdravý životný štýl a voľnočasové vyžitie v okolí - Skvalitnenie prepojení zóny na cyklotrasy v okolí mesta				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	TBS JUS, Povodie Váhu				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	5			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

4.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Funkčná a atraktívna infraštruktúra cestovného ruchu			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečenie funkčnosti existujúcich prvkov voľnočasovej a rekreačnej infraštruktúry		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.2 - Rozvíjať celoročnú ponuku cestovného ruchu	4.2.4 Podpora udržania a ďalšieho rozvoja existujúcich atraktív cestovného ruchu
Aktivity	- Systematická údržba a obnova existujúcich prvkov (chodník zdravia, jazierko pod „Atilákom“, cyklotrasy, ferratový chodník na Martinské hole, atď.) - Postupné dopĺňanie, rozširovanie a zatraktívňovanie existujúcich atraktivít				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	TBS JUS, Skialp Kriváň, KST Turiec, iní				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	5			
Zdroj financovania	rozpočet mesta				

5.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Inovatívne formy zvyšovania kvality služieb a rozvoja ľudských zdrojov v cestovnom ruchu			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zvýšiť kvalitu služieb v cestovnom ruchu		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.2 - Rozvíjať celoročnú ponuku cestovného ruchu	4.2.3 Podpora zvyšovania kvality služieb a ľudských zdrojov v cestovnom ruchu
Aktivity	- Tvorba a realizácia prieskumov spokojnosti návštevníkov s kvalitou poskytovaných služieb - Implementácia štandardov kvality - Návrh, tvorba a realizácia nástrojov a opatrení na napĺňanie cieľa				
Realizátor	Mesto Martin				
Spolupracujúce organizácie	OA Martin, OOCR Turiec – Kremnicko, Klaster Turiec				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	2			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, Európa pre občanov, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

6.

Názov projektu:			Súlad so stratégiou		
Martinské hole – celoročné stredisko športu a turistiky			Strategický cieľ	Špecifický cieľ	Opatrenie
Cieľ	Zabezpečiť celoročnú ponuku športového a turistického využitia v stredisku		4. Využiť dostupnosť a atraktivitu mesta aj jeho okolia pre ďalší rozvoj jeho turistickej a športovej ponuky	4.1 Dotvoríť ponuku športového využitia v meste	4.1.7 Vytvorenie podmienok pre využitie strediska Martinské hole ako celoročného strediska športu a turistiky
Aktivity	<ul style="list-style-type: none">- Skvalitnenie dostupnosti do strediska (kabínková lanovka, cesty, statická doprava)- Rozšírenie kapacít dopravných zariadení v stredisku (vleky, lanovky)- Dobudovanie infraštruktúry pre celoročné športové využitie strediska (sánkarska dráha, bežecké trasy, adrenalínové športy, atď.)- Rozšírenie a skvalitnenie ubytovacích, stravovacích a doplnkových služieb pre návštevníkov				
Realizátor	Prevádzkovateľ lyžiarskeho strediska				
Spolupracujúce organizácie	Mesto Martin, poskytovatelia služieb v stredisku				
Doba realizácie	2016 - 2023				
Indikátory	jednotka	hodnota			
	počet čiastkových projektov / aktivít	3			
Zdroj financovania	rozpočet mesta, programy európskej územnej spolupráce, iné zdroje				

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A KULTÚRNEHO ROZVOJA
MESTA MARTIN**

PRE ROKY 2016 - 2023

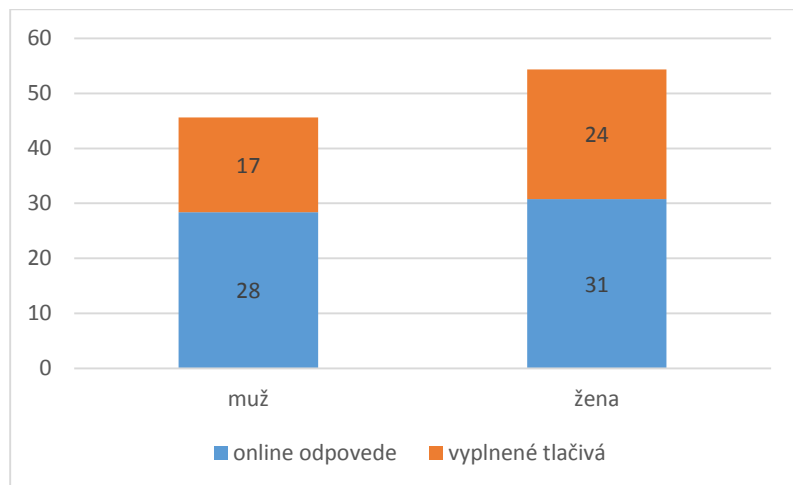
Dotazník pre verejnosť

Vyhodnotenie

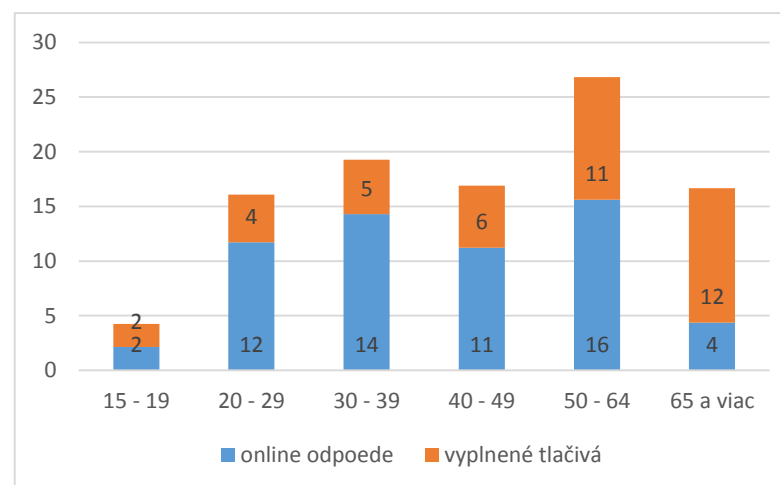
Charakteristika respondentov

Počet respondentov: 1 453

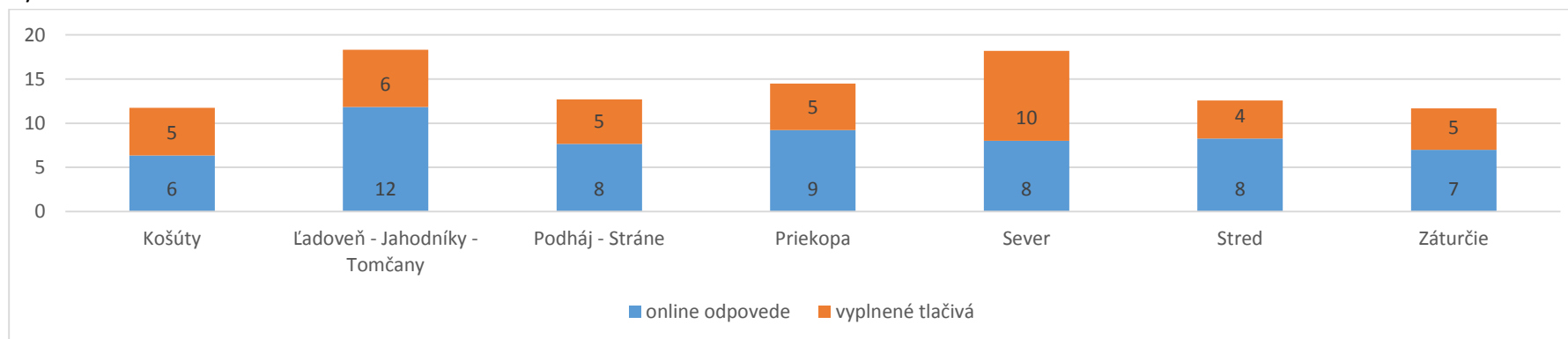
Pohlavie v %:

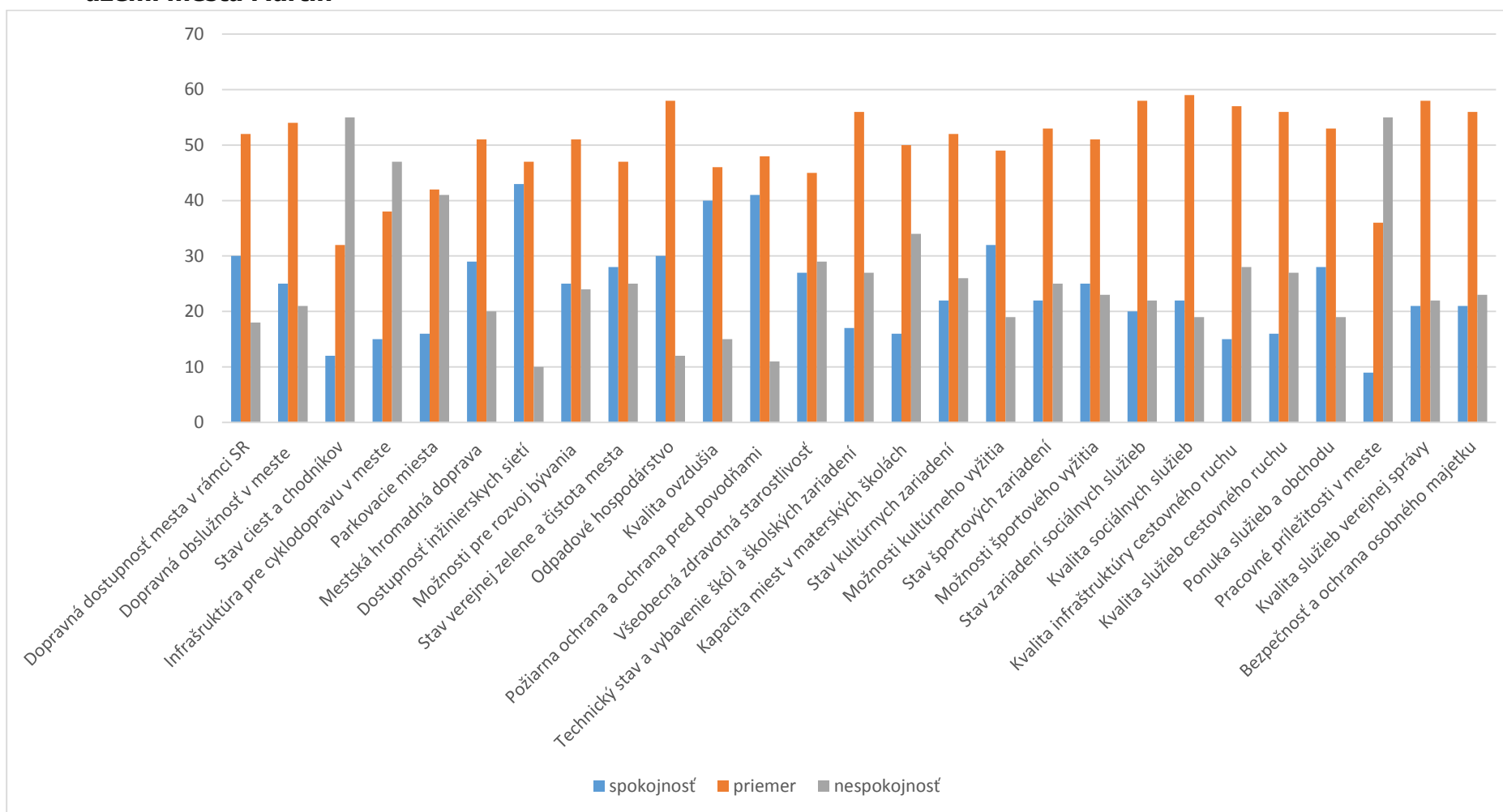
Vek v %:

Bydlisko v %:

Otázka č. 1: Vyjadrite mieru Vašej spokojnosti so súčasným stavom služieb a zabezpečovania životných potrieb na území mesta Martin

Otázka č. 2: Ktoré výzvy je podľa Vás potrebné riešiť čo najskôr? (max. 5).

